

www.sintef.no

SINTEF Helse

Postadresse:

7465 Trondheim/

Pb 124, Blindern, 0314 Oslo

Telefon:

40 00 25 90 (Oslo og Trondheim)

Telefaks:

22 06 79 09 (Oslo)

930 70 500 (Trondheim)

Foretaksregisteret: NO 948 007 029 MVA

SINTEF RAPPORT

TITTEL

**Psykisk helsearbeid i kommunene
– tiltak og tjenester 2004/2005**

FORFATTER(E)

Jorid Kalseth

OPPDRAGSGIVER(E)

Norges forskningsråd

RAPPORTNR. A182	GRADERING Åpen	OPPDRAGSGIVERS REF. 146327/330	
GRADER. DENNE SIDE Åpen	ISBN 82-14-04004-3 978-82-14-04004-3	PROSJEKTNR. 785199.01	ANTALL SIDER OG BILAG 113 + vedlegg
ELEKTRONISK ARKIVKODE Deskriptiv rapport mai 2006 Endelig.doc	PROSJEKTLEDER (NAVN, SIGN.) Jorid Kalseth	VERIFISERT AV (NAVN, SIGN.)	
ARKIVKODE E	DATO 2006-05-31	GODKJENT AV (NAVN, STILLING, SIGN.) Forskningsdirektør Tonje Hamar	

SAMMENDRAG

Denne rapporten dokumenterer resultatene fra en spørreskjemaundersøkelse som kartlegger kommunenes tjenester til mennesker med problemer og lidelser relatert til psykisk helse som ble gjennomført i 2005. Rapporten gir også en diskusjon av utviklingen i de samme tjenestene basert på en sammenligning med resultatene fra en tilsvarende undersøkelse i 2002. Undersøkelsene er en del av et prosjekt som inngår i den fortløpende evalueringen av Opptappingsplan for psykisk helse (1999-2008), med formål å følge kommunenes iverksetting av den nasjonale planen, og da spesielt undersøke om de øremerkede tilskuddene har tilsiktet effekt.

Resultatene viser at det fortsatt er store forskjeller i brukerrater og dekningsgrader for ulike kommunale tjenester til mennesker med problemer og lidelser knyttet til psykisk helse. Mønstrene som avtegnes er stabile i de to kartleggingene som er gjennomført og resultatene framstår derfor som robuste. Forskjeller i brukerrater *mellom tjenester* kan i noen grad knyttes til forskjeller i satsning/tilbud fra kommunenes side, men kan i hovedsak relateres til forskjeller i behov/etterspørsel. Det er også fortsatt store forskjeller *mellom kommunene* når det gjelder tjenestetilbudet innen psykisk helsearbeid. Forskjeller i tjenestetilbud kan i noen grad knyttes til kommunestørrelse.

Resultatene tyder på en økning i det kommunale tjenestetilbudet innen psykisk helsearbeid fra 2001/2001 til 2004/2005. Resultatene indikerer at det var størst vekst i brukerrater blant kommuner som i utgangspunktet lå lavt, slik at forskjellene mellom kommunene var mindre i 2004 enn i 2001.

STIKKORD	NORSK	ENGELSK
GRUPPE 1	Psykisk helsearbeid	Mental health services
GRUPPE 2	Kommunale tjenester	Municipal services
EGENVALGTE	Brukerrater	User rates
	Dekningsgrader	Coverage ratio

Forord

Norges forskningsråd er gitt i oppdrag å forestå en evaluering av *Opptrappingsplan for psykisk helse 1999-2008*. Norsk institutt for by og regionforskning (NIBR) og SINTEF Helse bistår i evalueringen av virkningen av Opptrappingsplanen for det psykiske helsearbeidet i kommunene. I den forbindelse har SINTEF Helse og NIBR i fellesskap gjennomført spørreskjemaundersøkelser som kartlegger tjenester og organisering innen det psykiske helsearbeidet i kommunene. Samarbeidspartnere hos NIBR er Marit Helgesen og Trine Myrvold. Totalt tre runder med datainnhenting skal gjennomføres i løpet av Opptrappingsplanperioden. Første datainnhenting ble foretatt i 2002, andre runde ble gjennomført i 2005 og den tredje er planlagt gjennomført i 2008. Denne rapporten dokumenterer resultatene for tiltak og tjenester for mennesker med problemer og lidelser relatert til psykisk helse fra andre runde med datainnhenting. Rapporten diskuterer også utvikling i tjenestetilbudet i kommunene slik det avspeiles i de to årssettene som foreligger.

Samtidig som arbeidet med å utforme spørreskjemaet startet høsten 2001, ble vi kjent med at rådgiverne for Opptrappingsplanen hos fylkeslegene i Sør-Trøndelag (Arve Almvik) og Nord-Trøndelag (Kenneth Ledang) planla en kartlegging av det psykiske helsearbeidet i kommunene i Trøndelagsfylkene. For å unngå at det gikk ut spørreskjema både fra oss og fra rådgiverne til disse kommunene med til dels samme innhold, innledet vi samarbeid med rådgiverne for å koordinere aktivitetene overfor kommunene. Rådgiverne satte sammen en gruppe av fagpersoner fra kommuner, spesialisthelsetjenesten og forvaltningsapparatet, som fungerte som en referansegruppe for prosjektene. Følgende personer deltok i referansegruppen i møte med NIBR og SINTEF Unimed; Marianne Volden Westerhus, ledende helsesøster i Steinkjer kommune, Toril Skjørholm, psykiatrisk sykepleier i Levanger kommune, Odd Sverre Vestby, BUP-klinikk Sør-Trøndelag, Stig Antonsen, Trondheim kommune, og Marianne Noodt, Statens helsetilsyn. Representant for Mental Helse Sør-Trøndelag var invitert til å delta, men kunne ikke komme. Rådgiveren i Sør-Trøndelag organiserte også at et utkast til spørreskjema ble sendt ut til psykiatrikoordinatorer (eller lignende) i 15 kommuner, samt utvalgte ansatte hos fylkeslegen i Sør-Trøndelag. I forbindelse med gjennomgang og revisjon av skjemaet i 2005 kontaktet vi Lasse Stoltenberg, Lørenskog kommune og Steinar Trefjord, Sandnes kommune for vurderinger av spørsmålsstillingen i enkelte spørsmål.

Vi vil takke alle som har bidratt med verdifulle råd og innspill. Ansvar for spørreskjemaet ligger imidlertid helt og holdent hos SINTEF Helse og NIBR. Vi vil også takke kommunene og bydelene som har tatt seg tid til å besvare spørsmålene i spørreskjemaet.

Trondheim, juni 2006

Jorid Kalseth

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Innholdsfortegnelse	3
Tabelloversikt	6
Figuroversikt	13
Sammendrag	15
Bakgrunn og leserveiledning	19
DEL I Psykisk helsearbeid i kommunene: Status i 2004 og utvikling fra 2001	23
1 Brukerrater og dekningsgrader	25
1.1 Innledning	25
1.2 Brukerrater	26
1.3 Dekningsgrader	31
2 Kjennetegn ved det kommunale tilbudet	35
2.1 Innledning	35
2.2 Boligtilbudet	35
2.3 Fritids-, aktivitets- og sysselsettingstilbudet:	37
2.4 Forebyggende tiltak rettet mot barn og unge	38
2.5 Arbeidsmåter i psykisk helsearbeid	39
2.6 Likemannsarbeid og samarbeid med organisasjoner	40
2.7 Kompetanseheving	41
2.8 Rekruttering	42

DEL II	Tabelldel: Dokumentasjon av resultater for 2004.....	43
3	Spørreskjemaundersøkelsen	45
4	Datamaterialet	49
5	Hovedtrekk i det psykiske helsearbeidet i kommunene: Brukerrater og dekningsgrader	55
5.1	Brukerrater	55
5.2	Dekningsgrader	56
5.3	Korrelasjonsmatrise for antatt dekningsgrad for ulike tjenester.....	57
6	Botilbud	59
6.1	Brukerrater	59
6.2	Kjennetegn ved boligtilbudet	61
6.3	Dekningsgrad	64
7	Hjemmebaserte tjenester	65
7.1	Brukerrater	65
7.2	Dekningsgrad	66
8	Dagsentertilbud	67
8.1	Utbredelse og åpningstider	67
8.2	Brukerrater	68
8.3	Dekning.....	70
9	Fritidstilbud for voksne	73
9.1	Brukerrater	73
9.2	Dekningsgrad	75
10	Voksenopplæring	77
10.1	Brukerrater	77
10.2	Dekningsgrad	78
11	Arbeid/sysselsettingstiltak	79
11.1	Brukerrater	79

11.2	Dekningsgrad	82
12	Andre tilrettelagte tilbud i det psykiske helsearbeidet overfor voksne	83
13	Forebyggende arbeid innen psykisk helsearbeid rettet mot barn og unge	87
14	Fritidstilbud for barn og unge	91
14.1	Brukerrater	91
14.2	Dekningsgrad	93
15	Andre tilrettelagte tilbud i det psykiske helsearbeidet overfor barn og unge	95
16	Likemannsarbeid og samarbeid med organisasjoner	99
16.1	Lokallag av mental helse og LPP	99
16.2	Økonomisk støtte og samarbeid om tilbud til brukere	100
16.3	Type samarbeid	100
16.4	Brukerråd	101
17	Kompetanseheving	103
17.1	Kompetanseheving i psykisk helsearbeid	103
17.2	Type tiltak	103
17.3	Tjenesteområder som styrkes	104
18	Rekruttering av personell	107
18.1	Omfang og sammensetning	107
18.2	Hvilke tjenesteområder styrkes?	109
18.3	Rekrutteringsproblemer?	110
	Referanser	113

Vedlegg

Vedlegg 1	Spørreskjema Del I-III
Vedlegg 2	Andel ubesvart på de enkelte spørsmål
Vedlegg 3	Sammenheng mellom brukerrater og dekningsgrader

Tabelloversikt

Tabell 4.1	Svarprosent etter kommunestørrelse ¹ . Bydeler i Oslo.	49
Tabell 4.2	Utvalget fordelt etter befolkningsstørrelse, sammenlignet med alle kommuner ¹ . Prosentfordeling.....	50
Tabell 4.3	Utvalget fordelt etter fylke, sammenlignet med alle kommuner ¹ . Prosentfordeling.....	51
Tabell 5.1	Brukerrater. Antall personer med psykiske lidelser som mottok tilbud ved utgangen av 2004 per 1,000 innbygger 18 år og eldre for tjenester for voksne og per 1,000 innbygger 0-17 år for tjenester for barn og unge.	55
Tabell 5.2	Antatt dekningsgrad – tjenester for personer med psykiske lidelser. Prosentandel.	56
Tabell 5.3	Fordeling av kommuner uten brukere etter antatt dekningsgrad – tjenester for personer med psykiske lidelser. Prosentandel.	56
Tabell 5.4	Korrelasjon mellom dekningsgrader for ulike tjenester. Spearman's rho. Antall kommuner i parentes.....	57
Tabell 6.1	Brukerrate for kommunalt tilrettelagt botilbud for mennesker med psykiske lidelser ved utgangen av 2004 ¹ . N=260.....	59
Tabell 6.2	Brukerrate botilbud totalt ¹ . Etter kommunestørrelse. N=260.	60
Tabell 6.3	Brukerrate omsorgsbolig ¹ . Etter kommunestørrelse. N=260.	60
Tabell 6.4	Kjennetegn ved boligtilbudet. Prosentandel av brukere med botilbud bosatt i samlokaliserte boliger, i bolig med bemanning og i omsorgsbolig.	61
Tabell 6.5	Prosentandel bosatt i samlokaliserte boliger. Etter kommunestørrelse. N=224.	63
Tabell 6.6	Prosentandel bosatt i bolig med bemanning. Etter kommunestørrelse. N=225.	63
Tabell 6.7	Prosentandel bosatt i omsorgsbolig. Etter kommunestørrelse. N=225.	63
Tabell 6.8	Dekningsgrad – kommunalt tilrettelagte botilbud. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	64
Tabell 6.9	Dekningsgrad – kommunalt tilrettelagte botilbud. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	64
Tabell 7.1	Brukerrate for hjemmebaserte tjenester ved utgangen av 2004 ¹ . N=247.	65
Tabell 7.2	Brukerrate hjemmebaserte tjenester ¹ . Etter kommunestørrelse. N=247.	66
Tabell 7.3	Dekningsgrad – hjemmebaserte tjenester. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	66

Tabell 7.4	Dekningsgrad – hjemmebaserte tjenester. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=251.....	66
Tabell 8.1	Kommunalt dagsentertilbud (ja/nei). Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	67
Tabell 8.2	Kommunalt dagsentertilbud (ja/nei). Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=283.	67
Tabell 8.3	Åpningstider. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=234.	67
Tabell 8.4	Antall dager i uken dagsentret vanligvis er åpent. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=234.....	68
Tabell 8.5	Tilgjengelighet på kveldstid, i helgene, i høytider og i fellesferien. Etter kommunestørrelse. Prosentandel ¹ . Antall kommuner i parentes. N=220.	68
Tabell 8.6	Har kommunen oversikt over hvor mange som benytter seg av dagsentertilbudet? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	68
Tabell 8.7	Brukerrate for kommunalt dagsenter ved utgangen av 2004. N=251.	68
Tabell 8.8	Brukerrate kommunalt dagsenter ¹ . Etter kommunestørrelse. N=251.	69
Tabell 8.9	Brukerrate kommunalt dagsenter ¹ . Kun kommuner som har dagsenter. Etter kommunestørrelse.	70
Tabell 8.10	Dekning dagsentertilbud. Prosentandel. Antall kommuner i parentes ¹	70
Tabell 8.11	Dekning dagsentertilbud. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=266 ¹	70
Tabell 8.12	Dekning dagsentertilbud. Kun kommuner som har dagsenter. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=220.	71
Tabell 9.1	Brukerrate for støttekontakt og fritidsassistent ved utgangen av 2004 ¹	73
Tabell 9.2	Brukerrate for støttekontakt ved utgangen av 2004 ¹ . Kommuner med og uten brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent.	73
Tabell 9.3	Brukerrate for støttekontakt ¹ . Etter kommunestørrelse. N=240.	74
Tabell 9.4	Prosentfordeling av kommuner som har /ikke har brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent. Etter kommunestørrelse. N=241. Antall kommuner i parentes.	75
Tabell 9.5	Dekningsgrad - støttekontakt. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.....	75
Tabell 9.6	Dekningsgrad - støttekontakt. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=244.	75
Tabell 10.1	Brukerrate for voksenopplæring ved utgangen av 2004 ¹ . N=237.....	77

Tabell 10.2	Brukerrate voksenopplæring ¹ . Etter kommunestørrelse. N=237.	78
Tabell 10.3	Dekningsgrad – voksenopplæring. Prosentandel. Antall i parentes.	78
Tabell 10.4	Dekningsgrad – voksenopplæring. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall i parentes. N=213.	78
Tabell 11.1	Brukerrate for arbeid/sysselsettingstiltak ved utgangen av 2004 ¹	79
Tabell 11.2	Prosentandel kommuner som har brukere som mottar arbeid i regi av Aetat. Kommuner med og uten brukere som mottar arbeid i kommunal regi. Antall kommuner i parentes.	81
Tabell 11.3	Brukerrate arbeid/sysselsettingstiltak i kommunal regi ¹ . Etter kommunestørrelse. N=252.	81
Tabell 11.4	Brukerrate arbeid/sysselsettingstiltak i regi av Aetat ¹ . Etter kommunestørrelse. N=222.	81
Tabell 11.5	Brukerrate sum arbeid/sysselsettingstiltak i kommunal regi og regi av Aetat ¹ . Etter kommunestørrelse. N=214.	82
Tabell 11.6	Dekningsgrad – arbeid/sysselsettingstiltak. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	82
Tabell 11.7	Dekningsgrad – arbeid/sysselsettingstiltak. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=228.	82
Tabell 12.1	I hvilken grad bruker kommunene følgende tilnærminger i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. .	83
Tabell 12.2	I hvilken grad bruker kommunene individuelle samtaler/støttesamtaler i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=280.	83
Tabell 12.3	I hvilken grad bruker kommunene samtaler i grupper i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=279.	84
Tabell 12.4	I hvilken grad bruker kommunene andre (terapeutiske) gruppetilbud/mestringskurs i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=276.	84
Tabell 12.5	I hvilken grad bruker kommunene arbeid med familie/pårørende i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=278.	84
Tabell 12.6	I hvilken grad bruker kommunene arbeid med øvrig nettverk i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=278.	85

Tabell 12.7	I hvilken grad bruker kommunene miljøarbeid/boveiledning/bistand og opplæring i dagliglivets gjøremål i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=280.	85
Tabell 12.8	I hvilken grad bruker kommunene fysioterapi i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=276.	85
Tabell 13.1	Har kommunen det siste året (2004) arbeidet med forebyggende tiltak innen det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge? (ja/nei). Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	87
Tabell 13.2	Har kommunen det siste året (2004) arbeidet med forebyggende tiltak innen det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge? (ja/nei). Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	87
Tabell 13.3	Kartlegging av det forebyggende arbeidet mht. tema/grupper og hvilke tjenester som er involvert. Prosentandel av kommunene som har krysset for gitt kombinasjon av tema og tjeneste. N=265 ¹	88
Tabell 13.4	Kartlegging av det forebyggende arbeidet mht. tema/grupper. Prosentandel av kommunene som har oppgitt at de jobber med et gitt tema innenfor minst et tjenestemråde. Etter kommunestørrelse.	89
Tabell 14.1	Brukerrate for støttekontakt og fritidsassistent ved utgangen av 2004 ¹	91
Tabell 14.2	Brukerrate for støttekontakt ved utgangen av 2004 ¹ . Kommuner med og uten brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent.	91
Tabell 14.3	Prosentandel kommuner som har brukere som mottar tjenester fra støttekontakt. . Kommuner med og uten brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent. Antall kommuner i parentes. N=193.	92
Tabell 14.4	Brukerrater for støttekontakt ¹ . Etter kommunestørrelse. N=225.	92
Tabell 14.5	Prosentfordeling av kommuner som har /ikke har brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent. Etter kommunestørrelse. N=224. Antall kommuner i parentes.	93
Tabell 14.6	Dekningsgrad - støttekontakt. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	93
Tabell 14.7	Dekningsgrad - støttekontakt. Etter kommunestørrelse. Antall kommuner i parentes. N=214.	93
Tabell 15.1	I hvilken grad bruker kommunene følgende tilnærminger i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	95
Tabell 15.2	I hvilken grad bruker kommunene individuelle samtaler/støttesamtaler i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=255.	95

Tabell 15.3	I hvilken grad bruker kommunene samtaler i grupper i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=246.	96
Tabell 15.4	I hvilken grad bruker kommunene andre (terapeutiske) gruppetilbud/mestringskurs i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=232.	96
Tabell 15.5	I hvilken grad bruker kommunene arbeid med familie/pårørende i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=251.	96
Tabell 15.6	I hvilken grad bruker kommunene arbeid med øvrig nettverk i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=249.	97
Tabell 15.7	I hvilken grad bruker kommunene fysioterapi i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=234.	97
Tabell 16.1	Finnes det lokallag av Mental Helse, Landsforeningen for pårørende innen psykiatri i kommunen og Voksne for barn? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	99
Tabell 16.2	Prosentandel kommuner med lokallag av Mental Helse, Landsforeningen for pårørende innen psykiatri og Voksne for barn. Etter kommunistørrelse. Antall kommuner i parentes.	99
Tabell 16.3	Økonomisk støtte til og/eller samarbeid med organisasjoner innen psykisk helsearbeid. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	100
Tabell 16.4	Økonomisk støtte til og/eller samarbeid med organisasjoner innen psykisk helsearbeid. Etter kommune-størrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=273.	100
Tabell 16.5	Type samarbeid med organisasjoner. Prosentandel. Antall i parentes.	100
Tabell 16.6	Type samarbeid med organisasjoner. Prosentandel av kommunene som har krysset for gitt kombinasjon av type samarbeid og organisasjon. N=225 ¹ . ..	101
Tabell 16.7	Type samarbeid med organisasjoner. Etter kommunistørrelse. Prosentandel.	101
Tabell 16.8	Har kommunen etablert brukerråd eller tilsvarende knyttet til psykisk helsearbeid? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	101
Tabell 16.9	Har kommunen etablert brukerråd eller tilsvarende knyttet til psykisk helsearbeid? Etter kommune-størrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=229.	102

Tabell 17.1	Er det i løpet av de siste tre årene (2002-2004) gjennomført kompetansehevede tiltak innen psykisk helsearbeid for kommunens ansatte? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	103
Tabell 17.2	Er det i løpet av de siste tre årene (2002-2004) gjennomført kompetansehevede tiltak innen psykisk helsearbeid for kommunens ansatte? Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=279.	103
Tabell 17.3	Kompetansehevede tiltak. Prosentandel av kommunene som har gjennomført tiltaket for minst en ansatt i minst en tjeneste. N=279.	103
Tabell 17.4	Kompetansehevede tiltak. Prosentandel av kommunene som har gjennomført tiltaket for minst en ansatt i minst en tjeneste. Etter kommunestørrelse. N=279.	104
Tabell 17.5	Kompetansehevede tiltak. Prosentandel av kommunene som har gjennomført tiltaket for minst en ansatt innenfor oppgitt tjenesteområde. N=279.	104
Tabell 17.6	Kompetansehevede tiltak. Prosentandel av kommunene som har gjennomført kompetansehevede tiltak for minst en ansatt innenfor oppgitt tjenesteområde.	105
Tabell 18.1	Har det i de tre siste årene (2002, 2003, 2004) skjedd endringer i antall årsverk som arbeider med psykisk helsearbeid? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	107
Tabell 18.2	Er det i løpet av de siste tre årene (2002-2004) gjennomført kompetansehevede tiltak innen psykisk helsearbeid for kommunens ansatte? Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=271.	107
Tabell 18.3	Endring i antall årsverk i psykisk helsearbeid per 1,000 innbygger i perioden 2002-2004. Etter personellkategori. N=267.	108
Tabell 18.4	Endring i antall årsverk i psykisk helsearbeid per 1,000 innbygger i perioden 2002-2004. Etter kommunestørrelse. N=267.	108
Tabell 18.5	Hvilke tjenesteområder er styrket. Prosentandel kommuner som har oppgitt at tjenesteområdet er styrket gjennom rekruttering.	109
Tabell 18.6	Har kommunen de siste tre årene (2002, 2003 og 2004) opplevd problemer med å rekruttere personell til psykisk helsearbeid? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	110

Tabell 18.7	Har kommunen de siste tre årene (2002, 2003 og 2004) opplevd problemer med å rekruttere personell til psykisk helsearbeid? Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=277.....	110
Tabell 18.8	Endring i personellinnsats sett i forhold til eventuelle rekrutteringsproblemer i perioden 2002-2004. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.	110
Tabell 18.9	Rekrutteringsproblemer for ulike personell kategorier. Prosentandel.	111
Tabell 18.10	Har opplevd rekrutteringsproblemer for oppgitt personell kategori. Prosentandel. Etter kommunestørrelse.	111

Figuroversikt

Figur 1.1	Brukere per 1 000 innbyggere i målgruppen. Veide gjennomsnitt. 2004. (N varierer fra 214 (arbeid) til 260 (bolig)).	26
Figur 1.2	Brukerrater 2001 og 2004. Antall brukere per 1 000 innbyggere i målgruppen. Veide gjennomsnitt.	27
Figur 1.3	25 %-kvartil, median og 75 %-kvartil for brukerrater. 2004.	28
Figur 1.4	Prosentandel kommuner uten brukere. 2004.	28
Figur 1.5	Endring i brukerrater ved 25 % kvartil, median og 75 % kvartil fra 2001 til 2004. Prosent.	30
Figur 1.6	Dekningsgrad for ulike kommunale tjenester. 2004.	31
Figur 1.7	Endring i dekningsgrad for ulike kommunale tjenester fra 2001 til 2004. Prosentpoeng.	32
Figur 2.1	Fordeling av kommuner etter andel av brukere med kommunal tilrettelagt boligtilbud som har omsorgsbolig. Prosentandel. 2004.	35
Figur 2.2	Fordeling av kommuner etter andel av brukere med kommunal tilrettelagt boligtilbud som bor i bolig med bemanning. Alle boliger og omsorgsboliger. Prosentandel. 2004.	36
Figur 2.3	Fordeling av kommuner etter andel av brukere med kommunal tilrettelagt boligtilbud som bor i bokollektiv/samløkaliserte boliger. Alle boliger og omsorgsboliger. Prosentandel. 2004.	36
Figur 2.4	Fordeling av kommuner etter antall dager i uken dagsenteret er åpent. Prosentandel. 2004.	37
Figur 2.5	Andel kommuner som oppgir at de har hatt forebyggende tiltak. Etter tema/gruppe. Skolehelsetjeneste i grunnskole. Prosentandel. 2001 og 2004.	38
Figur 2.6	Andel kommuner som oppgir at de har hatt forebyggende tiltak. Etter tema/gruppe. Helsestasjon. Prosentandel. 2001 og 2004.	38
Figur 2.7	Andel kommuner som i stor grad bruker ulike tilnærminger i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. 2001 og 2004.	39
Figur 2.8	Andel kommuner som i stor grad bruker ulike tilnærminger i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. 2004.	39
Figur 2.9	Økonomisk støtte til og/eller samarbeid med organisasjoner innen psykisk helsearbeid. Prosentandel. 2001 og 2004.	40
Figur 2.10	Samarbeid med organisasjoner om tilbud til brukere innen psykisk helsearbeid. Etter type tjenester. Prosentandel. 2001 og 2004.	41

Figur 2.11	Sammensetning av årsverk rekruttert etter utdanning. Gjennomsnittlig prosentandel. 1999-2001 og 2002-2004.....	42
Figur 6.1	Frekvensfordeling. Brukerrate for botilbud. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.	59
Figur 6.2	Frekvensfordeling. Prosentandel bosatt i samlokaliserte boliger. Intervall på 5 prosentpoeng.	61
Figur 6.3	Frekvensfordeling. Prosentandel bosatt i bolig med bemanning. Intervall på 5 prosentpoeng.	62
Figur 6.4	Frekvensfordeling. Prosentandel bosatt i omsorgsbolig. Intervall på 5 prosentpoeng.	62
Figur 7.1	Frekvensfordeling. Brukerrate for hjemmebaserte tjenester. Intervall på 1 bruker per 1,000 innbygger 18 år og eldre.....	65
Figur 8.1	Frekvensfordeling. Brukerrate for dagsenter. Intervall på 1 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.	69
Figur 9.1	Frekvensfordeling. Brukerrate for støttekontakt for voksne. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.	74
Figur 10.1	Frekvensfordeling. Brukerrate for voksenopplæring. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.	77
Figur 11.1	Frekvensfordeling. Brukerrate for arbeid i kommunal regi. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.	79
Figur 11.2	Frekvensfordeling. Brukerrate for arbeid i regi av Aetat. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.	80
Figur 11.3	Frekvensfordeling. Brukerrate for arbeid (sum kommunal regi og Aetat). Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.....	80
Figur 14.1	Frekvensfordeling. Brukerrate for støttekontakt for barn og unge. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 0-17 år.	92

Sammendrag

Denne rapporten gir en dokumentasjon av resultatene fra en spørreskjemaundersøkelse som kartlegger det psykiske helsearbeidet i kommunene som ble gjennomført i 2005. Rapporten gir også en diskusjon av utviklingen i de samme tjenestene basert på en sammenligning med resultatene fra en tilsvarende undersøkelse i 2002. Spørreskjemaundersøkelse er et samarbeidsprosjekt mellom SINTEF Helse og Norsk institutt for by og regionforskning (NIBR) og inngår som del av evalueringen av Opptrappingsplanen for psykisk helse i regi av Norges forskningsråd. Her presenteres resultatene for tiltak og tjenester til mennesker med problemer og lidelser relatert til psykisk helse. Resultatene fra undersøkelsene inngår som del av informasjonsgrunnlaget for å vurdere om de øremerkede tilskuddene som gis gjennom Opptrappingsplanen har ønsket effekt. Rapporten er i stor grad et tabellverk som i tillegg til å dokumentere resultater, er ment å fungere som tilbakemelding til de kommunene som har fylt ut og returnert spørreskjemaet. Mer omfattende analyser og diskusjoner av mulige årsaker til observerte forskjeller mellom kommuner når det gjelder status for det psykiske helsearbeidet og utvikling over tid vil bli presentert i en egen rapport.

Spørreskjemaet ble sendt ut til samtlige av landets kommuner. Etter en runde med purring var svarprosenten 60 i 2002 og 63 prosent i 2005. Av de som leverte i 2005 er det 63 prosent som også leverte i 2002, det vil si at det kun er 40 prosent av kommunene som har levert begge år. Det kun mindre skjevheter i materialet sett i forhold til kommunestørrelse og geografisk spredning.

Spørreskjemaet kartlegger brukertall for ulike tjenester og gir grove anslag på dekningsgrader. Andre sider ved det psykiske helsearbeidet i kommunene er også kartlagt. Det er knyttet usikkerhet til kommunens rapportering med hensyn til avgrensning av brukergrupper, praksis med hensyn til å registrere brukere og vurdering av dekningsgrader. Resultatene må derfor tolkes med forsiktighet.

Det er viktig å understreke at spørreskjemaet viser det psykiske helsearbeidet sett fra kommunens synspunkt. Det gjelder spesielt vurderingsspørsmålene, herunder de spørsmålene hvor vi ber om anslag på dekningsgrader. Det er også viktig å understreke at undersøkelsen ikke sier noe om det kvalitative innholdet i tjenestene, inklusive type og omfang tjenester gitt til enkeltbrukere. En kartlegging blant brukere og/eller pårørende vil kunne gitt et annet bilde. Denne kartleggingen representerer således ikke et "fasitsvar" for situasjonen i kommunene.

Gitt forbeholdene som er nevnt over oppsummeres hovedfunnene nedenfor.

Brukerrater og dekningsgrader for bolig, hjemmetjenester, dagsenter, støttekontakt for voksne, voksenopplæring, arbeid/sysselsettingstiltak og støttekontakt for barn og unge:

- Resultatene avdekker et klart mønster med hensyn til hvilke tjenester som er mest utbredt og hvilke tjenester som har best dekning. Mønstrene som avtegnes er stabile i de to kartleggingene som er gjennomført og resultatene framstår derfor som robuste.
 - Målt som antall brukere per 1,000 innbyggere 18 år og eldre var gjennomsnittlig (veid) brukerrate i 2004 0,3 for voksenopplæring, 1,4 for bolig, 1,6 for arbeid/sysselsettingstiltak, 1,7 for støttekontakt for voksne, 3,6 for dagsenter og

9,6 for hjemmetjenester. Brukerraten for støttekontakt for barn og unge var 2,1 brukere per 1,000 innbyggere i alderen 0-17 år.

- Høyest angitt dekningsgrad finner vi for hjemmetjenester. Dårlig dekning er oppgitt for voksenopplæring og arbeid.
- Forskjeller i brukerrater mellom tjenester reflekterer i hovedsak forskjeller i behov for tjenester, men også i noen grad forskjeller i dekningsgrad.
- Resultatene avdekker at det er stor spredning i det psykiske helsearbeidet mellom kommunene. Spredningen er imidlertid redusert fra 2001 til 2004.
- Det har skjedd en til dels betydelig økning i brukerratene fra 2001 til 2004. På grunn av usikkerhet knyttet til blant annet betydning av sammensetningseffekter/utvalgseffekter velger vi ikke å presentere endringstall for tjenestene.
 - Resultatene indikerer at økningen var størst for kommuner som i utgangspunktet lå lavt. Dette bidrar til at forskjellene mellom kommunene blir mindre.
- Resultatene tyder også på at dekningsgradene har økt for samtlige tjenester som er kartlagt.
- For de fleste tjenestene finner vi at brukerratene i gjennomsnitt (uveid) er høyere i små kommuner enn i store kommuner.
- Det er imidlertid også større spredning i brukerratene blant små kommuner enn blant store kommuner.
- Det er ikke noen klare sammenhenger mellom oppgitt dekningsgrad og kommunestørrelse. For noen tjenester avtar andelen med høy dekning (76-100 %) med kommunestørrelse, om enn ikke helt systematisk. Men det er også slik at for noen tjenester er det relativt sett flere små kommuner som rapporterer om lav dekning (0-25 %) enn store kommuner.

Udekket boligbehov:

- Vi har brukt informasjonen om gjennomsnittlige brukerrater og dekningsgrader for boligtilbud til å beregne anslag for udekket boligbehov på landsbasis. Det understrekes at disse beregningene er basert på svært usikkert grunnlag. Anslagene er følsomme for beregningsmåte, blant annet hvilken inndeling i kommunestørrelsesgrupper som legges til grunn. Det er likevel interessant at estimatene ligger nært de som er beregnet av SINTEF Byggforsk (2,800).

Kjennetegn ved boligtilbudet:

- Andelen brukere bosatt i omsorgsbolig (gjennomsnitt) har økt fra rundt 50 prosent i 2001 til 60 prosent i 2004.
- Andelen brukere bosatt i bolig med bemanning og i bokollektiv/samløkaliserte boliger er relativt stabil fra 2001 til 2004, hhv i underkant av 40 prosent og rundt 60 prosent.

Fritids-, aktivitets- og sysselsettingstilbud:

- Andelen kommuner med dagsentertilbud har økt fra 80 til 85 prosent. Det er små kommuner som ikke har dagsenter.
- Det er store forskjeller mellom kommunene i tilgjengelighet til dagsenteret målt ved hvor ofte senteret er åpent. Tilgjengeligheten øker med kommunestørrelse.
- Et fåtall kommuner oppgir at de bruker fritidsassistenter.
- Av totalt antall brukere som har arbeid/sysselsettingstiltak i kommunal regi eller i gjennom Aetat, har i gjennomsnitt om lag halvparten tilbud i regi av Aetat.

Forbyggende tiltak rettet mot barn og unge:

- Det er kun et fåtall kommuner som oppgir at de ikke arbeidet med forbyggende tiltak rettet mot barn og unge i 2004.
- Inntrykket er at utbredelsen av forebyggende tiltak har økt, og da i særlig grad innen skolehelsetjenesten og helsestasjon.

Arbeidsmåter i psykisk helsearbeid:

- Basert på kommunenes bruk av tilnærminger som er kartlagt både i 2002 og 2005 er inntrykket at det ikke skjedd store endringer i utbredelsen av arbeidsformer rettet mot voksne brukere. Når det gjelder tilnærminger i arbeidet rettet mot barn og unge er inntrykket at bruken av individuelle samtaler og arbeid med familie/pårørende og øvrig nettverk har økt. Vi tar forbehold om at vi ikke har kartlagt kommunene tilbud i full bredde.

Samarbeid med organisasjoner:

- Antallet kommuner som gir økonomisk støtte til og samarbeid med organisasjoner om tilbud til brukere har økt fra 2001 til 2004.
- Det ser også ut til at antallet kommuner som har brukerråd eller tilsvarende knyttet til psykisk helsearbeid har økt.

Kompetanseheving og rekruttering:

- Nesten samtlige kommuner oppgir at det i løpet av de siste tre årene (2002-2004) var gjennomført kompetansehevende tiltak innen psykisk helsearbeid for kommunens ansatte.
- Mens kurs/seminar brukes overfor ansatte i mange tjenestoområder, er etter- og videreutdanning i psykisk helsearbeid oftest gjennomført for ansatte i pleie- og omsorgstjenesten og enhet for psykisk helsearbeid.
- 85 prosent av kommune oppgir at det har skjedd endringer i antall årsverk som arbeider med psykisk helsearbeid i årene 2002-2004. I gjennomsnitt (uveid) ble det rekruttert 0,45 årsverk per 1,000 innbyggere i denne perioden.
- Det er en klart endring i rekrutteringsprofilen fra psykiatriske psykepleiere mot annet høyskoleutdannet personell med og uten videreutdanning i psykisk helsearbeid.
- Andelen som oppgir at de hadde opplevd rekrutteringsproblemer de siste tre årene er redusert fra rundt 40 prosent i kartleggingen i 2002 til i underkant av 30 prosent i kartleggingen i 2005.

Bakgrunn og leserveiledning

Denne rapporten gir en dokumentasjon av tiltak og tjenester innen det psykiske helsearbeidet i kommunene basert på resultatene fra en kartlegging i kommunene i 2005 som beskriver situasjonen ved utgangen av 2004. Rapporten gir også en diskusjon av utviklingen i de samme tjenestene basert på en sammenligning med resultatene fra en tilsvarende undersøkelse i 2002. Rapporten er i stor grad et tabellverk, som i tillegg til å dokumentere resultater er ment å fungere som tilbakemelding til de kommunene som har fylt ut og returnert spørreskjemaet. Kartleggingene er omfattende, og vi har vektlagt dokumentasjon av resultater slik at de er lett tilgjengelige og lett kan brukes av andre, både innen forvaltning og forskning. Grundigere analyser og diskusjoner av mulige årsaker til observerte forskjeller mellom kommuner når det gjelder status for det psykiske helsearbeidet og utvikling over tid vil bli presentert i en egen rapport. Analyser av kommunale variasjoner basert på 2001-materialet er presentert og diskutert i Ose og Kalseth (2004).

Hovedresultater fra undersøkelsen i 2005 og diskusjon av utvikling i tjenestetilbudet presenteres i Del I av rapporten. Del II er en tabelldel som dokumenterer resultatene fra 2005-undersøkelsen. Tabellene viser gjennomsnitt og spredning i materialet totalt og etter kommunestørrelse. I Del II gis også en nærmere presentasjon av spørreskjemaundersøkelsen og datamaterialet. Resultatene fra undersøkelsen i 2002, som beskriver tjenestetilbudet ved utgangen av 2001, er dokumentert i Kalseth (2003) og gjengis ikke her. Samme mal for presentasjoner av resultatene i tabelldelen er i stor grad brukt i denne rapporten¹.

Rapporten gir et bilde av situasjonen i kommunene og av variasjon mellom kommunene ved utgangen av 2004. Med unntak for en diskusjon av udekket behov for omsorgsboliger, beregnes ikke anslag for brukertall på landsbasis.

Kartleggingene er de mest omfattende undersøkelsene av psykisk helsearbeid i kommunene vi kjenner til når det gjelder tjenester kartlagt og antall kommuner inkludert, og som samtidig har som formål å følge utviklingen i tjenestetilbudet i kommunene gjennom opptrappingsplanperioden. Gitt omfanget på og formålet med undersøkelsene går vi imidlertid ikke i dybden med hensyn til det kvalitative innholdet i de ulike tjenestene som er kartlagt.

Undersøkelsene er en del av et prosjekt som inngår i den fortløpende evalueringen av *Opptrappingsplan for psykisk helse (1999-2008)* i regi av Norges forskningsråd, med formål å følge kommunenes iverksetting av den nasjonale planen, og da spesielt undersøke om de øremerkede tilskuddene har tilsiktet effekt. Hovedproblemstilling i prosjektet er:

- Bidrar de øremerkede tilskuddene som gis gjennom Opptrappingsplanen til å nå de nasjonale målsettingene for tjenestene til mennesker med psykiske lidelser i kommunene.

Hovedproblemstillingen belyses gjennom ulike analyser som undersøker følgende delproblemstillinger:

¹ Siden begge rapportene bygger på samme spørreskjema er også mye av teksten som beskriver og drøfter spørreskjemaundersøkelsen og datamaterialet den samme.

A. Status for Opptrappingsplanen i kommunene:

- Nivå og variasjon i prioriterte tjenester i Opptrappingsplanen i kommunene.
- Omfang og variasjon i udekkede behov for de samme tjenestene.
- Hvilke forhold bidrar til å forklare variasjoner i kommunenes satsning; økonomi, demografi, geografi, sosio-økonomiske forhold?

B. Effekten av øremerkede tilskudd:

- I hvilken grad bidrar tilskuddene til økt satsning på psykisk helsearbeid?
- Er øremerkede rammetilskudd fordelt etter objektive kriterier det best egnede økonomiske virkemidlet for å nå målsettingene i Opptrappingsplanen?

I tillegg til kartleggingen av tjenestetilbudet i kommunene omfatter prosjektet også spørreskjemaundersøkelser til rådmenn i kommunene som omhandler effekter av virkemiddelbruken i Opptrappingsplanen. En oppsummering av hovedfunn og konklusjoner basert på kartleggingene i 2002 er gitt i Kalseth (2005a). Resultatene som presenteres her belyser spesielt de to første kulepunktene under punkt A. Resultater fra rådmannsundersøkelsen i 2005, som belyser spesielt punkt B, er dokumentert i Kalseth (2005b).

Informasjon om tjenestetilbudet innen det psykiske helsearbeidet i kommunene kan i liten grad hentes ut fra foreliggende offisiell statistikk². Formålet med spørreskjemaundersøkelsen er derfor å innhente informasjon som kan hjelpe oss til si noe om graden av iverksettelse av Opptrappingsplanen og status for utbygging av tjenestetilbudet i kommunene. Spørreskjemaundersøkelsen kartlegger antall brukere for ulike kommunale tjenester knyttet til psykisk helse. I St.prp. 63 (1997-98) legges det til grunn et anslag på omfanget av alvorlige psykiske lidelser tilsvarende om lag 0,75 prosent av den voksne befolkning. Disse vil kunne ha et omfattende behov for ulike kommunale tjenester. Legger vi anslagene som brukes i Opptrappingsplanen til grunn, vil på landsbasis 7,5 personer per 1,000 innbygger i alderen 18 år og eldre ha et omfattende tjenestebehov. Måltallene i Opptrappingsplanen er satt ut fra prosentanslag for udekkede behov basert på et utvalg kommuneplaner. Det er imidlertid ikke opplyst hvor mange av brukerpopulasjon som mottar boligtilbud på plantidspunktet. Det er derfor ikke mulig å regne seg frem til hvilken brukerrate som tilsvarer "full behovsdekning" (dvs. de som har tilbud+udekket behov). Utbredelsen av psykiske lidelser vil også kunne variere mellom kommunene. Dette innebærer at det er vanskelig å vurdere dekning ut fra brukerrater. Vi har derfor bedt kommunene anslå behovsdekningen for ulike kommunale tjenester.

Brukertallene skal reflektere målgruppene for det psykiske helsearbeidet i kommunene. Avgrensingen av målgrupper og definisjon av psykisk helsearbeid kan variere mellom kommunene og over tid. I kapittel 3 og 4 i Del II diskuteres usikkerheter og forbehold knyttet til kommunenes rapportering av brukertall og dekningsgrader.

Det er viktig å understreke at spørreskjemaet viser det psykiske helsearbeidet sett fra kommunens synspunkt. Det gjelder spesielt vurderingsspørsmålene, herunder de spørsmålene hvor vi ber om anslag på dekningsgrader. Det er også viktig å understreke at undersøkelsen ikke sier noe om det kvalitative innholdet i tjenestene, inklusive type og omfang tjenester gitt til enkeltbrukere. En kartlegging blant brukere og/eller pårørende vil kunne gitt et annet bilde. Denne kartleggingen representerer således ikke et "fasitsvar" for situasjonen i kommunene.

I rapporten presenteres både uveide gjennomsnitt og "nasjonale" rater (veide gjennomsnitt) for brukertall/bukerrater. Når forskjeller i gjennomsnittstall mellom grupper av kommuner vurderes er det viktig å ta hensyn til spredning innen gruppene. Standardavvik³ er et mål

² Dette redegjøres nærmere for i kapittel 3 i Del II.

³ Standardavviket er kvadratroten av summen av kvadrerte avvik fra gjennomsnittet.

som uttrykker spredning om gjennomsnittet. Følgende mål er også benyttet til å vurdere variasjon mellom kommunene.

- Variasjonskoeffisient: standardavvik delt på gjennomsnitt (uveid).
- Median (=50 % kvartil): er den verdien som deler utvalget i to like store grupper; 50 % har en verdi som er lavere enn medianen og 50 % har en verdi som er høyere enn medianen.
- 25 % kvartil: 25 prosent av utvalget har verdi som er lavere en 25 % kvartilen.
- 75 % kvartil: 75 prosent av utvalget har verdi som er lavere en 75 % kvartilen.
- Kvartildifferanse: 75% kvartilen minus 25 % kvartilen.
- 'Variasjonskoeffisient II' (egenkonstruert mål for å sammenligne kvartildifferanse mellom ulike variabler): kvartildifferanse delt på median.

N – betegner antall kommuner som utgjør beregningsgrunnlaget.

Kapittel 3 og 4 drøfter viktige forbehold med hensyn til tolkning av resultater.

DEL I Psykisk helsearbeid i kommunene: Status i 2004 og utvikling fra 2001

1 Brukerrater og dekningsgrader

1.1 Innledning

Hvor mange som mottar tjenester fra kommunene på grunn av problemer og lidelser knyttet til psykisk helse er en indikasjon på hvor omfattende tjenestetilbudet i kommunene er for denne gruppen. Vurdert i forhold til antall personer med behov vil dette kunne gi informasjon om graden av måloppnåelse for målsettingene i *Opptappingsplanen for psykisk helse*. Analyse av utvikling i antall brukere og dekningsgrader bidrar til informasjon om effektene av Opptappingsplanen på det psykiske helsearbeidet i kommunene. En kartlegging av antall brukere og dekningsgrader sier imidlertid ingenting om det kvalitative innholdet i tjenestene, herunder behovsdekning på individnivå. Selv om kommunene når alle brukere med behov for tjenester, kan tjenestenivået være utilstrekkelig og således vil intensjonene i Opptappingsplanen fortsatt ikke være innfridd. Likeledes vil utvikling i antall brukere ikke gi et fullt bilde av utviklingen i omfanget på tjenestetilbudet samlet sett. Informasjon om tjenestetilbud og udekkede behov på individnivå vil være svært ressurskrevende å innhente for et stort antall kommuner. Det ville krevd helt andre rammer for prosjektet og stilt veldig store krav til ressursinnsats fra kommunene. Se for eksempel Hansen og Ytrehus (2005), Holm (2006) og Dyb (2006) for kartlegging av oppfølgingstjenester i bolig og udekkede hjelpebehov i et utvalg kommuner. Gitt omfanget på udekkede behov som avdekkes i kartleggingene av det psykiske helsearbeidet i kommunene, bidrar data om brukerrater og dekningsgrader til viktig informasjon for å belyse status og utvikling i iverksettingen av Opptappingsplanen i kommunene.

Dette kapitlet oppsummerer resultatene fra undersøkelsen fra 2005 når det gjelder hvor mange som mottar tilbud om tjenester fra kommunen og antatt dekningsgrad for tjenestene som er kartlagt. For å kunne sammenligne brukertall mellom kommuner, uavhengig av kommunestørrelse, har vi beregnet brukerrater.

Brukerraten til en tjeneste måles her som antall brukere med lidelser knyttet til psykisk helse som mottok tjenesten ved utgangen av året per 1,000 innbyggere i målgruppen (0-17 år for tjenester rettet mot barn og unge og 18 år og eldre for tjenester rettet mot voksne).

Dekningsgraden til en tjeneste er her basert på en vurdering av hvor stor andel av personer med behov for den aktuelle tjenesten som mottok tjenesten ved utgangen av året. Vurderingen er gjort av den/de som har besvart spørreskjemaet, og fordi det er usikkerhet knyttet til behovsvurderingen ble respondenten bedt om å angi dekningsgrad for tjenestene fordelt på fire svaralternativer; 0-25 %, 26-50 %, 51-75 % og 76-100 %.

Kapitlet fokuserer på variasjoner i brukerrater og dekning mellom de ulike kommunale tjenestetilbudene, spredning mellom kommunene og utvikling i tjenestetilbudet fra 2001 til 2004.

Se kapittel 3 og 4 for viktige forbehold med hensyn til tolkning av resultater. Vi presiserer at på grunn av at ikke alle kommunene har besvart spørreskjemaundersøkelsene vil tallmaterialet figurene i dette kapitlet er basert på inkludere ulikt antall kommuner de to årene. Resultatene for 2004 er dokumentert i tabellform i Del II.

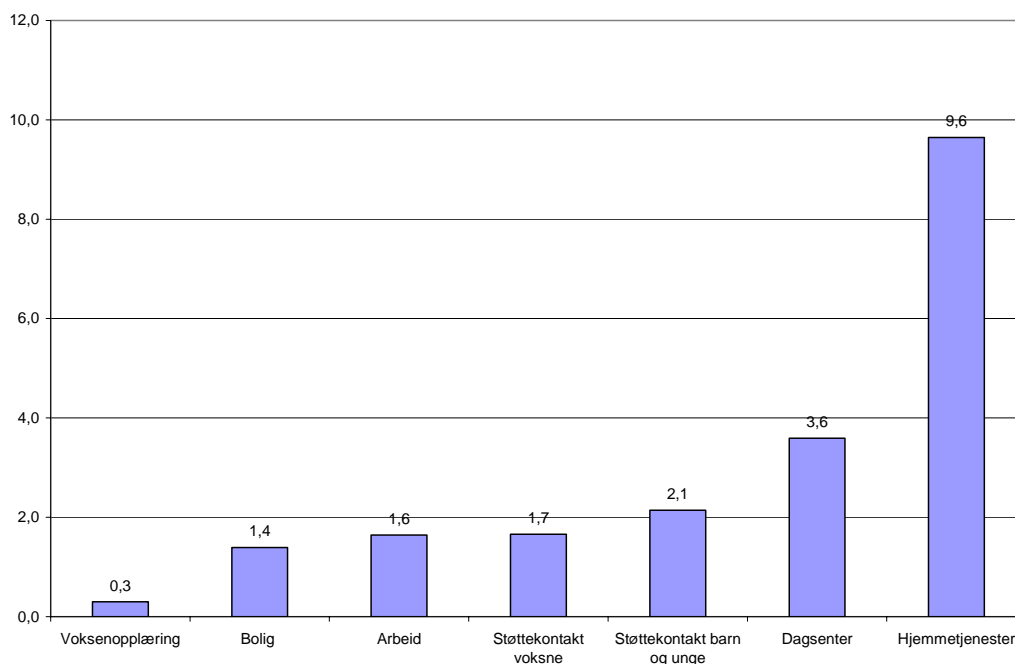
1.2 Brukerrater

1.2.1 Forskjeller mellom tjenester og kommuner

Brukerratene for de ulike tjenestene er svært forskjellig. Figur 1.1 viser tjenestene rangert etter antall brukere per 1 000 innbygger i målgruppen. Her viser vi "nasjonale" rater, det vil si veide gjennomsnitt, som ikke er så følsom overfor kommuner med svært avvikende rate som uveide gjennomsnitt. For samtlige tjenester er den "nasjonale" raten lavere enn det uveide gjennomsnittet (se Tabell 5.1). Det reflekterer at store kommuner har lavere rater enn små kommuner i gjennomsnitt.

Vi finner lavest rate for voksenopplæring med 0,3 brukere per 1,000 innbyggere. Deretter følger kommunalt tilrettelagt botilbud (1,4), arbeid (1,6), støttekontakt for voksne (1,7), støttekontakt for barn og unge (2,1), dagsenter (3,6) og hjemmetjenester (9,6).

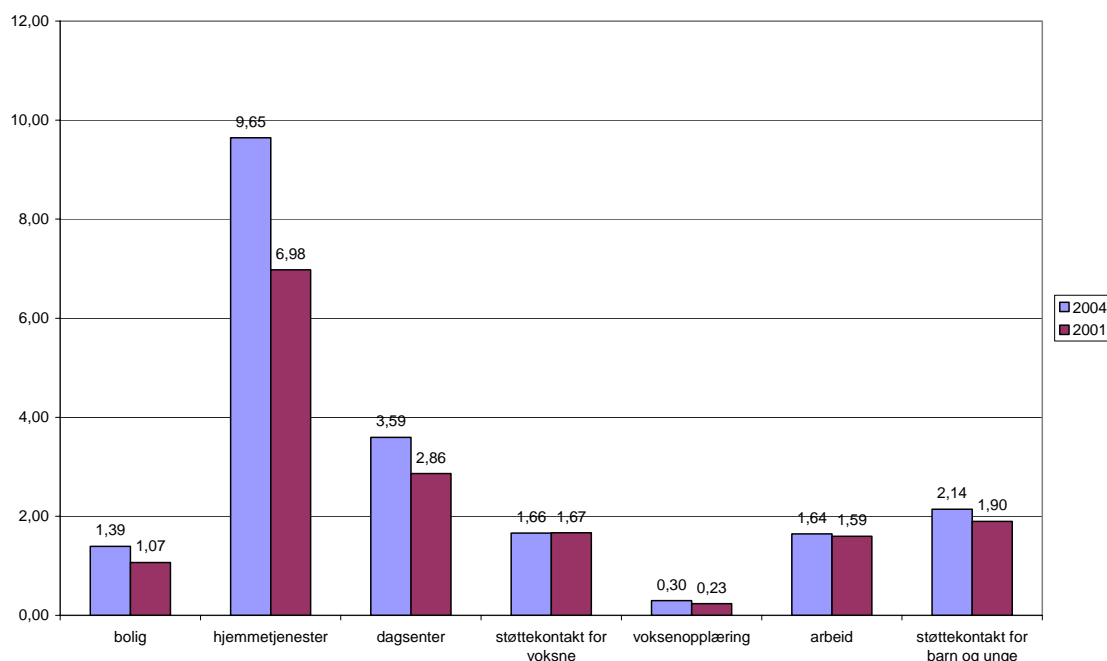
Figur 1.1 Brukere per 1 000 innbyggere i målgruppen. Veide gjennomsnitt. 2004. (N varierer fra 214 (arbeid) til 260 (bolig)).

Brukerraten for hjemmetjenester skiller seg fra brukerraten for de øvrige tjenestene. Det er nesten sju ganger så mange som mottar hjemmetjenester i forhold til antallet som har kommunalt tilrettelagt botilbud (inklusive omsorgsbolig). Det er knyttet betydelig usikkerhet til hvordan kommunene har tolket definisjonen av hjemmetjenester (jfr spørsmål 2a i spørreskjemaet, se vedlegg 1). Det er også indikasjoner på at avgrensingen for noen kommuner er endret sammenlignet med kartleggingen i 2002. Trolig har flere kommuner en videre definisjon av hjemmetjenester i kartleggingen i 2002 sammenlignet med kartleggingen i 2005 (avgrensning i forhold til tjenester fra "psykiatritjenesten" som oppfølgingssamtaler mv). Men nivåforskjeller i brukerrater mellom de ulike tjenestene er

stabile over tid⁴, se Figur 1.2. Dette tyder på at kartleggingen gir et godt bilde av forskjeller i brukerrater mellom tjenestene.

Figur 1.2 Brukerrater 2001 og 2004. Antall brukere per 1 000 innbyggere i målgruppen. Veide gjennomsnitt.

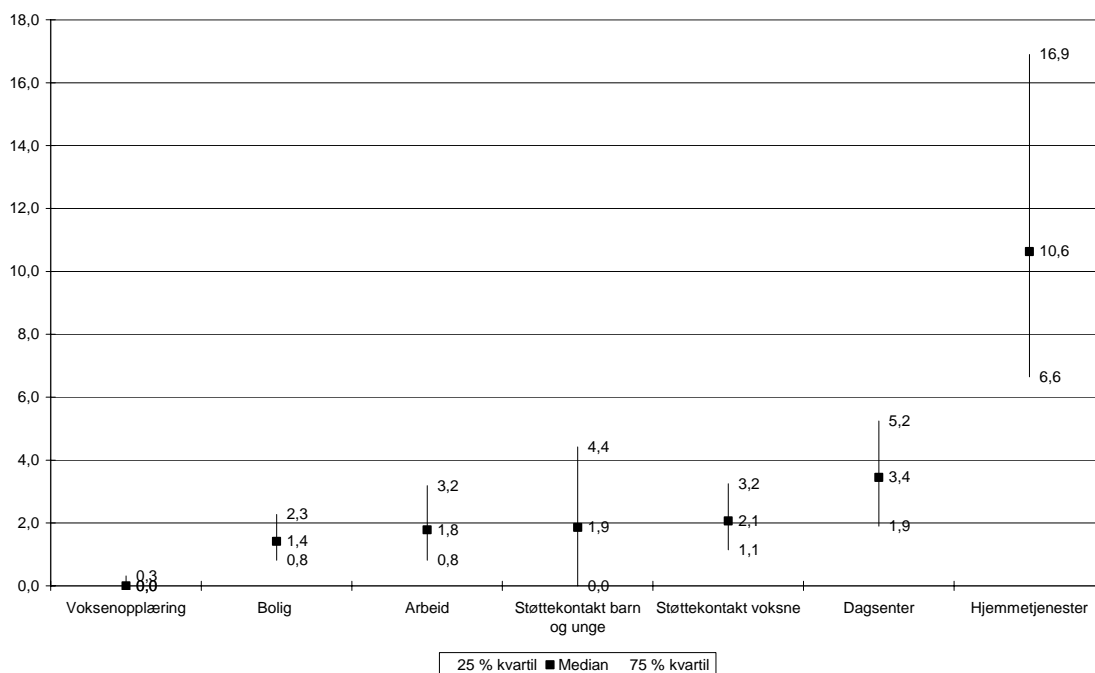
Det er kun for hjemmetjenester at gjennomsnittlig brukerrate er i nærheten av det nasjonale anslaget på 7,5 per 1,000 innbygger med omfattende tjenestebehov. Et viktig spørsmål i denne sammenhengen er i hvilken grad forskjellene i brukerrater for ulike tjenester reflekterer ulik etterspørsel (behov) eller ulikt tilbud (udekkede behov). Vi kommer tilbake til dette i diskusjonen av anslagene for dekningsrader.

Nasjonale rater kan bidra til å si noe om graden av iverksettelse eller måloppnåelse for landet som helhet når det gjelder tilbudet i kommunene. Opptrappingsplanen gir imidlertid ikke klar pekepinn på hva som er rimelige nasjonale rater for de ulike tjenestene. Opptrappingsplanen angir størrelsen på *økningen* i ulike tilbud samlet sett, ikke måltall for nivå for hver enkelt tjeneste. Dette skyldes at det ikke forelå tilstrekkelig informasjon om antall mennesker med psykiske lidelser som mottok ulike kommunale tjenester når planen ble utarbeidet.

Nasjonale rater kan dekke over store variasjoner mellom kommunene. Kartlegging av variasjon mellom kommunene er derfor viktig. Figuren nedenfor, som viser 25 %-kvartil, median og 75 %-kvartil for brukerratene, kan brukes for å illustrere spredningen mellom kommunene for de ulike tjenestene. Figuren kan leses som følger: 25 prosent av kommunene har brukerrate som er lavere enn 25 %-kvartilen, 50 prosent av kommunene har brukerrate som er lavere enn medianen, og 75 prosent av kommunene har brukerrate som er lavere enn 75 %-kvartilen. Halvparten av kommunene har altså brukerrate som ligger mellom 25 %-kvartilen og 75 %-kvartilen, det vil si at halvparten av kommunen kan plasseres langs streken som forbinder 25 %-kvartilen og 75 %-kvartilen. Medianen er angitt ved et punkt på denne streken.

⁴ Ratene for 2001 er i noen grad endret som følge av korrigeringer av tallmaterialet basert på tilbakemeldinger fra kommunene etter kvalitetskontrollen i 2005. Dette har størst betydning for raten for arbeid og støttekontakt for barn og unge i 2001, som begge reduseres etter korrigeringene.

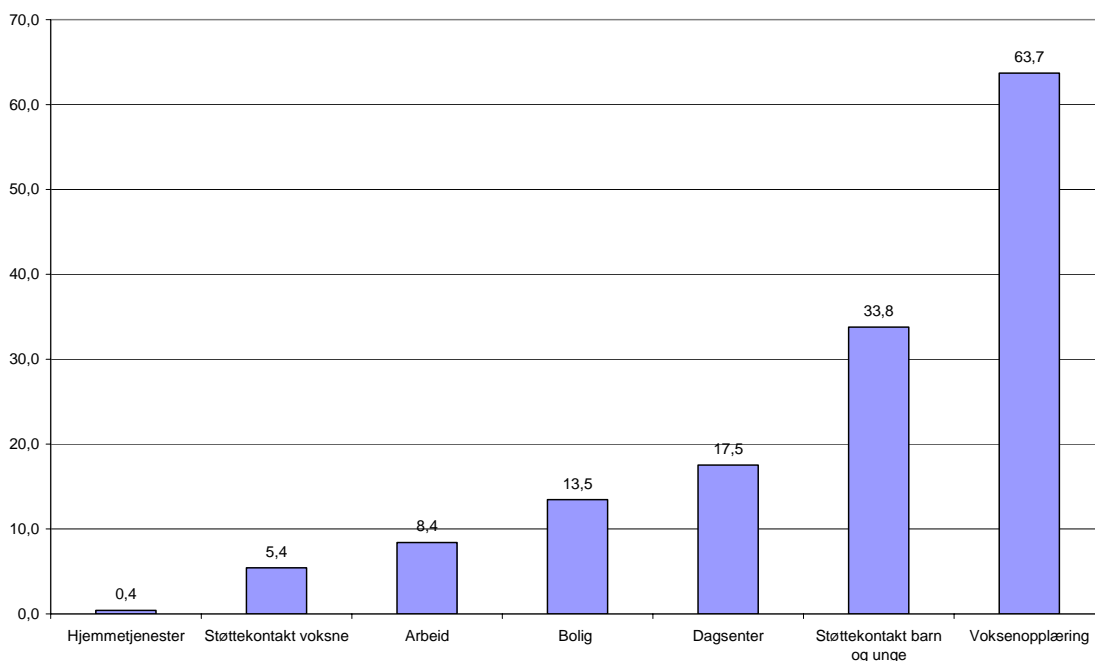
Figur 1.3 25 %-kvartil, median og 75 %-kvartil for brukerrater. 2004.

Spredningen mellom kommunene er betydelig, og kan illustreres ved at de 25 prosentene av kommunene som har høyest brukerrate for arbeid gir tilbud til nesten fire ganger så mange, relativt sett, som de 25 prosent av kommunene med lavest rate. Spredningen mellom kommunene kan enten tilskrives forskjeller i etterspørsel (behov) og/eller forskjeller i tilbud (udekkede behov). Kvartildifferansen var større i undersøkelsen som kartla tilbudet i 2001 for de fleste tjenestene. Det tyder på at spredningen mellom kommunene er blitt mindre.

Figur 1.4 viser andel kommuner uten brukere for tjenestene som er kartlagt.

Figur 1.4 Prosentandel kommuner uten brukere. 2004.

Så og si alle kommunene har brukere av hjemmetjenester. Størstedelen av kommunene, over 90 prosent, har også brukere av støttekontakt for voksne og arbeid. Over 60 prosent av kommunene har ikke brukere som mottar voksenopplæring. En tredjedel av kommunene oppgir at de ikke har barn og unge som har støttekontakt fordi de har problemer eller lidelse knyttet til psykisk helse. Andelen kommuner uten brukere for de ulike tjenestene er relativt lik i 2001 og 2004.

En betydelig andel av kommunene som ikke har brukere oppgir høy dekningsgrad for tjenesten, over 40 prosent for bolig og støttekontakt for barn og unge (jfr Tabell 5.3). Dette indikerer at en del kommuner ikke har brukere fordi det ikke er etterspørsel etter tjenesten. Det er oftest små kommuner som oppgir at de ikke har brukere.

For de fleste tjenestene avtar gjennomsnittlig (uveid) brukerrate med kommunestørrelse, om enn ikke helt systematisk. Hovedinntrykket er altså at brukerratene er høyere i små kommuner enn i store kommuner. For dagsentertjenester er det ikke en slik sammenheng. Dette skyldes at små kommuner ofte ikke har dagsentertilbud. Dersom man kun ser på kommuner med dagsenter, er gjennomsnittlig brukerrate høyere for små kommuner enn for store kommuner. Vi finner heller ikke en sammenheng mellom gjennomsnittlig brukerrate og kommunestørrelse for voksenopplæring. Igjen er det slik at en mye høyere andel (det store flertall) av kommunene ikke har brukere blant små kommuner.

Sammenhengen mellom brukerrater og kommunestørrelse som er beskrevet over gjelder i gjennomsnitt. Selv om brukerratene i gjennomsnitt er høyere for små kommuner betyr ikke det at alle små kommuner har høye brukerrater. Forskjellene mellom kommunene er til dels mye større blant små kommuner enn blant store kommuner. Det er også blant de små kommunene vi finner at mange ikke har brukere for enkelte tjenester.

1.2.2 Utvikling i brukerrater 2001-2004

Det fremgår av figur 1.2 at kommunene som har besvart spørreskjemaet i 2005 i gjennomsnitt oppgir høyere brukerrater for alle tjenestene enn kommunene som besvarte spørreskjemaet i 2002, med unntak for støttekontakt for voksne. Det er en utfordring å presentere endringstall basert på kartleggingene. Dette fordi:

- a) Det er betydelig usikkerhet knyttet til nivå og utvikling i brukerratene for noen kommuner (se kapittel 4).
- b) Ikke alle kommunene har besvart spørreskjemaene de to årene og det er kun 40 prosent av landets kommuner som har svart begge år.
- c) Beregnet endring basert på veide gjennomsnitt er forskjellig fra beregnet endring basert på uveide gjennomsnitt.

Når det gjelder usikkerhet knyttet til tall for noen kommuner (punkt a) har ikke det vesentlig betydning for nivå og utvikling i beregnede brukerrater. En større innvending er spørsmålet knyttet til representativitet og mulighet for sammensetningseffekter fordi utvalgene av kommuner er forskjellig på de to tidspunktene (punkt b). Hovedinntrykket er at utvalgene i stor grad er representative i forhold til å beskrive det kommunale tjenestetilbudet, herunder nivåforskjeller i brukerrater mellom tjenestene. Presentasjon av endringstall for enkelttjenester vil være mer følsom for sammensetningseffekter enn presentasjon av nivåforskjeller i brukerrater mellom tjenestene. Vi har også sett på utviklingen for de kommunene som har levert begge år. Vi får da betydelig større vekst i brukerratene (veide gjennomsnitt) for arbeid og støttekontakt for barn og unge. Brukerratene for de to tjenestene i disse kommunene er lik ratene for utvalget totalt i 2004, men betydelig lavere i 2001.

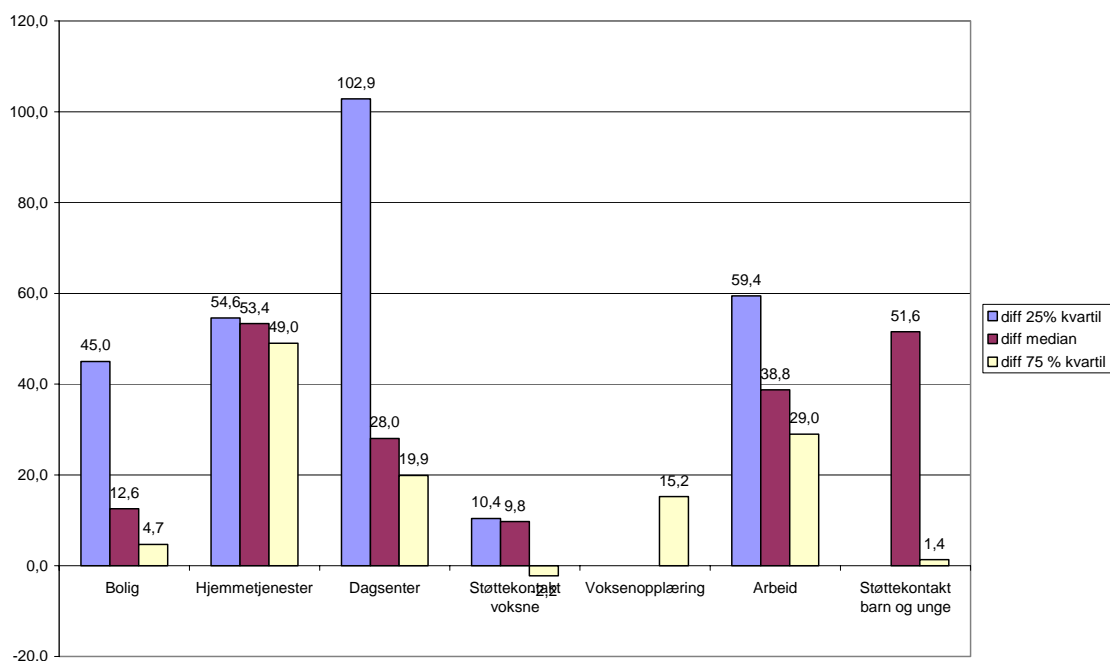
At endringstallene basert på veide og uveide gjennomsnitt er forskjellig reflekterer ulik gjennomsnittlig endring for store kommuner og små kommuner. For eksempel har rapportert brukerrate for bolig (veid gjennomsnitt) økt mer for store kommuner enn små kommuner (med unntak for de aller minste). Vi finner motsatt bilde for brukerraten for arbeid.

Utslagene av feil i tallgrunnlag og ulik avgrensning av målgrupper mellom kommunene er større når vi ser på grupper av kommuner enn på utvalget samlet sett, og det gjør også slutningene om endringstall for grupper av kommuner inndelt etter størrelse mer usikre.

På grunn av usikkerhetene knyttet til tallgrunnlaget velger vi ikke å presentere endringstall her. Ratene som vises for de to årene i figur 1.2 er altså ikke ment som utgangspunkt for å trekke slutninger om prosentvise endringer. Tallgrunnlaget vurderes imidlertid som tilstrekkelig til å beskrive retning på utviklingen i brukerratene og i noen grad også hvilke tjenester som ser ut til å ha vokst mest relativt sett. Ratene som er vist for hjemmetjenester overvurderer trolig veksten, jfr diskusjonen i forrige avsnitt.

Selv om vi her har presentert veide gjennomsnitt slik at ekstremverdier ikke har så stor innflytelse, vil likevel de beregnede gjennomsnittsratene påvirkes av kommuner med avvikende høye rater. For å få et enda bedre bilde av utviklingen i brukerrater presenterer vi også utvikling i 25 %- , 50 %- og 75 %-kvartil i figur 1.5. Figuren gir også et utgangspunkt for å undersøke om spredningen i brukerratene er endret fra 2001 til 2004.

Figur 1.5 Endring i brukerrater ved 25 % kvartil, median og 75 % kvartil fra 2001 til 2004. Prosent.

Figuren viser et interessant mønster. Det er til dels betydelig økning i brukerratene ved 25 % kvartil. Dette gjelder i særlig grad dagsenter (over 100 prosent økning), arbeid (+60 %), bolig (+45 %) og hjemmetjenester (+55 %). Det er også en betydelig økning i medianen for de fleste tjenestene, i særlig grad for hjemmetjenester, arbeid og støttekontakt for barn og unge. 75 % kvartilen har også økt for de fleste tjenestene. For arbeid er 75 % kvartilen økt med mer enn 25 prosent. At det er et avvikende mønster for hjemmetjenester med høy vekst ved alle kvartilene forsterker mistanken om at det har skjedd endringer i kommunens avgrensning av målgruppen fra 2001 og 2005, som bidrar til å overvurdere veksten.

Resultatene tyder på at det har skjedd et løft i særlig grad blant kommuner som lå lavt i 2001, og da i særlig grad for dagsentertjenester, bolig og arbeid. Dette bidrar til utjevning av forskjeller i brukerratene mellom kommunene. I og med at ikke alle (og de samme) kommunene inngår i beregningsgrunnlaget på de to tidspunktene kan selvsagt mønsteret som avdekkes skyldes sammensetningseffekter. Men at det har funnet sted en sterkere

vekst blant de som hadde lave brukerrater i 2001 enn blant de som hadde høye brukerrater, bekreftes ved at vi finner negativ korrelasjon mellom brukerraten i 2001 og prosentvis endring fra 2001 til 2004 for kommunene som inngår i datasettene for begge år.

1.3 Dekningsgrader

1.3.1 Forskjeller mellom tjenester og kommuner

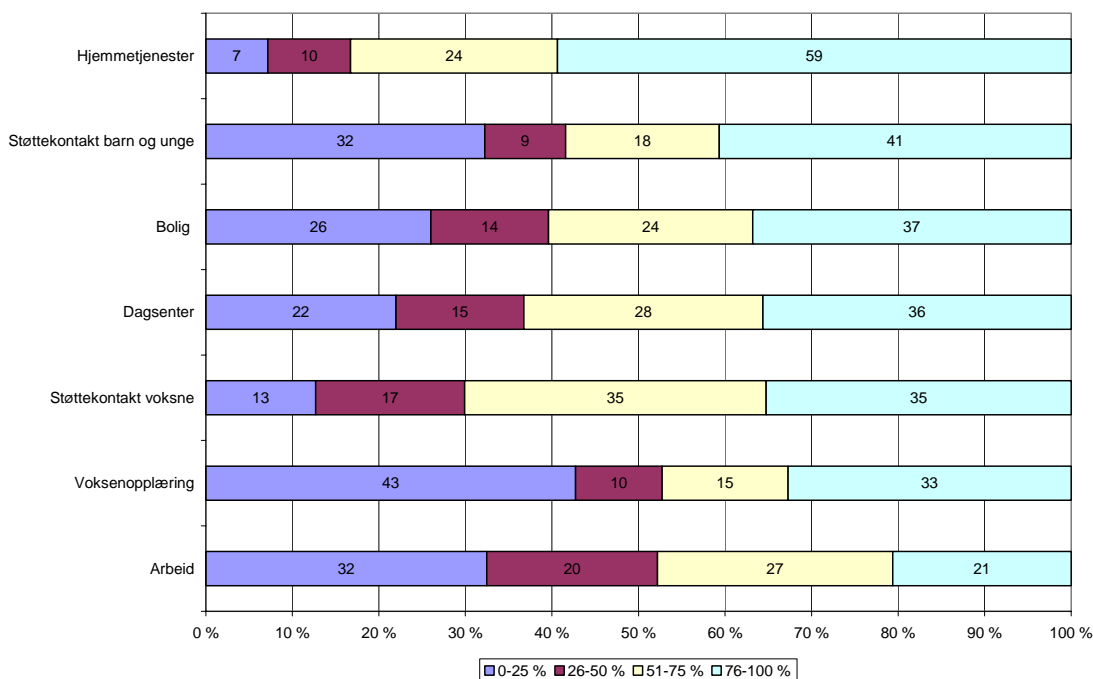
Figur 1.6 nedenfor viser antatt dekningsgrad for de samme tjenester som de vi presenterte brukerrater for i forrige avsnitt⁵. Igjen finner vi forskjeller mellom tjenester og kommuner.

Best dekning finner vi for hjemmetjenester. Nesten 60 prosent av kommunene oppgir en dekning på mellom 75 og 100 prosent for brukere av hjemmetjenester. For samtlige tjenester med unntak for arbeid har mer enn 1/3 av kommunene oppgitt en dekningsgrad på over 75 prosent.

Dårligst dekning finner vi for voksenopplæring og arbeid. Over halvparten av kommunene oppgir at dekningsgraden er lavere enn 50 prosent. For voksenopplæring oppgir over 40 prosent av kommunene at dekningsgraden er mellom 0 og 25 prosent. For arbeid har 32 prosent av kommunene krysset av for svaralternativ med lavest dekningsgrad. Samme andel har krysset av for dette alternativet når det gjelder støttekontakt for barn og unge. Også rundt ¼ av kommunene har krysset av for lav dekning (0-25 %) for bolig og dagsenter.

Det er en signifikant positiv samvariasjon i oppgitt dekningsgrad for samtlige tjenester. Rangkorrelasjonskoeffisienten (Spearman's rho) varierer fra 0,29 mellom bolig og dagsenter til 0,65 mellom arbeid og voksenopplæring.

Figur 1.6 Dekningsgrad for ulike kommunale tjenester. 2004.

⁵ Det er kun kommuner som har dagsenter drevet i kommunal regi eller med støtte fra kommunen som er stilt spørsmål om å angi dekningsgrad for dagsenter. Kommuner uten dagsenter er bedt om å oppgi om dette skyldes at det ikke er behov for dagsentertjenester eller om det er et udekket behov. Kommuner som har oppgitt at det ikke er behov har vi her plassert i gruppen 76-100 % dekning, mens kommuner som har oppgitt at det er udekket behov har vi plassert i gruppen 0-25 % dekning når det gjelder dagsentertjenester.

Det er ikke noen klare sammenhenger mellom oppgitt dekningsgrad og kommunestørrelse. For noen tjenester avtar andelen med høy dekning (76-100 %) med kommunestørrelse, om enn ikke helt systematisk. Dette gjelder bolig, støttekontakt for voksne og arbeid. Andelen som rapporterer høy dekning for voksenopplæring er også lavere blant kommuner med over 5,000 innbyggere sammenlignet med mindre kommuner. Men det er også slik at for noen tjenester er det relativt sett flere små kommuner som rapporterer om lav dekning (0-25 %) enn store kommuner.

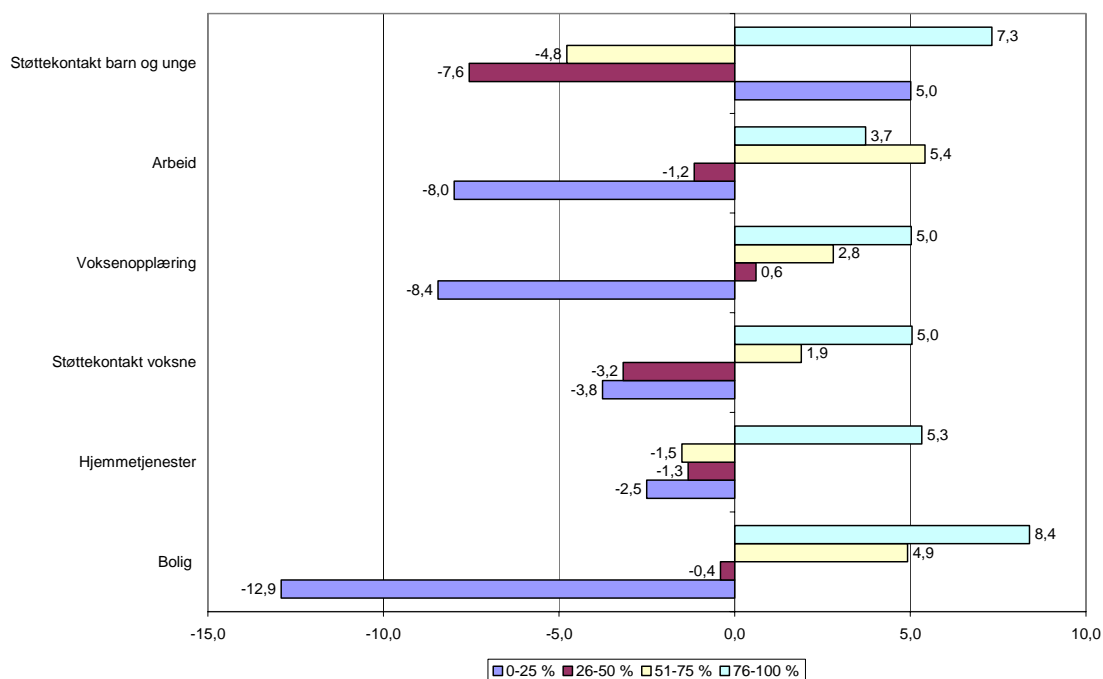
Dersom vi sammenholder forskjeller i brukerrater og angitte dekningsgrader mellom de ulike tjenestene ser vi at det i noen grad er en sammenheng mellom nivå på brukerratene og oppgitt dekningsgrad. Vi finner for eksempel både lave brukerrater og dekningsgrader for voksenopplæring og arbeid. Det skulle tilsi at forskjeller i brukerratene mellom tjenestene i noen grad reflekterer forskjeller i kommunens innsats på de ulike områdene. Men det er ikke en entydig sammenheng. Ser vi på gjennomsnittlige brukerrater for kommunene som oppgir høy dekning varierer disse mellom tjenestene med samme mønster som brukerraten for hele utvalget (jfr tabell v3.1.-v3.10 i vedlegg 3). Forskjeller i brukerrater mellom ulike tjenester kan derfor i stor grad tilskrives forskjeller i behov.

Gitt at behovene for tjenester ikke er veldig forskjellige kommunene i mellom, vil vi forvente at det er en sammenheng mellom brukerrater og graden av behovsdekning når vi ser på enkelttjenester. Vi finner at gjennomsnittlig brukerrate øker med angitt dekningsgrad for alle tjenestene, med unntak for hjemmetjenester og voksenopplæring (jfr tabell v3.1.-v3.10 i vedlegg 3). Manglende sammenheng mellom brukerrate og dekningsgrad for hjemmetjenester bidrar til ytterligere å forsterke inntrykket av ulik avgrensning av målgruppen kommunene i mellom. For voksenopplæring har 60 prosent av kommunene ikke brukere, og over halvparten av kommunene som oppgir høydekning har ikke brukere. Også for andre tjenester er det en relativt høy andel kommuner blant de som oppgir høy dekning som ikke har brukere, for eksempel 1/3 for støttekontakt for barn og unge. Dette er typisk små kommuner. Dersom vi holder disse utenfor vil sammenhengen mellom brukerrater og behovsdekning forsterkes.

1.3.2 Utvikling i dekningsgrader 2001-2004

Figur 1.7 viser endring i oppgitt dekningsgrad fra 2001 til 2004 for tjenestene som er kartlagt. Figuren viser endring i andel (prosentpoeng) som har krysset av for de fire svaralternativene (0-25 %, 26-50 %, 51-75 % og 76-100 %).

Figur 1.7 Endring i dekningsgrad for ulike kommunale tjenester fra 2001 til 2004. Prosentpoeng.

Resultatene viser en økning i dekningsgrad for samtlige tjenester⁶. Andelen kommuner som har oppgitt 0-25 prosent dekning er redusert og andelen som har oppgitt over 75 prosent dekning har økt for alle tjenestene for voksne som er kartlagt. Det er størst endring i oppgitt dekningsgrad for bolig. Det er 13 prosentpoeng færre kommuner som har krysset av for dekningsgrad på 0-25 prosent i 2004 sammenlignet med 2001. Det er i første rekke gruppen 75-100 prosent som har økt (+8 prosentpoeng). Også for voksenopplæring og arbeid har andelen kommuner som har oppgitt lavest dekning blitt betydelig redusert.

Utviklingen i oppgitt dekningsgrad for støttekontakt for barn og unge avviker fra tjenester til voksne ved at begge ytterkategoriene øker, altså at en større andel kommuner oppgir 76-100 prosent dekning samtidig som en større andel oppgir 0-25 prosent dekning.

I og med at det ikke alle kommunene inngår på begge tidspunkt vil noe av endringene kunne skyldes sammensetningseffekter, men hovedintrykket er det samme dersom vi begrenser utvalget til kommuner som inngår begge år.

1.3.3 Udekket behov for kommunale boliger

Utbygging av det kommunale boligtilbudet står sentralt i Opptappingsplanen. For å muliggjøre den ønskede omstrukturering og desentralisering av tilbudet til mennesker med psykiske lidelser må det etableres et godt boligtilbud i kommunene. Opptappingsplanen har som måltall at det skal bygges 3,400 nye omsorgsboliger i kommunene i løpet av planperioden. Det er gitt egne statlige tilskudd til dette formålet. Tar vi utgangspunkt i tilsagn gitt fra Husbanken ble målsettingen på 3,400 omsorgsboliger nådd i 2004. Omlag halvparten var da ferdigstilt (Dyb og Nordlund 2005). Alle boligene skal være ferdigbygd i løpet av 2007. SINTEF Byggforsk har på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet kartlagt behovet for boliger i kommunene. Kartleggingen var avgrenset til omsorgsbolig for mennesker med psykiske lidelser. Basert på denne kartleggingen er det anslått behov for ytterligere 2,800 omsorgsboliger. Anslaget på udekket behov er basert på intervju i 20 kommuner i 2006 sammenholdt med resultatene fra en kartlegging av udekket behov i et utvalg på nesten halvparten av landets kommuner i 2005 (Dyb 2006, Dyb og Nordlund 2005). Anslaget antas å være et minimum.

I vår kartlegging av boligtilbudet er kommunene bedt om å oppgi både brukere med omsorgsbolig og brukere med annen tilrettelagt kommunal bolig. Dersom kommunene i utvalget er representative for alle landets kommuner er antall brukere med omsorgsbolig rundt 3,400, og antall brukere med boligtilbud totalt rundt 5,400⁷. I disse beregningene er det lagt til grunn at brukerraten varierer for ulike kommunestørrelser. Vi har brukt samme inndeling i størrelsesgrupper som i rapporten for øvrig. SINTEF Byggforsk har i sine beregninger av boligbehov brukt en annen og grovere inndeling, med større vekt på store kommuner. Det er for eksempel bare en gruppe for kommuner med mindre enn 10,000 innbyggere. I og med at brukerraten for bolig avtar med kommunestørrelse får vi et lavere anslag på nasjonale brukertall dersom vi legger SINTEF Byggforsk sin inndeling i størrelsesgrupper til grunn. Vi får da et anslag for antall brukere med omsorgsbolig på i overkant av 3,100 og for antall brukere med boligtilbud totalt på i overkant av 4,900.

Antall brukere med omsorgsbolig som kommunene oppgir i undersøkelsen er ikke identisk med antall boliger bygd med tilskudd gitt gjennom Opptappingsplanen for psykisk helse. Kommunene bruker hele sin boligmasse når de tildeler bolig til personer med behov, også boliger finansiert under andre statlige tilskuddsordninger og for egen regning. Begrepet omsorgsbolig er et vanskelig begrep fordi det er knyttet til en type finansiering og trolig vil ikke alle legge samme innhold i begrepet.

⁶ Vi har ikke sammenlignbare data på dekningsgrad for dagsentertjenester i 2001 og 2004.

⁷ Beregningen er gjort på følgende måte: Først beregnes veide gjennomsnitt for antall brukere per innbyggere over 18 år for grupper av kommuner inndelt etter kommunestørrelse. Deretter multipliseres brukerraten for hver gruppe med antall innbyggere over 18 år for denne størrelsesgruppen for landet totalt. Vi får da et estimat på antall brukere for hver kommunestørrelsesgruppe. Disse summeres for å få et nasjonalt estimat.

I og med at vi opererer med grove kategorier på anslag for udekket behov og ikke har informasjon om faktiske tall, er det vanskelig på bakgrunn av vår kartlegging å estimere et presist anslag på antall med udekket boligbehov. Basert på gjennomsnittsbetraktninger for behovsanslag i svarkategoriene får vi et gjennomsnittlig udekket behov på rundt 45 prosent for kommunalt tilrettelagte boliger totalt⁸. Dersom vi legger en slik beregningsmåte til grunn for å anslå udekket behov for omsorgsboliger, samtidig med at vi tar hensyn til at gjennomsnittlig udekket behov varierer mellom størrelsesgruppene, gir dette et estimat på om lag 3,200 boliger. Vi har da ikke tatt hensyn til at dette tallet trolig vil omfatte boliger som kommunene har fått tilsagn til å bygge fra Husbanken. For å få et sammenlignbart tall med anslaget fra SINTEF Byggforsk må vi trekke ut det antall boliger som dekkes av Husbanktilskuddene, men som ikke var ferdigstilt ved utgangen av 2004. På den annen side er anslagene på udekket behov knyttet til tilrettelagte boliger totalt, og det kan argumenteres for at det er boligbehovet totalt som bør legges til grunn i beregningene. Dersom også andre kommunalt tilrettelagte botilbud inkluderes får vi et anslag på udekket boligbehov på rundt 3,300 ved utgangen av 2004 når vi korrigerer for boliger som det er gitt tilsagn om finansiering gjennom Opptappingsplanen. Dersom vi bruker SINTEF Byggforsk sin inndeling i kommunestørrelsesgrupper blir anslaget i overkant av 2,700, altså noe lavere. Dette skyldes at man da i mindre grad tar hensyn til forskjeller i brukerrater og udekket behov etter kommunestørrelse.

Anslagene er som sagt basert på veldig usikkert grunnlag, og er kun ment som en indikasjon på omfanget av udekkede behov gitt resultatene fra denne kartleggingen. Beregningene er basert på gjennomsnittstall for henholdsvis brukerrater og dekningsgrader for grupper av kommuner inndelt etter kommunestørrelse. Vi har her ikke tatt utgangspunkt i forholdet mellom brukerrater og behovsanslag for hver enkelt kommune. Det er også knyttet usikkerhet til oppgitte dekningsgrader siden de er basert på et grovmasket anslag hvor grunnlaget for anslagene ikke er kjent. Vi ser også at anslagene påvirkes av hvilken gruppeinndeling vi legger til grunn i beregningene. Det er likevel interessant å se at selv med en slik grov tilnærming som her er benyttet ligger anslagene nært de som SINTEF Byggforsk har beregnet, og således støtter opp om disse. Vi vet imidlertid ikke i hvilken grad kommunene inkluderer institusjonspasienter med behov for bolig i anslagene for dekningsgrad.

En nærmere presentasjon av sammensetningen av boligtilbudet i kommunene gis i neste kapittel.

⁸ Dette tallet framkommer basert på følgende forutsener og beregninger: Dersom kommunen har krysset av for alternativ 0-25 % dekning tilordnes en gjennomsnittsverdi på 12,5 % dekning, og tilsvarende for de øvrige tre svaralternativene. Gjennomsnittlig behovsdekning er da beregnet som et uveid gjennomsnitt av de tilordnede verdiene for kommunene.

2 Kjennetegn ved det kommunale tilbudet

2.1 Innledning

Mens vi i forrige kapittel fokuserte på hvor mange som får tilbud om tjenester fra kommunene, ser vi i dette kapitlet nærmere på andre kjennetegn ved det kommunale tilbudet som sammensetning av boligtilbudet, dagsentertilbud og andre aktivitets- og fritidstiltak, utbredelse av ulike tilnærminger i det psykiske helsearbeidet i kommunene, forebyggende tiltak for barn og unge, samarbeid med organisasjoner, kompetanseheving og rekruttering. Kapitlet gir en kort oppsummering av hovedresultater, med spesielt fokus på utvikling fra 2001 til 2004. Igjen minner vi om at det er ulikt antall kommuner som inngår i tallgrunlaget de to årene.

2.2 Boligtilbudet

Vi viser her utvalgte resultater fra kartleggingen som beskriver det kommunale tilbudet rettet mot voksne med psykiske lidelser. Resultatene er presentert i tabellform i kapittel 6.

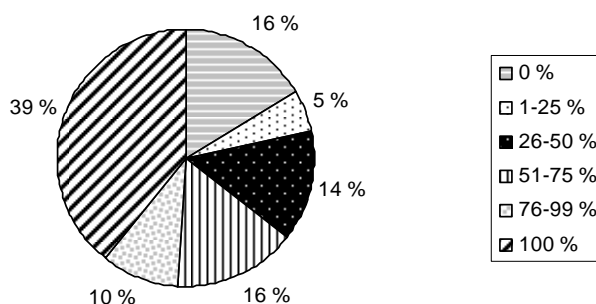
Undersøkelsen kartlegger ulike kjennetegn ved det kommunale botilbudet til mennesker med psykiske lidelser. Kommunene ble bedt om å oppgi antall brukere med omsorgsbolig og andre kommunalt tilrettelagte botilbud, og angi antall i frittstående bolig og bokollektiv/samløkaliserte boliger, samt hvor mange brukere som bodde i bolig med bemanning.

Vi har for hver kommune beregnet hvor stor andel av brukene som bor i omsorgsbolig, bolig med bemanning og i samlokalisert bolig. Usikkerhet knyttet til brukertall for bolig er diskutert i kapittel 4.

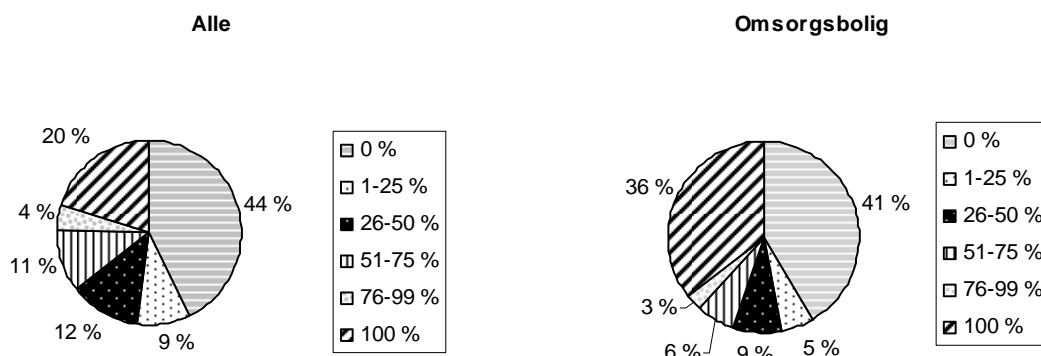
Figur 2.1 viser fordelingen av kommuner etter andel brukere med omsorgsbolig. Nesten 40 prosent av kommunene oppgir at alle brukerne bor i omsorgsbolig, mens 16 prosent av kommunene har oppgitt at alle brukerne bor i andre kommunalt tilrettelagte boliger.

Andelen bosatt i omsorgsbolig har økt fra rundt 50 prosent i 2001 til godt over 60 prosent i 2004.

Figur 2.1 Fordeling av kommuner etter andel av brukere med kommunal tilrettelagt boligtilbud som har omsorgsbolig. Prosentandel. 2004.

Figur 2.2 Fordeling av kommuner etter andel av brukere med kommunal tilrettelagt boligtilbud som bor i bolig med bemanning. Alle boliger og omsorgsboliger. Prosentandel. 2004.

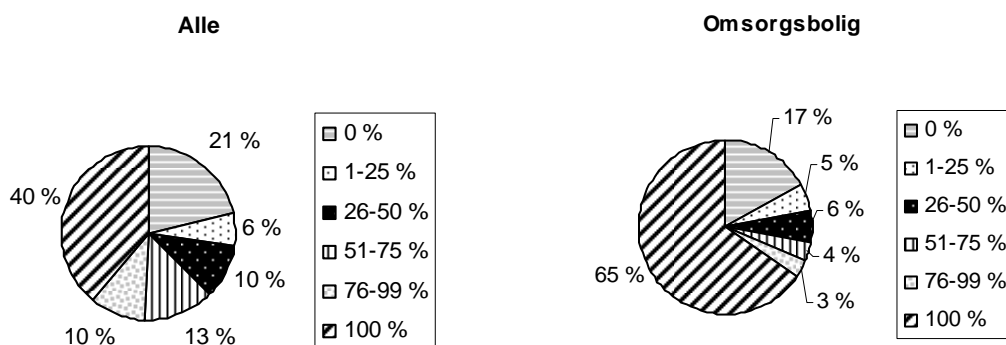

Figur 2.2 viser fordeling av kommunene etter andelen brukere som bor i bolig med bemanning, både totalt og for brukere med omsorgsbolig. Både totalt og for omsorgsboliger er det i overkant av 40 prosent av kommunene som ikke har brukere som bor i bolig med bemanning. Andelen kommuner som oppgir at alle boligene har bemanning er klart større for omsorgsboliger (36 prosent) enn for boliger totalt (20 prosent). Andelen brukere som bor i bolig med bemanning øker med kommunestørrelse. Dette betyr ikke at brukerrate øker med kommunestørrelse siden gjennomsnittlig brukerrate totalt avtar med kommunestørrelse. Andelen brukere som bor i bolig med bemanning har vært relativt stabil fra 2001 til 2004.

Figur 2.3 viser fordeling av kommunene etter andelen brukere som bor i bokollektiv/samløkaliserte boliger, både totalt og for brukere med omsorgsbolig. Rundt 20 prosent av kommunene oppgir at alle brukerne bor i frittstående boliger. Omsorgsboligene er imidlertid oftest samløkalisert. To av tre kommuner oppgir at alle brukere med omsorgsbolig bor i bokollektiv/samløkaliserte boliger, mot 40 prosent totalt. Resultatene tyder på at samløkalisering er mer vanlig i store kommuner enn små kommuner. Andelen brukere i bokollektiv/samløkalisert boliger er også relativt stabil fra 2001 til 2004.

Boligtilbudet er altså svært forskjellig kommunene i mellom når det gjelder type bolig som tilbys, i hvilken grad det er knyttet bemanning til boligen og i hvilken grad boligene er samløkalisert.

Figur 2.3 Fordeling av kommuner etter andel av brukere med kommunal tilrettelagt boligtilbud som bor i bokollektiv/samløkaliserte boliger. Alle boliger og omsorgsboliger. Prosentandel. 2004.

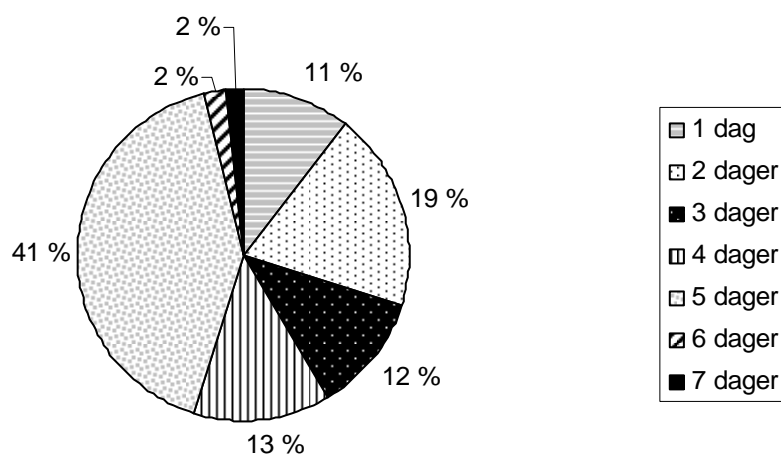
2.3 Fritids-, aktivitets- og sysselsettingstilbudet:

Vi viser her utvalgte resultater fra kartleggingen som beskriver kommunenes fritids-, aktivitets- og sysselsettingstilbud. Resultatene er presentert i tabellform i kapittel 8, 9, 11 og 1.

Det store flertall av kommunene, 85 prosent, oppgir at de har kommunalt dagsentertilbud. I forrige kartlegging oppga nær 80 prosent at de hadde dagsentertilbud. Det er små kommuner som ikke har dagsentertilbud. Rundt ¼ av de som ikke har et slik tilbud oppgir at det ikke er behov for det.

Det er store forskjeller mellom kommunene i tilgjengelighet til dagsenteret målt ved hvor ofte senteret er åpent. Figur 2.4 viser hvordan kommunene fordeler seg med hensyn til antall dager i uken dagsenteret er åpent. Nær 45 prosent av kommunene oppgir at dagsenteret var åpent fem dager eller mer i 2004. Andelen er økt noe sammenlignet med resultatet for 2001. Antall dager dagsenteret er åpent øker med kommunistørrelse. Nesten 40 prosent av kommunene svarer at de ikke har åpent på kveldstid, helger, høytider eller i fellesferien. Andelen er relativt stabil fra 2001. Tilgjengeligheten øker med kommunistørrelse.

Figur 2.4 Fordeling av kommuner etter antall dager i uken dagsenteret er åpent. Prosentandel. 2004.

Mens de aller fleste kommunen har voksne brukere som mottar støttekontakt, oppgir en tredjedel av kommunene at de ikke har barn og unge med støttekontakt.

Det er et fåtall som oppgir at de har tilbud fra fritidsassistenter (mindre enn 15 prosent). Over halvparten av kommunene svarer at de ikke har andre kommunalt tilrettelagte kultur- og/eller fritidsaktiviteter mennesker med problemer og lidelser relatert til psykisk helse. Dette gjelder både tilbudet til voksne og til barn og unge.

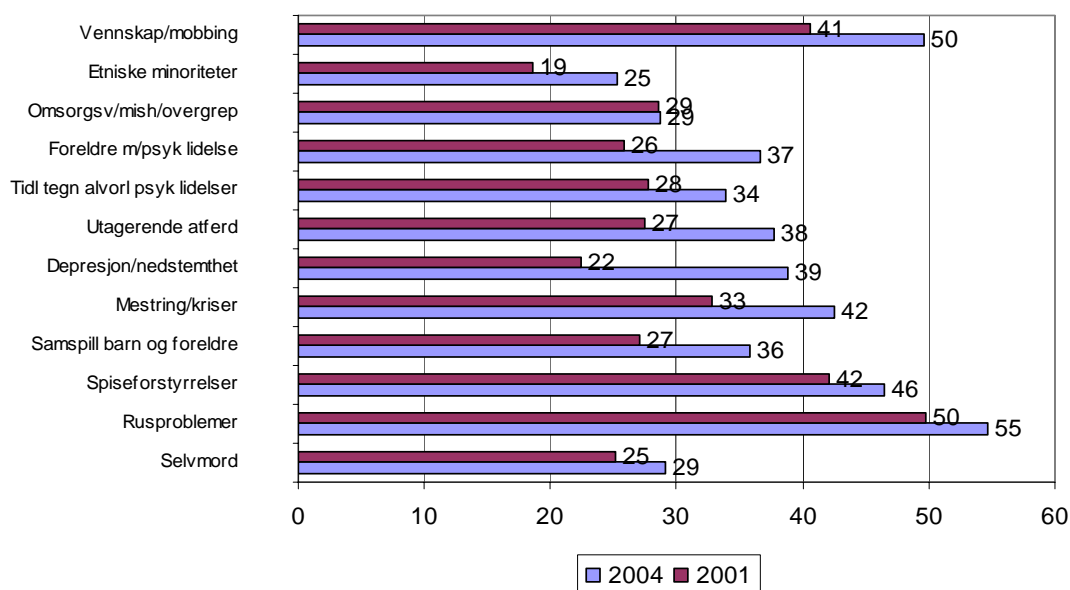
Når det gjelder sysselsettingstilbudet er både tilbud i kommunal regi og i regi av Aetat kartlagt. 20 prosent av kommunene har oppgitt at de ikke hadde noen brukere som fikk tilbud om arbeid/sysselsettingstiltak i regi av kommunen i 2004, mens 27 prosent oppgir at de ikke hadde brukere som hadde arbeid i regi av Aetat. Antall kommuner som har besvart spørsmålene varierer. Av de kommunene som har besvart begge spørsmålene har mindre enn 10 prosent svart at de ikke har brukere som mottar verken tilbud i regi av kommunen eller Aetat. Dette er små kommuner. I gjennomsnitt har omlag halvparten av brukerne tilbud i regi av Aetat.

2.4 Forebyggende tiltak rettet mot barn og unge

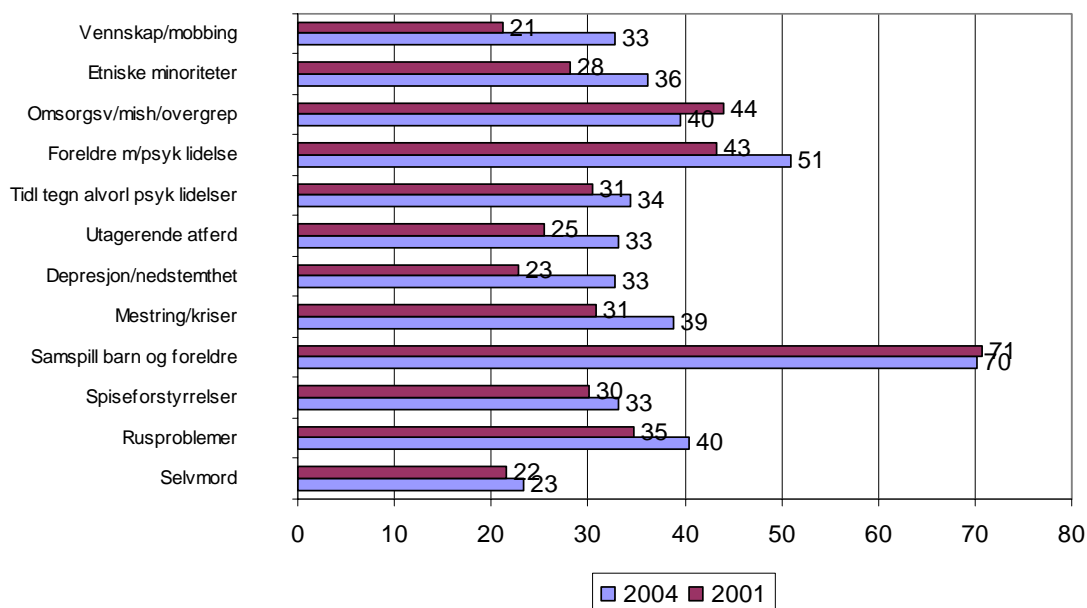
Vi viser her utvalgte resultater fra kartleggingen som beskriver det forebyggende arbeidet rettet mot barn og unge. Resultatene er presentert i tabellform i kapittel 13.

De aller fleste kommunene svarer bekreftende på at de i 2004 arbeidet med forebyggende tiltak rettet mot barn og unge. Det er kun et fåtall mindre kommuner som svarer at de ikke gjorde det. Basert på kartleggingen av forebyggende tiltak i forhold til tema/grupper og tjenesteområder involvert, er inntrykket at utbredelsen av forebyggende tiltak har økt og da i særlig grad innen skolehelsetjenesten og helsestasjon, jfr Figur 2.5 og Figur 2.6. Vi kan ikke si i hvilken grad dette reflekterer faktisk økning eller en bevisstgjøring omkring forebygging i kommunene. Men kommunenes rapportering av bruken av øremerkede tilskudd tilsier at kommunens innsats har økt.

Figur 2.5 Andel kommuner som oppgir at de har hatt forebyggende tiltak. Etter tema/gruppe. Skolehelsetjeneste i grunnskole. Prosentandel. 2001 og 2004.

Figur 2.6 Andel kommuner som oppgir at de har hatt forebyggende tiltak. Etter tema/gruppe. Helsestasjon. Prosentandel. 2001 og 2004.

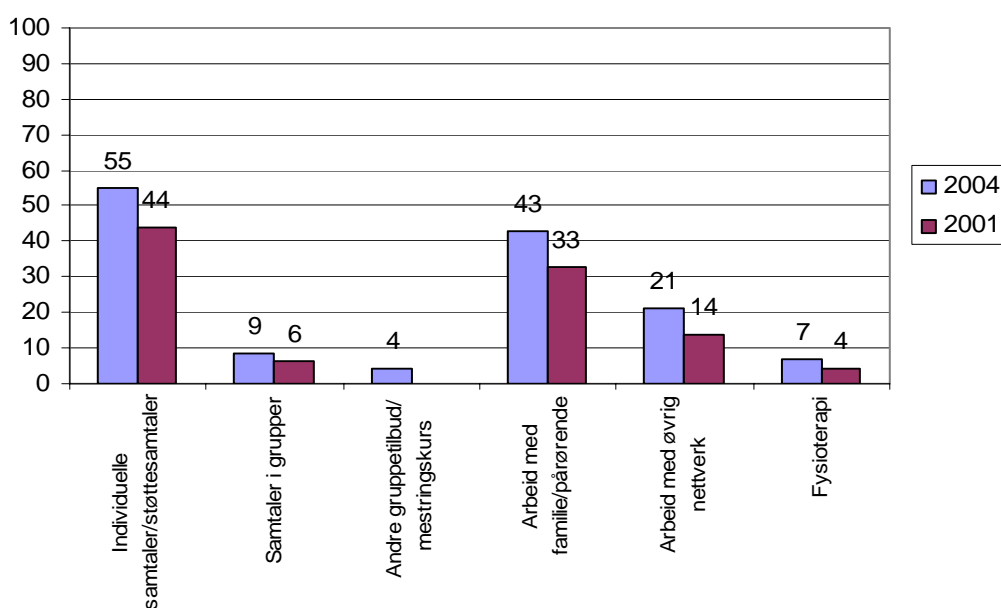

2.5 Arbeidsmåter i psykisk helsearbeid

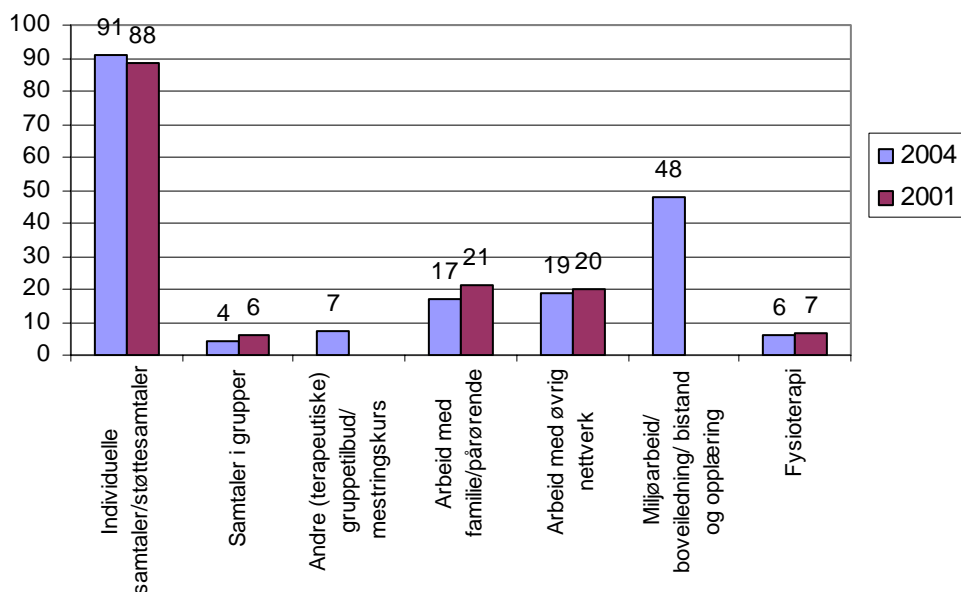
Vi viser her utvalgte resultater fra kartleggingen som beskriver utbredelsen av arbeidsmåter i psykisk helsearbeid i kommunene. Resultatene er presentert i tabellform i kapittel 12 og 1.

Vi kartlegger i hvilken grad kommunen bruker ulike tilnærminger i det psykiske helsearbeidet. Figur 2.7 viser resultatene for tilbudet til barn og unge. Over halvparten oppgir at de i stor grad bruker individuelle samtaler/støttesamtaler, og over 40 prosent svarer at de i stor grad arbeider med familie/pårørende. Mens 20 prosent svarer at de i stor grad arbeider med øvrig nettverk. De andre tilnærmingene som er kartlagt brukes kun i noen eller liten grad i størsteparten av kommunene. Sammenholder vi resultatene med kartleggingen i 2002 har utbredelsen av bruken av individuelle samtaler og arbeid med familie/pårørende og øvrig nettverk i kommunene økt. Andelen som svarer at de i stor grad bruker disse tilnærmingene øker med rundt 10 prosentpoeng.

Figur 2.7 Andel kommuner som i stor grad bruker ulike tilnærminger i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. 2001 og 2004.

Figur 2.8 Andel kommuner som i stor grad bruker ulike tilnærminger i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. 2004.

Vi kartlegger også i hvilken grad kommunen bruker ulike tilnærminger i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne brukere. Over 90 prosent av kommunene svarer at individuelle samtaler/støttesamtaler brukes i stor grad, se figur 2.8. Nesten halvparten av kommunene svarer at det i stor grad gis tilbud om miljøarbeid/boveiledning/bistand og opplæring i dagliglivets gjøremål. Andelen som svarer at de i stor grad bruker miljøarbeid mv. øker med kommunestørrelse. De andre tilnærmingene som er kartlagt brukes i noen eller liten grad i det store flertallet av kommuner. Ikke alle tilnærmingene ble kartlagt i undersøkelsen i 2002. Andre gruppetilbud og miljøarbeid mv var ikke inkludert sist. Inntrykket basert på tilbudene som er kartlagt på begge tidspunkt er at det ikke har skjedd store endringer i utbredelsen av arbeidsformer i kommunene.

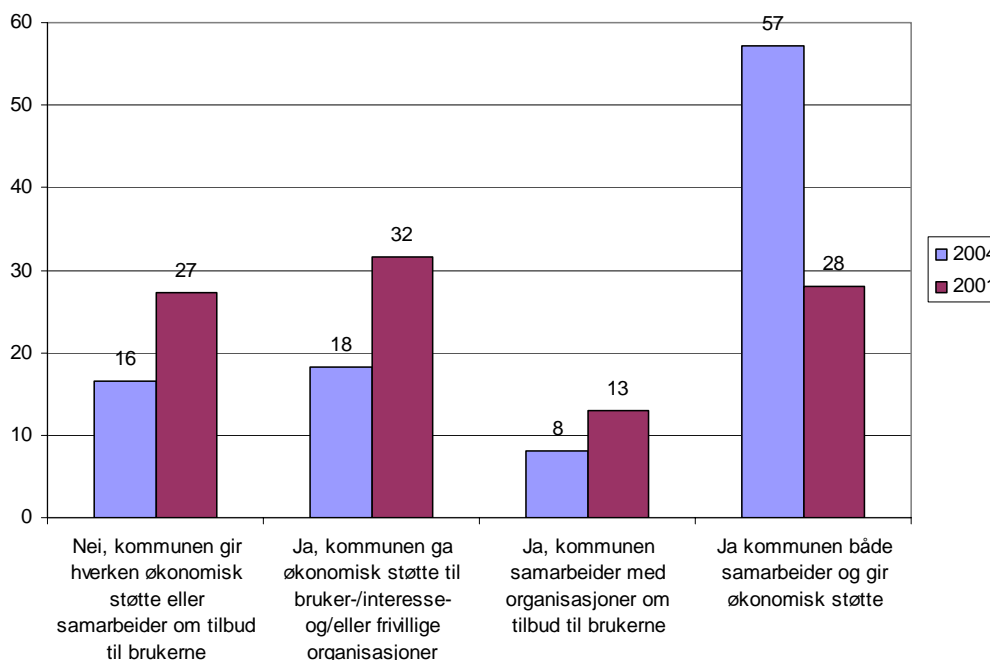
2.6 Likemannsarbeid og samarbeid med organisasjoner

Vi viser her utvalgte resultater fra kartleggingen som beskriver likemannsarbeid og samarbeid med organisasjoner. Resultatene er presentert i tabellform i kapittel 1.

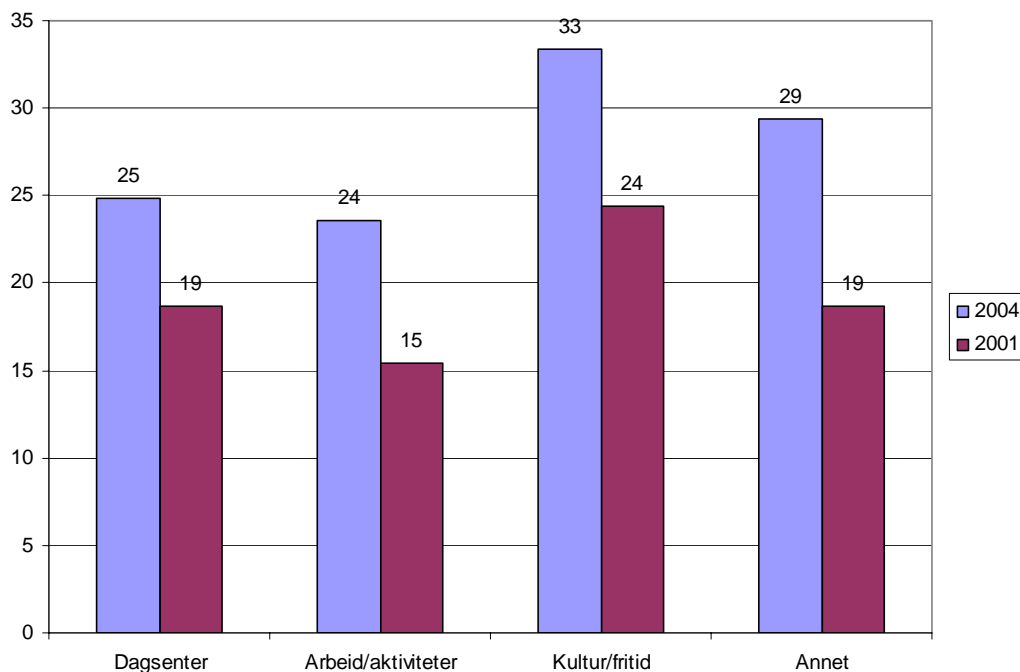
Det har skjedd en klar økning i kommunenes samarbeid med bruker-/interesse og/eller frivillige organisasjoner, j fr Figur 2.9. Det er klart færre kommuner som ikke gir økonomisk støtte til eller samarbeider med organisasjoner om tilbud til brukerne i 2004 (16 prosent) sammenlignet med 2001 (27 prosent). Det er også klart flere som gjør begge deler. Andelen kommuner som *både* gir økonomisk støtte til og samarbeider med organisasjoner om tilbud til brukerne økte fra 28 prosent i 2001 til 57 prosent i 2004. Det er ofte Mental Helse som mottar økonomisk støtte og samarbeider med kommunen om tilbud til brukerne. Kommunene oppgir økt samarbeid om tilbud til brukerne for alle tjenestene som er kartlagt; dagsenter, arbeid/aktiviteter, kultur/fritid og annet, j fr Figur 2.10.

Støtte til og samarbeid med organisasjoner øker med kommunestørrelse. Blant de største kommunene (over 20,000 innbyggere) er det drøyt 70 prosent av kommunene som oppgir at de både gir økonomisk støtte og samarbeider med organisasjoner om tilbud til brukerne. Mens andelen kommuner som oppgir å samarbeide om dagsenter og arbeid/aktiviteter er høyere i 2004 enn i 2001 blant små og mellomstore kommuner, går den ned blant de største kommunene (over 20,000). En mulig hypotese om årsaken til dette kan være at når det psykiske helsearbeidet utvikles og etableres i kommunene så velger de i større grad å overta ansvaret for disse tjenestene selv. Store kommuner kan ha kommet lengst i denne utviklingen.

Figur 2.9 Økonomisk støtte til og/eller samarbeid med organisasjoner innen psykisk helsearbeid. Prosentandel. 2001 og 2004.

Figur 2.10 Samarbeid med organisasjoner om tilbud til brukere innen psykisk helsearbeid. Etter type tjenester. Prosentandel. 2001 og 2004.

Vi har også kartlagt hvorvidt det er etablert brukerråd eller tilsvarende knyttet til psykisk helsearbeid i kommunene. Andelen som svarer at de har brukerråd eller tilsvarende har økt fra 17 prosent i 2001 til 31 prosent i 2004 (av de som har besvart spørsmålet), samtidig er andelen ubesvart økt fra 10 prosent til 19 prosent. Økningen i andelen som oppgir at de har brukerråd er spesielt stor blant de største kommunene.

2.7 Kompetanseheving

Vi viser her utvalgte resultater fra kartleggingen som beskriver kommunenes arbeid med kompetanseheving. Resultatene er presentert i tabellform i kapittel 1.

Nesten samtlige kommuner oppgir at det i løpet av de siste tre årene (2002-2004) var gjennomført kompetansehevende tiltak innen psykisk helsearbeid for kommunens ansatte. I likhet med resultatene fra den første kartleggingen er kurs/seminar det tiltaket som flest kommuner oppgir å ha brukt, i overkant av 85 prosent i begge undersøkelsene. Videreutdanning av høyskoleutdannet personell i psykisk helsearbeid oppgis av 2/3 av kommunene, mens nesten 60 prosent oppgir etterutdanning i psykisk helsearbeid som tiltak som er brukt. Andelen kommuner som oppgir å ha gjennomført tiltak øker med kommunestørrelse, særlig gjelder dette etter- og videreutdanning i psykisk helsearbeid.

Mens kurs/seminar brukes overfor ansatte i mange tjenesteområder, er etter- og videreutdanning i psykisk helsearbeid oftest gjennomført for ansatte i pleie- og omsorgstjenesten og enhet for psykisk helsearbeid.

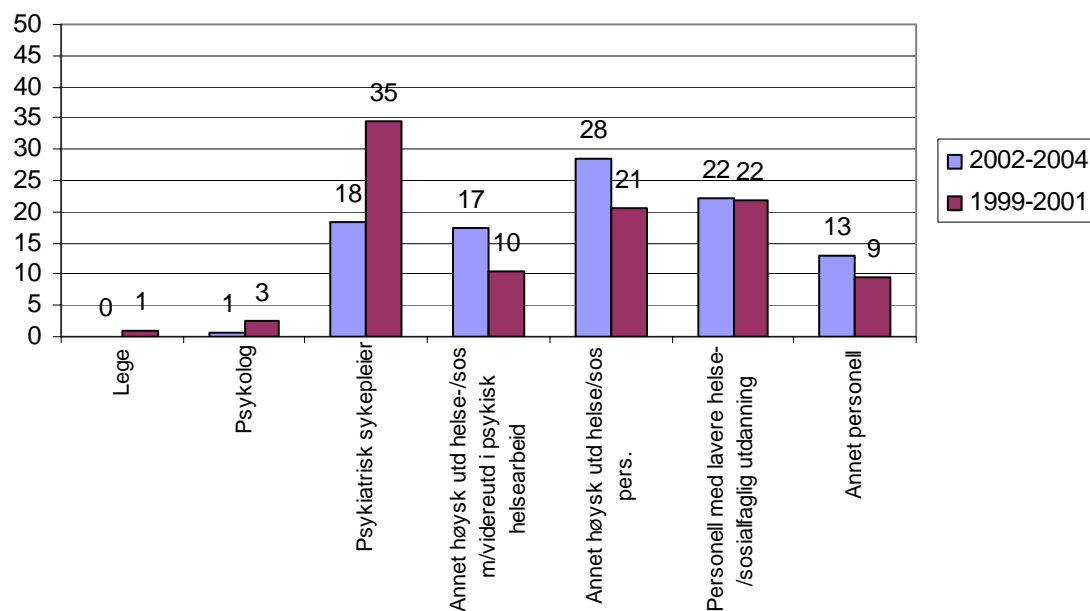
2.8 Rekruttering

Vi viser her utvalgte resultater fra kartleggingen som beskriver rekruttering til psykisk helsearbeid i kommunene. Resultatene er presentert i tabellform i kapittel 18.

85 prosent av kommunene oppgir at det har skjedd endringer i antall årsverk som arbeider med psykisk helsearbeid i årene 2002-2004. I gjennomsnitt (uveid) ble det rekruttert 0,45 årsverk per 1,000 innbyggere i denne perioden. Dette er lavere enn det som ble oppgitt for perioden 1999-2001 (0,58). Det er imidlertid store forskjeller mellom kommunene; 25 prosent av kommunene har økt årsverksinnsatsen med mindre enn 0,18 per 1,000 innbyggere, halvparten oppgir en økning på mer enn 0,34 per 1,000 innbyggere og 25 prosent av kommunene har oppgitt en økning på mer enn 0,52 per 1,000 innbyggere.

Det er en klar endring i rekrutteringsprofilen i perioden 2002-2004 sammenlignet med de tre første årene av Opptrappingsplanperioden. Andelen psykiatriske sykepleiere (av økningen i årsverksinnsatsen) går ned fra 35 prosent i perioden 1999-2001 til 18 prosent i perioden 2002-2004, mens andelen annet høyskoleutdannet personell med og uten videreutdanning i psykisk helsearbeid, og annet personell uten helse-/sosialfaglig utdanning øker.

Figur 2.11 Sammensetning av årsverk rekruttert etter utdanning. Gjennomsnittlig prosentandel. 1999-2001 og 2002-2004.

Gjennomsnittlig økning i årsverksinnsatsen per 1,000 innbyggere avtar med kommunestørrelse. Men andelen kommuner som oppgir ikke å ha endring i årsverksinnsatsen er størst blant de minste kommunene.

Rundt 40 prosent av kommunene oppga at de hadde opplevd rekrutteringsproblemer de siste tre årene i undersøkelsen som ble gjennomført i 2002. Andelen som svarte at de hadde opplevd rekrutteringsproblemer i årene 2002-2004 var lavere, i underkant av 30 prosent. Det er ikke noen sammenheng mellom andelen kommuner som oppgir at de har opplevd rekrutteringsproblemer og kommunestørrelse. Det er heller ikke slik at det er en større andel som svarer at de har opplevd problemer med å rekruttere blant kommunene som oppgir uendret årsverksinnsats enn kommuner som har økt bemanningen.

DEL II Tabellidel: Dokumentasjon av resultater for 2004

3 Spørreskjemaundersøkelsen

Norges forskningsråd er gitt i oppdrag å forestå en evaluering av Opptappingsplanen (St prp nr 63 (1997-98) *Om opptappingsplan for psykisk helse 1999-2006*⁹). Evalueringen vil pågå i hele planperioden (fom høsten 2001) slik at effektene av tiltakene kan følges og eventuelle justeringer av virkemiddelbruken kan gjøres underveis. Norsk institutt for by og regionforskning (NIBR) og SINTEF Helse bistår i evalueringen av virkningen av Opptappingsplanen for det psykiske helsearbeidet i kommunene. SINTEF Helse undersøker om de øremerkede tilskuddene har hatt tilsiktet effekt i forhold til kommunenes iverksetting av nasjonal plan. Norsk institutt for by og regionforskning (NIBR) undersøker hvilke effekter Opptappingsplanen har på organisering og samarbeid innen psykisk helsearbeid i kommunene.

For å følge utviklingen i kommunene i planperioden kreves informasjon om tjenestetilbudet innen det psykiske helsearbeidet. Slik informasjon kan i liten grad hentes ut fra foreliggende offisiell statistikk. Manglende informasjon om tjenestetilbudene i kommunene og om befolkningens behov ble også fremhevet som et problem i *psykiatrimeldingen* (St meld nr 25 (1996-97)).

Den obligatoriske rapportering fra kommunene til staten via fylkesmannen om bruken av de øremerkede midlene gir ikke tilstrekkelig informasjon til å vurdere graden av iverksetting i kommunene, siden rapporteringen ikke fanger opp utviklingen i den egenfinansierte aktiviteten.

For å kunne fastslå om Opptappingsplanen faktisk har gitt en vesentlig økning i kommunenes satsning på psykisk helsearbeid kreves kjennskap til kommunens totale tilbud til mennesker med psykiske lidelser, ikke bare den delen som finansieres av øremerkede tilskudd. For å kunne beskrive og vurdere status og utvikling for det psykiske helsearbeidet i kommunene har SINTEF Helse, i samarbeid med Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), gjennomført to runder med spørreskjemaundersøkelser som kartlegger tjenester og organisering innen det psykiske helsearbeidet i kommunene.

Første runde med spørreskjema til kommunene ble gjennomført i 2002 og gir et situasjonsbilde av det psykiske helsearbeidet i kommunene ved årsskiftet 2001/2002. Kartleggingen ble gjentatt i 2005, da med formål å beskrive situasjonen ved årsskiftet 2004/2005. Tredje og siste runde er planlagt gjennomført våren 2008. Datamaterialet innhentet i 2002 vil fungere som 'baseline' i forhold til utviklingen i kommunene.

Både prosjektet til SINTEF Helse og NIBR skal analysere variasjoner mellom kommunene og fokuserer på kommunen som beslutningsenhet. Prosjektene krever altså data på kommunenivå og et stort utvalg kommuner. Med dette utgangspunktet er spørreskjemaet til kommunene valgt som grunnlag for datainnhenting. Spørreskjemaet sendes ut til samtlige av landets kommuner. For Oslo ble skjemaet sendt ut til bydelene. I undersøkelsen i 2002 inngikk bydeler også for Bergen. Utsendelsene stiles til kontaktperson/administrativt ansvarlig for psykisk helsearbeid i kommunen.

⁹ Planperioden er utvidet til 2008.

Spørreskjemaet består av fire deler:

- Del I - Tiltak og tjenester
- Del II - Organiseringen av arbeidet med psykisk helse
- Del III - Kommunenes arbeid med planer for psykisk helsearbeid
- Del IV - Vurdering av tjenester og samarbeidsrelasjoner

Del I-III består av faktaspørsmål som krever informasjon fra ulike tjenesteområder/-sektorer/etater. Det bes om at én person med god kjennskap til det psykiske helsearbeidet i kommunen tar ansvar for utfylling av skjemaet, og innhenter informasjon fra de ulike tjenestene hvor dette er nødvendig. I Del IV bes det om personlige vurderinger til utfyller. Del I-III av spørreskjemaet som ble sendt ut i 2005 er gjengitt i vedlegg 1.

Kartleggingen tar utgangspunkt i satsningsområdene i Opptrappingsplanen, jfr Rundskriv I-4/99 fra Sosial- og helsedepartementet¹⁰:

- styrking av brukerrettede tiltak og informasjon
- kompetanseheving og rekruttering av personell
- nye botilbud - flere omsorgsboliger
- styrking av hjemmebaserte tjenester
- dagsentre og andre aktivitetstilbud til flere
- flere støttekontakter
- utbygging av kultur- og fritidstiltak
- styrking av tilrettelagte tjenester i kommunen
- utbygging av psykososiale tjenester og støttekontakter, kultur- og fritidstiltak for barn og unge
- styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten
- tettere samarbeid med arbeidsmarkedsetaten - arbeid til flere
- styrking av samarbeidet mellom kommune og fylkeskommune¹¹

Del I kartlegger antall brukere, dekningsgrader og tiltak innenfor ulike tjenesteområder. Kommunene er bedt om å oppgi brukertall og dekningsgrader for følgende tjenester: bolig, hjemmebaserte tjenester, dagsentre, støttekontakt for voksne, arbeid (i kommunal regi og i regi av Aetat), voksenopplæring og støttekontakt for barn og unge. I tillegg kartlegges andre kjennetegn ved det kommunale tilbudet innen psykisk helsearbeid.

Brukertallene skal reflektere målgruppene for det psykiske helsearbeidet i kommunene. Avgrensingen av målgrupper, og av psykisk helsearbeid generelt, kan variere mellom kommunene og over tid. Det er gitt klare signaler fra sentrale myndigheter om at det ikke skal bygges opp en særomsorg for mennesker med psykiske lidelser i kommunene. Brukerne skal motta tjenester fra det ordinære tjenesteapparatet¹². Dette kan imidlertid gjøre det vanskelig å avgrense brukergrupper, noe som bidrar til usikkerhet knyttet til brukertall. Ulik praksis og

¹⁰ Nå Helse- og omsorgsdepartementet.

¹¹ Dette området dekkes i Del II av spørreskjemaet.

¹² Mange kommuner, de fleste, har egen 'psykiatritjeneste' eller enhet for psykisk helsearbeid. Organiseringen av det psykiske helsearbeidet blir kartlagt i Del II i spørreskjemaet, og analyseres av NIBR.

forståelse av feltet kan også bidra til at avgrensning av brukergruppene kan variere mellom kommuner. Avgrensning av målgruppen kan også variere over tid. Opptrappingsplanen prioriterte i utgangspunktet mennesker med alvorlige og langvarige psykiske lidelser. Etter hvert er det også gitt økt prioritet til personer med de mest vanlig forekommende lidelsene, slik at målgruppen utvides til også å omfatte mennesker med mindre alvorlige og lettere psykiske lidelser (St prp. nr 1 (2003-2004)).

I og med at behovet for tjenester kan variere mellom kommunene vil brukertall (sett i forhold til størrelse på målgruppen) ikke gi oss informasjon om behovsdekning sett i forhold til antall personer med behov for tjenester. For å kunne si noe om graden av behovsdekning i kommunene ber vi også om anslag for dekningsgrad for de samme tjenestene. Fordi kommunene i varierende grad har oversikt over behovet for ulike tjenester vil det være knyttet stor usikkerhet til slike behovsvurderinger. For å øke treffsikkerheten ber vi om at det gis grove anslag på behovsdekning; fire svaralternativer gis 0-25 %, 26-50 %, 51-75 % og 76-100%. Vi antar altså at selv om det ikke foreligger eksakt tallgrunnlag for å vurdere behov vil respondenten kunne gi et kvalifisert anslag i forhold til behovsdekningen i grove trekk. Men vi understreker at dette er anslag og må derfor tolkes med forsiktighet.

Gitt at det ikke fokuseres på enkeltkommuner og det ikke er systematiske skjevheter i svarene fra kommunene, vil resultatene gi informasjon om nivå og spredning i antall brukere og dekningsgrad for kommunale tjenester knyttet til psykisk helse. Stabiliteten i resultatene når det gjelder forskjeller i brukerrater og dekningsgrader mellom tjenestene i kartleggingen i 2002 og 2005 understøtter dette.

Det er viktig å understreke at spørreskjemaet viser det psykiske helsearbeidet sett fra kommunens synspunkt. Det gjelder spesielt vurderingsspørsmålene og de spørsmålene hvor vi ber om anslag på dekningsgrader. Disse vil delvis bære preg av å være subjektive vurderinger. Anslagene for dekningsgrader er forbundet med usikkerhet siden det vil være betydelig usikkerhet knyttet til behovsanslag. Dette kan illustreres med tilbakemeldinger vi har fått fra noen kommuner med hensyn til å besvare spørsmål om dekningsgrad. Disse kommunene sier at det i noen tilfeller er avvik i vurdering mellom kommunen og bruker med hensyn til om vedkommende har behov for spesifikke tjenester.

Vi har valgt å ikke offentliggjøre tall for enkeltkommuner for å redusere potensielt problem med feilrapportering og fordi vi tror det øker svarinngangen. Avgrensingsproblematikken som er nevnt over er også et argument for ikke å publisere tall for enkeltkommuner.

Det er også viktig å understreke at undersøkelsen ikke sier noe om det kvalitative innholdet i tjenestene, inklusive type og omfang tjenester gitt til enkeltbrukere. En kartlegging blant brukere og/eller pårørende kunne gitt et annet bilde. Denne kartleggingen representerer således ikke et "fasitsvar" for situasjonen i kommunen.

4 Datamaterialet

Etter én runde med purring har vi fått inn svar fra 283 av de 448 kommuner og bydeler¹³ som mottok skjema i 2005, j fr tabell 4.1. Det gir en svarprosent på 63. I undersøkelsen i 2002 var svarprosenten 60. Av de som leverte i 2005 er det 63 prosent som også leverte i 2002, det vil si at det kun er 40 prosent av kommunene som har levert begge år.

Tabell 4.1 Svarprosent etter kommunistørrelse¹. Bydeler i Oslo.

Innbyggertall	Antall		Svarprosent
	Utvalg	Alle kommuner/bydeler	
Under 1 000	14	23	60,9
1 000-1 999	47	73	64,4
2 000-2 999	39	66	59,1
3 000-4 999	45	79	57,0
5 000-6 999	34	52	65,4
7 000-9 999	25	38	65,8
10 000-14 999	27	41	65,9
15 000-19 999	13	17	76,5
20 000-24 999	11	14	78,6
25 000-34 999	8	17	47,1
35 000-59 999	14	21	66,7
Over 60 000	6	7	85,7
Totalt	283	448	63,2

¹ Basert på befolkning i bydelene for Oslo.

Tabellene 4.2-4.3 viser utvalget fordelt etter henholdsvis folketall og fylke sammenlignet med fordelingen av alle kommunene i Norge.

¹³ 15 bydeler i Oslo.

Tabell 4.2 Utvalget fordelt etter befolkningsstørrelse, sammenlignet med alle kommuner¹. Prosentfordeling.

Innbyggertall	Utvalg		Alle kommuner	
	Prosentandel	Antall	Prosentandel	Antall
Under 1 000	4,9	14	5,1	23
1 000-1 999	16,6	47	16,3	73
2 000-2 999	13,8	39	14,7	66
3 000-4 999	15,9	45	17,6	79
5 000-6 999	12,0	34	11,6	52
7 000-9 999	8,8	25	8,5	38
10 000-14 999	9,5	27	9,2	41
15 000-19 999	4,6	13	3,8	17
20 000-24 999	3,9	11	3,1	14
25 000-34 999	2,8	8	3,8	17
35 000-59 999	4,9	14	4,7	21
Over 60 000	2,1	6	1,6	7
Totalt	100,0	283	100,0	448

¹ Basert på befolkning i bydelene for Oslo.

Tabell 4.3 Utvalget fordelt etter fylke, sammenlignet med alle kommuner¹. Prosentfordeling.

Innbyggertall	Utvalg		Alle kommuner	
	Prosentandel	Antall	Prosentandel	Antall
Østfold	4,2	12	4,0	18
Akershus	5,7	16	4,9	22
Oslo	3,5	10	3,3	15
Hedmark	4,2	12	4,9	22
Oppland	5,3	15	5,8	26
Buskerud	4,2	12	4,7	21
Vestfold	3,5	10	3,1	14
Telemark	4,6	13	4,0	18
Aust-Agder	2,5	7	3,3	15
Vest-Agder	3,9	11	3,3	15
Rogaland	6,7	19	6,0	27
Hordaland	7,8	22	7,4	33
Sogn og Fjordane	4,9	14	5,8	26
Møre og Romsdal	7,4	21	8,5	38
Sør-Trøndelag	4,9	14	5,6	25
Nord-Trøndelag	5,3	15	5,4	24
Nordland	11,7	33	10,0	45
Troms	4,6	13	5,6	25
Finnmark	4,9	14	4,2	19
Totalt	100,0	283	100,0	448

¹ Basert på bydelene for Oslo.

Som det fremgår av tabell 4.1 og 4.2, er det jevnt over en god fordeling med hensyn til kommunestørrelse. Det er ingen entydig sammenheng mellom kommunestørrelse og svarprosent. Lavest svarprosent finner vi blant kommuner med 25,000-34,999 innbyggere (47,1 prosent). Med unntak for gruppen 25,000-34,999 innbyggere er det relativt sett høy svarprosent blant store kommuner (over 15,000 innbyggere). Høyest svarprosent finner vi blant de største kommunene, med mer enn 60,000 innbyggere (85,7 prosent).

Det er geografiske variasjoner i svarfordelingen, jfr tabell 4.3. Men vi finner ikke et klart geografisk mønster. Ytterpunktene er Aust-Agder med en svarprosent på i underkant 47 og Finnmark med en svarprosent på nær 74. Deler vi fylkene inn i regioner tilsvarende helseregionene, er kommunene i Midt-Norge dårligst representert og kommunene Nord-Norge best representert.

Ikke alle kommuner som har returnert skjema har besvart alle spørsmål. Vedlegg 2 viser andelen ubesvart for spørsmålene som gjelder tiltak og tjenester (Del I av spørreskjemaet). Andelen ubesvart varierer fra spørsmål til spørsmål. Andelen ubesvart reflekterer trolig i stor grad hva respondentene har problemer å svare på, enten som følge av at hun/han ikke selv har oversikt eller at det er tidkrevende å innhente informasjon. Dette igjen kan ha sammenheng med organisering eller uttrykke manglende prioritering av tiltaket/tjenesten internt i kommunen.

Andelen ubesvart er generelt høyere når det gjelder tiltak og tjenester rettet mot barn og unge enn for tiltak og tjenester rettet mot voksne brukere. Andelen ubesvart varierer delvis også med kommunestørrelse. Tendensen er høyere andel ubesvart for større kommuner, unntaket er her brukertall for dagsenter. Andelen ubesvart for de ulike tjenestene er relativt stabil sammenlignet med svarene fra 2002. Unntaket er støttekontakt og fritidsassistent for voksne hvor andelen har økt fra 5 til 15 prosent, og da spesielt blant større kommuner. Andelen ubesvart for spørsmål om brukerråd har også økt betraktelig, fra 10 til 19 prosent.

For å redusere omfanget av ubesvarte spørsmål ble kommunene, for alle spørsmål om brukertall, bedt om å skrive null dersom de ikke har brukere. Alle kommunene trenger ikke ha fulgt denne anmodningen. At et spørsmål ikke er besvart kan altså også reflektere manglende tilbud. Problemer med å skille svaret 'ingen' fra ubesvart kan skape skjevheter i tolkning av resultatene, bl a andelen kommuner uten et gitt tilbud og andre mål som beskriver svarfordeling. En må være spesielt varsom i tolking av tabeller som viser svarfordeling etter kommunestørrelse for de spørsmålene hvor andelen ubesvart varierer med kommunestørrelse.

Kommuner med god oversikt over tilbudet kan være mest tilbøyelig til å svare. Dette kan igjen ha sammenheng med organisering av tjenester og bruk av ulike informasjonsverktøy. Hvilken betydning dette eventuelt skulle ha for resultatene er vanskelig å si. Det kan også tenkes at kommuner som har kommet langt mht utbygging av tilbudet til mennesker med psykiske lidelser er mer tilbøyelig til å returnere skjema enn kommuner som har kommet kort i det psykiske helsearbeidet. I så fall vil resultatene fra kartleggingen overvurdere tjenestetilbudet til mennesker med psykiske lidelser i kommunene. En tredje mulighet er at det er 'ildsjeler' som i størst grad returnerer skjema. Disse kan være mer kritisk til kommunens tilbud enn andre, noe som kan ha betydning for svarfordelingen på vurderingsspørsmål, inklusive spørsmålene om dekningsgrader. På den annen side fungerer ofte ildsjeler som viktige pådrivere for å bygge ut og bedre tilbudet.

Botilbud er kartlagt gjennom antall personer med psykiske lidelser som var registrerte som brukere av kommunalt tilrettelagte botilbud ved utgangen av 2004. Kommunene er bedt om å fylle ut en tabell hvor det skilles mellom omsorgsboliger og andre kommunalt tilrettelagt botilbud, og for hver av disse skilles det mellom antall med botilbud i bokollektiv/samløkaliserende boliger og antall i frittstående boliger. Det er også spurt om hvor mange som bor i bolig med bemanning. Selv om kommunene ble bedt om å angi 'ingen' med å skrive tallet null har ikke alle kommunene fulgt dette. For å kunne summere brukere har vi derfor måttet ta beslutning om hvordan ruter som ikke er fylt ut skal tolkes. Følgende prosedyre er fulgt. Dersom minst ett tall er oppgitt, oppfattes ikke-utfylte ruter som null. Dersom sum-kolonnen ikke er fylt ut, men minst ett av deltilbudene er oppgitt så summeres deltilbudene. Det er kun i de tilfellene at alle rutene i tabellen ikke er fylt ut at botilbud antas ubesvart. Denne fremgangsmåten kan gi feil totaltall for noen kommuner, men alternativet å ikke gjøre denne tilpasningen ville gitt høy andel ubesvart på dette spørsmålet.

Også for spørsmålet som kartlegger antall årsverk rekruttert for ulike personellkategorier i perioden 2002-2004 har vi antatt at ikke utfylte ruter betyr null dersom minst en rute er fylt ut.

Når det gjelder spørsmålet om brukertall og dekning for hjemmebaserte tjenester kan det være særskilte problemer knyttet til kommunenes avgrensning og telling av brukere. Hjemmebaserte tjenester omfatter både ordinære hjemmetjenester og "psykiatriske" hjemmetjenester. Usikkerheten knyttet til rapporteringen har bl a å gjøre med organiseringen av tjenestene. Noen kommuner kan ha oppgitt antall som mottar hjemmetjenester fra personell tilknyttet "psykiatritjenesten", andre kan kun ha oppgitt antall som mottar tjenester fra "ordinære hjemmetjenester". Hvorvidt dette innebærer en underrapportering av brukere er bestemt av graden av sammenfall mellom brukere av ordinære tjenester og "psykiatritjenester". På den annen side kan det være problem knyttet til overrapportering dersom noen kommuner teller brukere to ganger i de tilfeller tjenester fra psykiatrisk sykepleier mv. og ordinære hjemmetjenester registreres separat. Dette problemet er søkt redusert i spørreskjemaet fra 2005 ved at det er presisert at en bruker skal telles kun en gang. Problemet med avgrensning er også knyttet til hvor tjenestene, for eksempel

oppfølgingsamtaler, ytes, i hjemmet eller i kommunens lokaler. Dette varierer mellom kommuner. Dette kan gi opphav til ulik praksis mht til hva som telles. Det er derfor beheftet stor grad av usikkerhet til brukertall for hjemmetjenester og hva de innbefatter. Spørsmålet bør derfor reformuleres og presiseres i neste kartlegging.

Enkelte kommuner har oppgitt svært høye brukertall sett i forhold til innbyggertallet. Dette kan skyldes feilregistrering/dobbeltelling av brukere som nevnt over eller avvikende praksis med hensyn til avgrensning av brukere/brukergrupper. Det kan også reflektere at det er ekstraordinært mange personer med problemer og lidelser knyttet til psykisk helse med behov for tjenester bosatt i kommunen. Enkelte kommuner kan for eksempel ha mottatt ekstraordinært mange langtidspasienter utskrevet fra spesialisthelsetjenesten fordi de har psykiatriske sykehjem eller annen type langtidsinstitusjon lokalisert i kommunen.

Vi sitter nå med datasett fra to tidspunkt for 172 kommuner, når Oslo og Bergen holdes utenfor. Bergen leverte på bydelsnivå i 2002, men ikke i 2005. Oslo har hatt endring i bydelsinndelingen og antall bydeler er redusert fra 25 til 15. For kommunene som har levert på begge tidspunktene har vi mulighet til å sjekke kvaliteten på svarene. Dette gjør kvalitetskontrollen mye mer omfattende i denne runden enn i forrige runde. I noen tilfeller tyder svarene på at definisjonen/avgrensingen av målgruppen er endret fra den ene undersøkelsen til den andre. Vi har kontaktet disse kommunene via e-post for å undersøke dette nærmere. Noen kommuner svarer at tallene gir et riktig bilde av utviklingen, andre oppgir at det er feil eller ulik avgrensning. Tallmaterialet for 2001 og 2004 er korrigert i henhold til svarene fra kommunene. I noen tilfeller vil det si at verdier blir endret til uoppgitt. Vi har ikke mottatt svar fra alle kommunene. Det vil derfor fortsatt være knyttet stor usikkerhet til tallene fra disse kommunene. Dette påvirker ikke resultatene i vesentlig grad jfr diskusjonen i kapittel 1.

I og med at det kun er 40 prosent av kommunene som har levert på begge tidspunkt vil dette vanskeliggjøre tolkning av endringstall, nemlig å skille reelle endringer fra sammensetningseffekter (at ulike kommuner inngår i de to datasettene).

5 Hovedtrekk i det psykiske helsearbeidet i kommunene: Brukerrater og dekningsgrader

5.1 Brukerrater

Tabell 5.1 Brukerrater. Antall personer med psykiske lidelser som mottok tilbud ved utgangen av 2004 per 1,000 innbygger 18 år og eldre for tjenester for voksne og per 1,000 innbygger 0-17 år for tjenester for barn og unge.

	'Nasjonal' rate (veid gj. snitt)	Gj.snitt (uveid)	Std avvik	Variasj.-koeff. ¹	Median	Kvartil-differanse ²	'Variasj.-koeff. II' ³	Prosent-andel kommuner med ingen brukere	N
Bolig	1,4	1,7	1,5	0,8	1,4	1,5	1,0	13,5	260
Hjemmetjenester	9,6	12,5	8,2	0,7	10,6	10,2	1,0	0,4	247
Dagsenter	3,6	4,1	3,8	0,9	3,4	3,3	1,0	15,54	251
Støttekontakt voksne	1,7	2,5	2,1	0,8	2,1	2,1	1,0	5,4	240
Voksenopplæring	0,3	0,3	0,9	2,9	0,0	0,3	-	63,7	237
Arbeid ⁵	1,6	2,3	2,3	1,0	1,8	2,4	1,3	8,4	214
Støttekontakt barn	2,1	3,0	3,79	1,3	1,9	4,4	2,4	33,8	225

¹ Standardavvik delt på gjennomsnitt. ² 75 % kvartilen minus 25 % kvartilen. ³ Kvartildifferanse delt på median. ⁴N=283 ⁵ Sum arbeid/syssettingstiltak i kommunal regi og i regi av Aetat.

5.2 Dekningsgrader

Tabell 5.2 Antatt dekningsgrad – tjenester for personer med psykiske lidelser. Prosentandel.

Tjeneste	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt	N
Bolig	26,0	13,6	23,6	36,8	100,0	250
Hjemmetjenester	7,2	9,6	23,9	59,4	100,0	251
Dagsenter	22,6	14,7	27,4	35,3	100,0	266
Støttekontakt voksne	12,7	17,2	34,8	35,2	100,0	244
Voksenopplæring	42,7	10,0	14,5	32,7	100,0	220
Arbeid ¹	32,5	19,7	27,2	20,6	100,0	228
Støttekontakt barn	32,2	9,3	17,8	40,7	100,0	214

¹ Arbeid/sysselsettingstiltak i kommunal regi eller i regi av Aetat.

Tabell 5.3 Fordeling av kommuner uten brukere etter antatt dekningsgrad – tjenester for personer med psykiske lidelser. Prosentandel.

Tjeneste	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt	N
Bolig	57,1	0	0	42,9	100,0	28
Hjemmetjenester	0	0	0	100,0	100,0	1
Dagsenter	72,7	0	0	27,3		44
Støttekontakt voksne	45,5	18,2	18,2	18,2	100,0	11
Voksenopplæring	57,5	3,9	9,4	29,1	100,0	127
Arbeid ¹	58,8	5,9	5,9	29,4	100,0	17
Støttekontakt barn	49,2	1,6	4,8	44,4	100,0	63

¹ Arbeid/sysselsettingstiltak i kommunal regi eller i regi av Aetat.

5.3 Korrelasjonsmatrise for antatt dekningsgrad for ulike tjenester

Tabell 5.4 Korrelasjon mellom dekningsgrader for ulike tjenester. Spearman's rho. Antall kommuner i parentes.

	Bolig	Hjemme- tjenester	Dagsenter ¹	Støtte- kontakt voksne	Voksen- opplæring	Arbeid	Støtte- kontakt barn
Bolig	1 (250)						
Hjemmetjenester	0,46 (231)	1 (251)					
Dagsenter ¹	0,29 (242)	0,38 (243)	1 (266)				
Støttekontakt voksne	0,48 (225)	0,47 (225)	0,42 (239)	1 (244)			
Voksenopplæring	0,45 (202)	0,42 (201)	0,33 (213)	0,52 (202)	1 (220)		
Arbeid ²	0,44 (207)	0,50 (208)	0,39 (222)	0,51 (212)	0,65 (198)	1 (228)	
Støttekontakt barn	0,43 (195)	0,48 (197)	0,32 (208)	0,58 (195)	0,63 (179)	0,53 (189)	1 (214)

¹ Inkludert kommuner uten dagsentertilbud. Kommuner som har oppgitt at de ikke har slikt tilbud fordi det ikke var behov for dette (ca ¼) er plassert i kategorien 76-100% dekning, mens de som oppgir å ha udekket behov er plassert i kategorien 0-25 % dekning (ca 3/4).

² Arbeid/sysselsettingstiltak i kommunal regi eller i regi av Aetat.

6 Botilbud

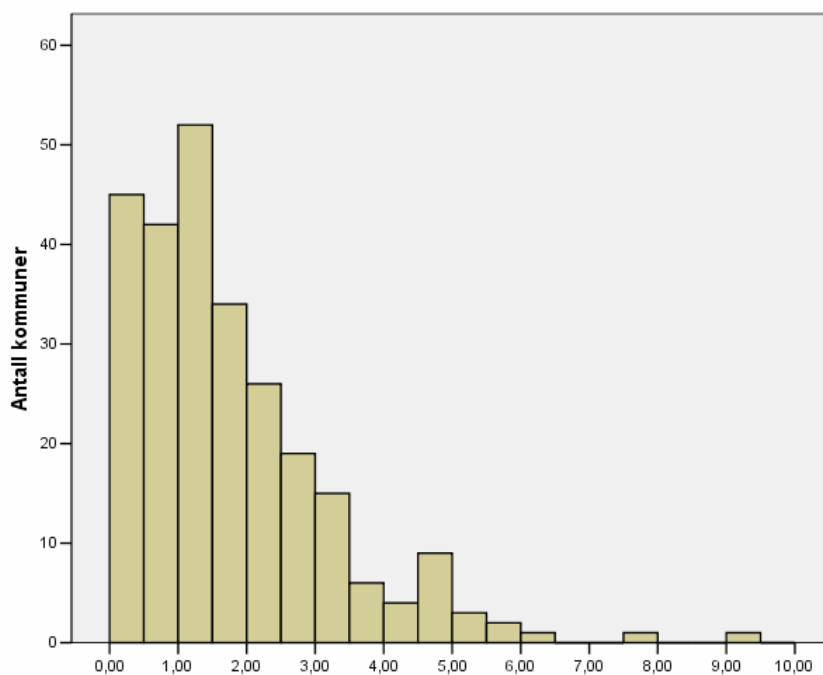
6.1 Brukerrater¹⁴

Tabell 6.1 Brukerrate for kommunalt tilrettelagt botilbud for mennesker med psykiske lidelser ved utgangen av 2004¹. N=260.

	Gjennom- snitt	Standard avvik	Min	Kvartil			Max	Prosentandel kommuner med ingen brukere
				25	50	75		
Samlet botilbud	1,7	1,5	0,0	0,8	1,4	2,3	9,4	0,13
Omsorgsbolig	1,1	1,2	0,0	0,0	0,9	1,5	9,4	0,28

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Figur 6.1 Frekvensfordeling. Brukerrate for botilbud. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.

¹⁴ Se kapittel 4 for beskrivelse av tilrettelegging av datamaterialet for analyse, spesielt håndtering av 'missing-problematikk' når det gjelder spørsmålet om kommunalt tilrettelagte botilbud.

Tabell 6.2 Brukerrate botilbud total¹. Etter kommunestørrelse. N=260.

Innbyggertall	Gjennom- snitt	Standard. avvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
Under 1 000	2,44	3,13	0,00	1,45	9,41	13	46,2
1 000-1 999	1,89	1,66	0,00	2,04	5,37	45	31,1
2 000-2 999	1,94	1,64	0,00	1,39	5,93	36	16,7
3 000-4 999	1,87	1,57	0,00	1,52	6,20	37	8,1
5 000-9 999	1,76	1,17	0,00	1,45	4,66	55	9,1
10 000-19 999	1,44	0,64	0,00	1,44	3,12	40	2,5
20 000-34 999	1,17	0,57	0,30	1,14	2,23	19	0,0
Over 35 000	1,25	0,82	0,41	1,13	3,83	15	0,0

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Tabell 6.3 Brukerrate omsorgsbolig¹. Etter kommunestørrelse. N=260.

Innbyggertall	Gjennom- snitt	Standard. avvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
Under 1 000	1,34	2,86	0,00	0,00	9,41	13	76,9
1 000-1 999	1,18	1,47	0,00	0,71	4,98	45	46,7
2 000-2 999	1,14	1,28	0,00	0,92	4,71	36	36,1
3 000-4 999	1,30	1,34	0,00	1,05	6,20	37	18,9
5 000-9 999	1,12	0,98	0,00	0,96	3,81	55	20,0
10 000-19 999	0,92	0,66	0,00	0,83	2,32	40	15,0
20 000-34 999	0,86	0,61	0,00	0,86	2,23	19	10,5
Over 35 000	0,70	0,50	0,00	0,65	1,62	15	13,3

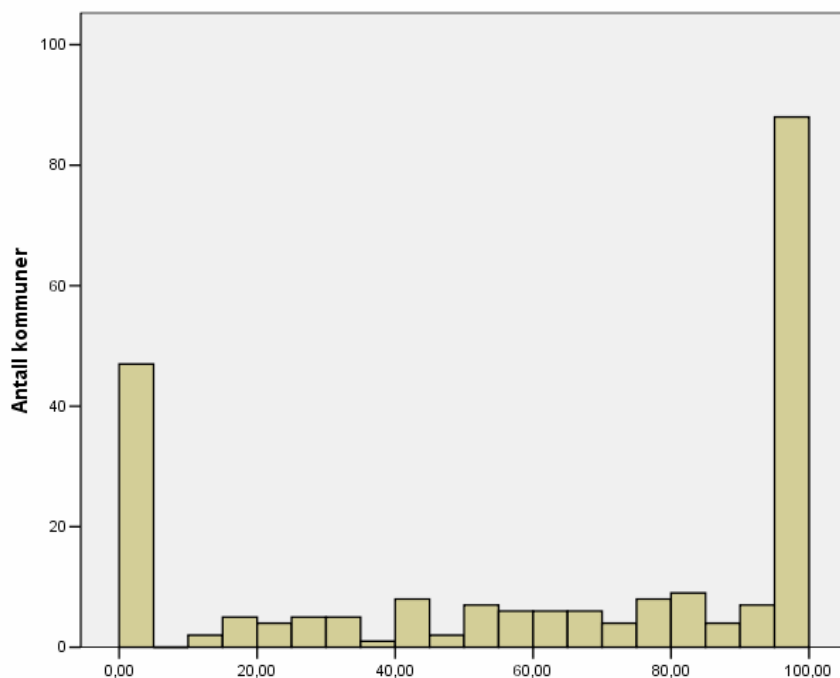
¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

6.2 Kjennetegn ved boligtilbudet

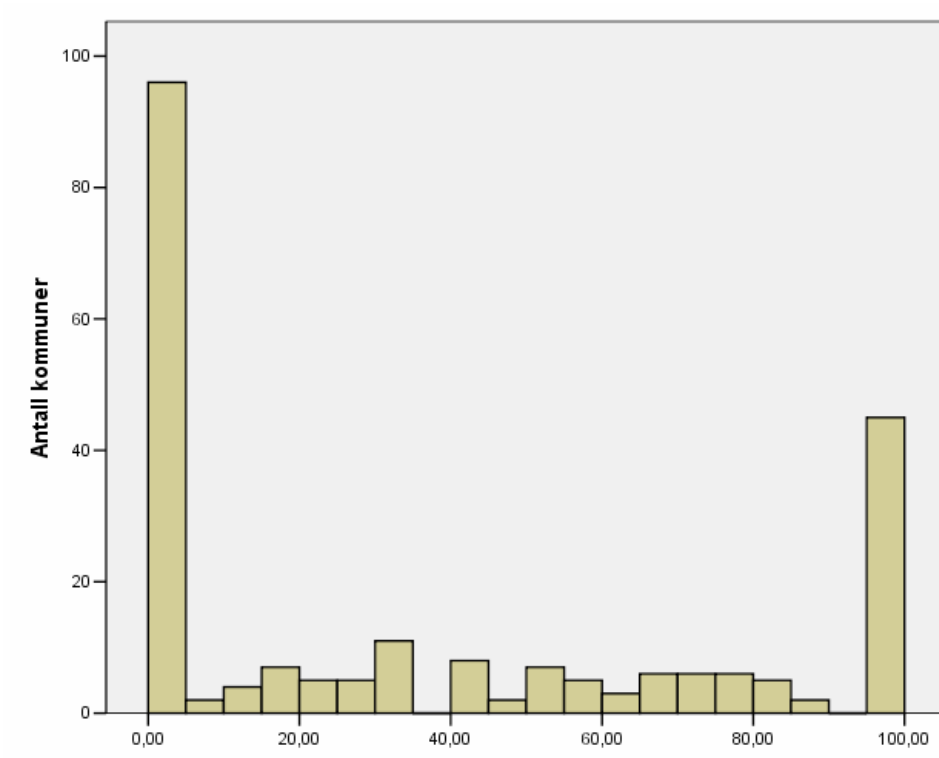
Tabell 6.4 Kjennetegn ved boligtilbudet. Prosentandel av brukere med botilbud bosatt i samlokaliserte boliger, i bolig med bemanning og i omsorgsbolig.

	Gjennom- snitt.	Standard- avvik	Min	Kvartil			Max	N
				25	50	75		
Prosentandel brukere bosatt i samlokaliserte boliger	61,8	40,2	0,0	20,3	75,0	100,0	100,0	224
Prosentandel brukere bosatt i bolig med bemanning	37,3	40,2	0,0	0,0	21,1	75,0	100,0	225
Prosentandel brukere bosatt i omsorgsbolig	64,0	37,8	0,0	31,7	75,0	100,0	100,0	225
Prosentandel av brukere med omsorgsbolig bosatt i samlokaliserte boliger	74,0	39,9	0,0	40,3	100,0	100,0	100,0	188
Prosentandel av brukere med omsorgsbolig bosatt i bolig med bemanning	46,5	45,2	0,0	0,0	34,7	100,0	100,0	188

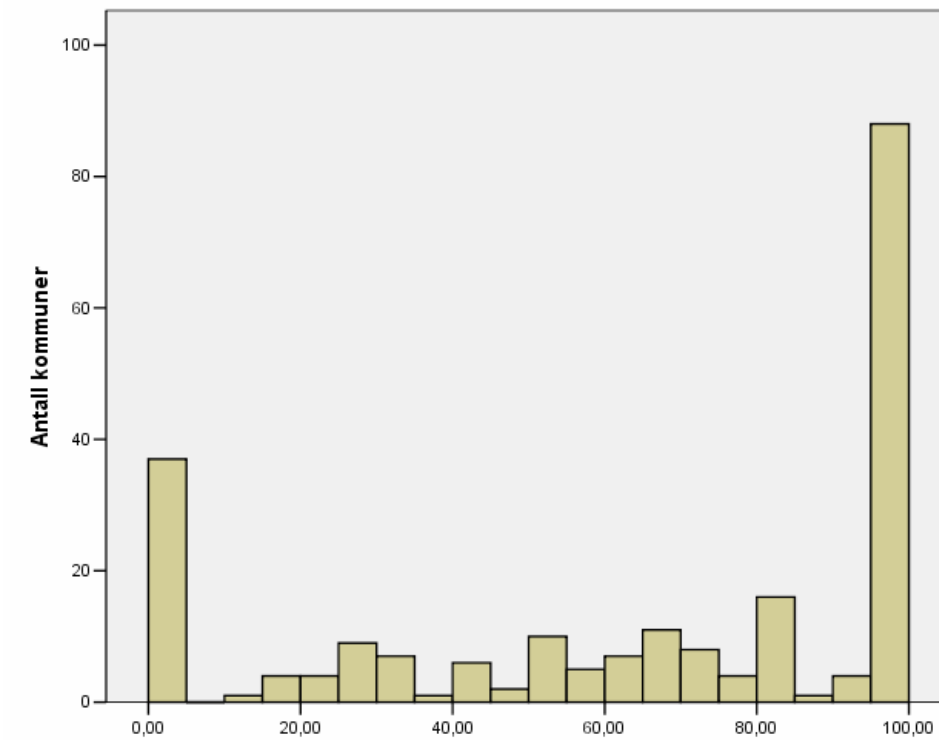
Figur 6.2 Frekvensfordeling. Prosentandel bosatt i samlokaliserte boliger. Intervall på 5 prosentpoeng.

Figur 6.3 Frekvensfordeling. Prosentandel bosatt i bolig med bemanning. Intervall på 5 prosentpoeng.

Figur 6.4 Frekvensfordeling. Prosentandel bosatt i omsorgsbolig. Intervall på 5 prosentpoeng.

Tabell 6.5 Prosentandel bosatt i samlokaliserte boliger. Etter kommunestørrelse. N=224.

Innbyggertall	Gjennomsnitt	Standard. avvik	Min	Median	Max	N
Under 1 000	27,6	38,8	0,0	0,0	100,0	7
1 000-1 999	40,9	44,1	0,0	33,3	100,0	31
2 000-2 999	57,8	45,3	0,0	70,8	100,0	30
3 000-4 999	53,9	44,0	0,0	75,0	100,0	34
5 000-9 999	70,6	34,5	0,0	86,7	100,0	50
10 000-19 999	63,4	37,4	0,0	71,8	100,0	38
20 000-34 999	86,5	20,5	34,8	100,0	100,0	19
Over 35 000	82,6	20,7	45,5	94,6	100,0	15

Tabell 6.6 Prosentandel bosatt i bolig med bemanning. Etter kommunestørrelse. N=225.

Innbyggertall	Gjennomsnitt	Standard. avvik	Min	Median	Max	N
Under 1 000	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7
1 000-1 999	25,0	35,8	0,0	0,0	100,0	31
2 000-2 999	20,1	32,5	0,0	0,0	100,0	30
3 000-4 999	38,8	43,7	0,0	15,6	100,0	34
5 000-9 999	35,6	41,3	0,0	13,9	100,0	50
10 000-19 999	54,3	40,0	0,0	60,0	100,0	39
20 000-34 999	44,5	37,1	0,0	40,6	100,0	19
Over 35 000	64,3	32,2	0,0	74,4	100,0	15

Tabell 6.7 Prosentandel bosatt i omsorgsbolig. Etter kommunestørrelse. N=225.

Innbyggertall	Gjennomsnitt	Standard. avvik	Min	Median	Max	N
Under 1 000	42,86	53,45	0,00	0,00	100,00	7
1 000-1 999	62,53	42,71	0,00	83,33	100,00	31
2 000-2 999	57,76	39,59	0,00	66,67	100,00	30
3 000-4 999	71,37	35,11	0,00	81,67	100,00	34
5 000-9 999	63,88	36,15	0,00	73,21	100,00	50
10 000-19 999	64,48	36,97	0,00	72,22	100,00	39
20 000-34 999	73,11	34,45	0,00	84,38	100,00	19
Over 35 000	60,49	34,79	0,00	69,23	100,00	15

6.3 Dekningsgrad

Tabell 6.8 Dekningsgrad – kommunalt tilrettelagte botilbud. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

0-25 %	25-50 %	50-75 %	75-100 %	Totalt
26,0 (65)	13,6 (34)	23,6 (59)	36,8 (92)	100,0 (250)

Tabell 6.9 Dekningsgrad – kommunalt tilrettelagte botilbud. Etter kommunistørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Innbyggertall	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt
Under 1 000	0,0 (0)	0,0 (0)	0,0 (0)	100,0 (12)	100,0 (12)
1 000-1 999	32,5 (13)	7,5 (3)	12,5 (5)	47,5 (19)	100,0 (40)
2 000-2 999	21,2 (7)	12,1 (4)	15,2 (5)	51,5 (17)	100,0 (33)
3 000-4 999	26,2 (11)	9,5 (4)	23,8 (10)	40,5 (17)	100,0 (42)
5 000-9 999	38,8 (19)	6,1 (3)	18,4 (9)	36,7 (18)	100,0 (49)
10 000-19 999	26,3 (10)	18,4 (7)	44,7 (17)	10,5 (4)	100,0 (38)
20 000-34 999	21,1 (4)	31,6 (6)	31,6 (6)	15,8 (3)	100,0 (19)
Over 35 000	5,9 (1)	41,2 (7)	41,2 (7)	11,8 (2)	100,0 (17)

7 Hjemmebaserte tjenester

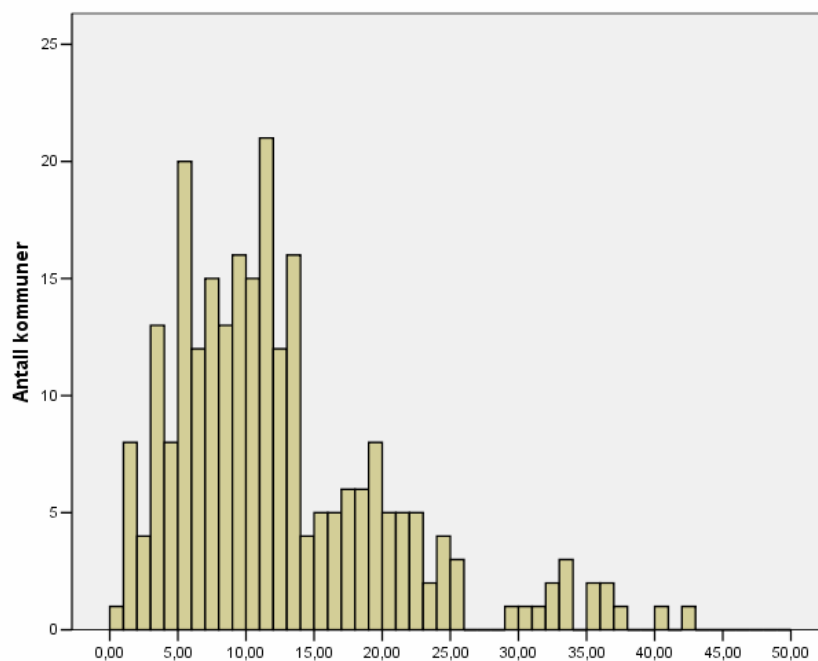
7.1 Brukerrater¹⁵

Tabell 7.1 Brukerrate for hjemmebaserte tjenester ved utgangen av 2004¹. N=247.

Gjennomsnitt	Standard avvik	Min	Kvartil			Max	Prosentandel kommuner med ingen brukere
			25	50	75		
12,51	8,19	0	6,65	10,63	16,90	42,89	0,4

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Figur 7.1 Frekvensfordeling. Brukerrate for hjemmebaserte tjenester. Intervall på 1 bruker per 1,000 innbygger 18 år og eldre.

¹⁵ Se kapittel 4 om datamaterialet for diskusjon av mulige problemer knyttet til rapportering av brukerrater for hjemmebaserte tjenester.

Tabell 7.2 Brukerrate hjemmebaserte tjenester¹. Etter kommunestørrelse. N=247.

Innbyggertall	Gjennomsnitt	Standard. avvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
Under 1 000	11,31	11,25	0,00	6,97	36,59	11	9,1
1 000-1 999	16,27	9,32	1,89	13,55	42,89	43	0,0
2 000-2 999	14,93	10,09	3,12	12,49	40,92	34	0,0
3 000-4 999	13,85	8,23	1,26	11,59	31,32	40	0,0
5 000-9 999	11,64	6,40	1,27	10,51	35,23	51	0,0
10 000-19 999	10,64	5,81	1,57	9,86	33,51	36	0,0
20 000-34 999	6,93	3,67	1,56	7,29	13,05	16	0,0
Over 35 000	7,35	3,34	2,81	7,56	12,77	16	0,0

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

7.2 Dekningsgrad

Tabell 7.3 Dekningsgrad – hjemmebaserte tjenester. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

0-25 %	25-50 %	50-75 %	75-100 %	Totalt
7,2 (18)	9,6 (24)	23,9 (60)	59,4 (149)	100,0 (251)

Tabell 7.4 Dekningsgrad – hjemmebaserte tjenester. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=251.

Innbyggertall	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt
Under 1 000	0,0 (0)	0,0 (0)	0,0 (0)	100,0 (11)	100,0 (11)
1 000-1 999	4,9 (2)	22,0 (9)	14,6 (6)	58,5 (24)	100,0 (41)
2 000-2 999	8,3 (3)	5,6 (2)	22,2 (8)	63,9 (23)	100,0 (36)
3 000-4 999	5,0 (2)	12,5 (5)	22,5 (9)	60,0 (24)	100,0 (40)
5 000-9 999	13,5 (7)	7,7 (4)	19,2 (10)	59,6 (31)	100,0 (52)
10 000-19 999	7,9 (3)	5,3 (2)	44,7 (17)	42,1 (16)	100,0 (38)
20 000-34 999	5,9 (1)	5,9 (1)	23,5 (4)	64,7 (11)	100,0 (17)
Over 35 000	0,0 (0)	6,3 (1)	37,5 (6)	56,3 (9)	100,0 (16)

8 Dagsentertilbud

8.1 Utbredelse og åpningstider

Tabell 8.1 Kommunalt dagsentertilbud (ja/nei). Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Nei	Ja	Totalt
15,5 (44)	84,5 (239)	100,0 (283)

Tabell 8.2 Kommunalt dagsentertilbud (ja/nei). Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=283.

Innbyggertall	Nei	Ja	Totalt
Under 1 000	64,3 (9)	35,7 (5)	100,0 (14)
1 000-1 999	36,2 (17)	63,8 (30)	100,0 (47)
2 000-2 999	17,9 (7)	82,1 (32)	100,0 (39)
3 000-4 999	17,8 (8)	82,2 (37)	100,0 (45)
5 000-9 999	6,8 (4)	93,2 (55)	100,0 (59)
10 000-19 999	0,0 (0)	100,0 (40)	100,0 (40)
20 000-34 999	0,0 (0)	100,0 (19)	100,0 (19)
Over 35 000	0,0 (0)	100,0 (20)	100,0 (20)

Tabell 8.3 Åpningstider. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=234.

	Antall dager i uken dagsentret vanligvis er åpent							Totalt
	1	2	3	4	5	6	7	
	10,7 (25)	19,2 (45)	11,5 (27)	13,2 (31)	41,5 (97)	2,1 (5)	1,7 (4)	100,0 (234)
Dagsentret er eller åpent ¹ :								
på kveldstid	12,0 (3)	20,0 (9)	29,6 (8)	45,2 (14)	39,2 (38)	80,0 (4)	100,0 (4)	34,2 (80)
i helgene	0,0 (0)	6,8 (3)	3,7 (1)	3,2 (1)	10,3 (10)	80,0 (4)	100,0 (4)	9,9 (23)
i høytider	0,0 (0)	11,4 (5)	7,4 (2)	3,2 (1)	15,5 (15)	20,0 (1)	100,0 (4)	12,0 (28)
i fellesferien	16,0 (25)	29,5 (44)	37,0 (27)	32,3 (31)	51,5 (97)	80,0 (5)	100,0 (4)	40,8 (233)
kun dagtid ²	72,0 (18)	55,6 (25)	40,7 (11)	29,0 (9)	27,8 (27)	0,0 (0)	0,0 (0)	38,5 (90)

¹ Prosentandeler i kolonne kan summere seg til over 100 siden svaralternativene ikke er gjensidig utelukkende. ² Dvs. ikke kveld, helg, høytider og i fellesferien.

Tabell 8.4 Antall dager i uken dagsentret vanligvis er åpent. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=234.

Innbyggertall	1	2	3	4	5	6	7	Totalt
Under 1 000	40,0 (2)	60,0 (3)	0,0 (0)	0,0 (0)	0,0 (0)	0,0 (0)	0,0 (0)	100,0 (5)
1 000-1 999	13,8 (4)	37,9 (11)	17,2 (5)	10,3 (3)	20,7 (6)	0,0 (0)	0,0 (0)	100,0 (29)
2 000-2 999	34,4 (11)	21,9 (7)	12,5 (4)	9,4 (3)	21,9 (7)	0,0 (0)	0,0 (0)	100,0 (32)
3 000-4 999	8,1 (3)	21,6 (8)	16,2 (6)	16,2 (6)	37,8 (14)	0,0 (0)	0,0 (0)	100,0 (37)
5 000-9 999	9,1 (5)	23,6 (13)	9,1 (5)	16,4 (9)	40,0 (22)	0,0 (0)	1,8 (1)	100,0 (55)
10 000-19 999	0,0 (0)	5,3 (2)	13,2 (5)	23,7 (9)	55,3 (21)	2,6 (1)	0,0 (0)	100,0 (38)
20 000-34 999	0,0 (0)	5,6 (1)	5,6 (1)	5,6 (1)	77,8 (14)	5,6 (1)	0,0 (0)	100,0 (18)
Over 35 000	0,0 (0)	0,0 (0)	5,0 (1)	0,0 (0)	65,0 (13)	15,0 (3)	15,0 (3)	100,0 (20)

Tabell 8.5 Tilgjengelighet på kveldstid, i helgene, i høytider og i fellesferien. Etter kommunestørrelse. Prosentandel¹. Antall kommuner i parentes. N=220.

Innbyggertall	på kveldstid	i helgene	i høytider	i fellesferien	kun dagtid ²
Under 1 000	20,0 (1)	0,0 (0)	0,0 (0)	0,0 (0)	80,0 (4)
1 000-1 999	16,7 (5)	0,0 (0)	6,7 (2)	26,7 (8)	56,7 (17)
2 000-2 999	15,6 (5)	6,3 (2)	12,5 (4)	37,5 (12)	59,4 (19)
3 000-4 999	37,8 (14)	5,4 (2)	2,7 (1)	35,1 (13)	40,5 (15)
5 000-9 999	38,2 (21)	7,4 (4)	9,3 (5)	38,9 (21)	27,3 (15)
10 000-19 999	30,0 (12)	5,0 (2)	10,0 (4)	42,5 (17)	40,0 (16)
20 000-34 999	57,9 (11)	21,1 (4)	31,6 (6)	63,2 (12)	21,1 (4)
Over 35 000	55,0 (11)	45,0 (9)	30,0 (6)	60,0 (12)	20,0 (4)

¹ Prosentandeler i rad kan summere seg til over 100 siden svaralternativene ikke er gjensidig utelukkende. ² Dvs. ikke kveld, helg, høytider og i fellesferien.

8.2 Brukerrater

Tabell 8.6 Har kommunen oversikt over hvor mange som benytter seg av dagsentertilbudet? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

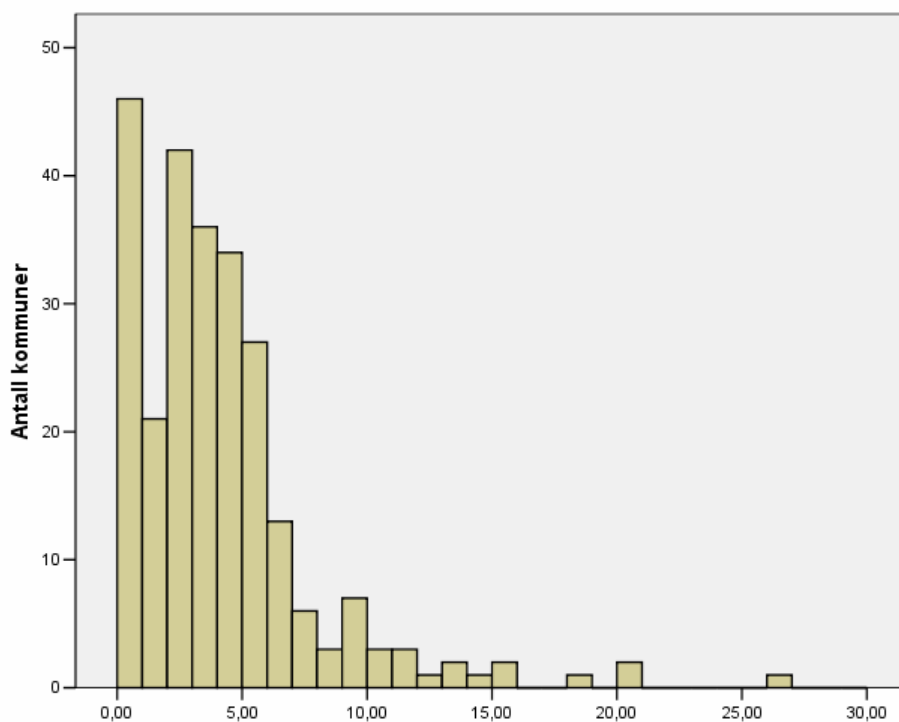
Nei	Ja	Ubesvart	Totalt
7,1 (17)	87,8 (209)	5,0 (12)	100,0 (238)

Tabell 8.7 Brukerrate for kommunalt dagsenter ved utgangen av 2004. N=251.

Gjennomsnitt	Standard avvik	Min	Kvartil			Max	Prosentandel kommuner uten kommunalt dagsenter ²
			25	50	75		
4,08	3,79	0,00	1,90	3,45	5,25	26,46	15,5

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre. ² N=283.

Figur 8.1 Frekvensfordeling. Brukerrate for dagsenter. Intervall på 1 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.

Tabell 8.8 Brukerrate kommunalt dagsenter¹. Etter kommunestørrelse. N=251.

Innbyggertallsgruppe	Gjennomsnitt	Standardavvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner uten kommunalt dagsenter ²
Under 1 000	2,81	5,29	0,00	0,00	15,15	12	64,3
1 000-1 999	5,17	6,37	0,00	3,35	26,46	39	36,2
2 000-2 999	3,63	3,55	0,00	2,83	18,86	35	17,9
3 000-4 999	5,04	4,45	0,00	4,47	20,67	41	17,8
5 000-9 999	3,82	1,99	0,00	4,20	10,73	53	6,8
10 000-19 999	3,63	1,64	1,43	3,41	10,50	36	0,0
20 000-34 999	3,50	1,29	1,87	3,44	6,04	19	0,0
Over 35000	3,54	2,13	0,89	3,08	10,04	16	0,0

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre. ² N=283.

Tabell 8.9 Brukerrate kommunalt dagsenter¹. Kun kommuner som har dagsenter. Etter kommunestørrelse.

Innbyggertallsgruppe	Gjennomsnitt	Standardavvik	Min	Median	Max	N
Under 1 000	11,24	3,39	9,15	9,43	15,15	3
1 000-1 999	8,76	6,09	0,71	7,96	26,46	23
2 000-2 999	4,54	3,40	1,26	3,44	18,86	28
3 000-4 999	6,26	4,10	1,33	5,34	20,67	33
5 000-9 999	4,14	1,73	1,28	4,28	10,73	49
10 000-19 999	3,63	1,64	1,43	3,41	10,50	36
20 000-34 999	3,50	1,29	1,87	3,44	6,04	19
Over 35000	3,54	2,13	0,89	3,08	10,04	16
Total	4,95	3,63	0,71	4,07	26,46	207

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

8.3 Dekning

Tabell 8.10 Dekning dagsentertilbud. Prosentandel. Antall kommuner i parentes¹.

0-25 %	25-50 %	50-75 %	75-100 %	Totalt
22,6 (60)	14,7 (39)	27,4 (73)	35,3 (94)	100,0 (266)

¹ Inkludert kommuner uten dagsentertilbud. Kommuner som har oppgitt at de ikke har slikt tilbud fordi det ikke var behov for dette (ca ¼) er plassert i kategorien 76-100% dekning, mens de som oppgir å ha udekket behov er plassert i kategorien 0-25 % dekning (ca 3/4).

Tabell 8.11 Dekning dagsentertilbud. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=266¹.

Innbyggertall	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt
Under 1 000	53,8 (7)	0,0 (0)	0,0 (0)	46,2 (6)	100,0 (13)
1 000-1 999	44,4 (20)	11,1 (5)	15,6 (7)	28,9 (13)	100,0 (45)
2 000-2 999	23,7 (9)	7,9 (3)	28,9 (11)	39,5 (15)	100,0 (38)
3 000-4 999	18,2 (8)	13,6 (6)	38,6 (17)	29,5 (13)	100,0 (44)
5 000-9 999	20,8 (11)	18,9 (10)	18,9 (10)	41,5 (22)	100,0 (53)
10 000-19 999	2,6 (1)	23,7 (9)	36,8 (14)	36,8 (14)	100,0 (38)
20 000-34 999	11,1 (2)	16,7 (3)	44,4 (8)	27,8 (5)	100,0 (18)
Over 35 000	11,8 (2)	17,6 (3)	35,3 (6)	35,3 (6)	100,0 (17)

¹ Inkludert kommuner uten dagsentertilbud. Kommuner som har oppgitt at de ikke har slikt tilbud fordi det ikke var behov for dette (ca ¼) er plassert i kategorien 76-100% dekning, mens de som oppgir å ha udekket behov er plassert i kategorien 0-25 % dekning (ca 3/4).

Tabell 8.12 Dekning dagsentertilbud. Kun kommuner som har dagsenter. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=220.

Innbyggertall	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt
Under 1 000	50,0 (2)	0,0 (0)	0,0 (0)	50,0 (2)	100,0 (4)
1 000-1 999	17,9 (5)	17,9 (5)	25,0 (7)	39,3 (11)	100,0 (28)
2 000-2 999	10,0 (3)	10,0 (3)	36,7 (11)	43,3 (13)	100,0 (30)
3 000-4 999	2,8 (1)	16,7 (6)	47,2 (17)	33,3 (12)	100,0 (36)
5 000-9 999	20,4 (10)	20,4 (10)	20,4 (10)	38,8 (19)	100,0 (49)
10 000-19 999	2,6 (1)	23,7 (9)	36,8 (14)	36,8 (14)	100,0 (38)
20 000-34 999	11,1 (2)	16,7 (3)	44,4 (8)	27,8 (5)	100,0 (18)
Over 35 000	11,8 (2)	17,6 (3)	35,3 (6)	35,3 (6)	100,0 (17)
Totalt	50,0 (2)	0,0 (0)	0,0 (0)	50,0 (2)	100,0 (4)

9 Fritidstilbud for voksne

9.1 Brukerrater

Tabell 9.1 Brukerrate for støttekontakt og fritidsassistent ved utgangen av 2004¹.

Tjeneste	Gjennomsnitt	Standard avvik	Min	Kvartil			Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
				25	50	75			
Støttekontakt	2,53	2,09	0	1,14	2,07	3,25	0,79	240	4,7
Fritidsassistent	0,19	0,89	0	0,00	0,00	0,00	9,49	241	86,7

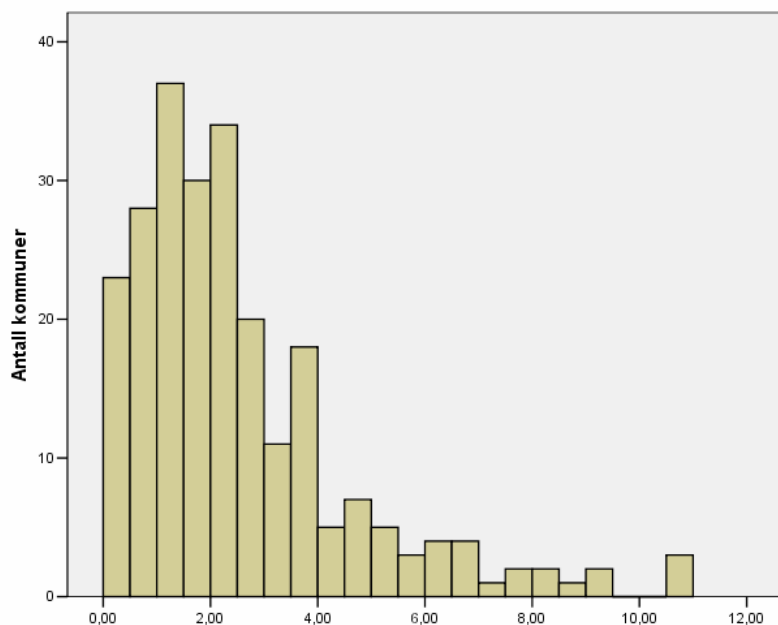
¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Tabell 9.2 Brukerrate for støttekontakt ved utgangen av 2004¹. Kommuner med og uten brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent.

Har brukere med tjenester fra fritidsassistent	Gjennomsnitt	Standard avvik	Min	Median	Max	N
Nei	2,64	2,20	0,00	2,15	10,79	201
Ja	1,91	1,37	0,00	1,50	6,17	28

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Figur 9.1 Frekvensfordeling. Brukerrate for støttekontakt for voksne. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.

Tabell 9.3 Brukerrate for støttekontakt¹. Etter kommunestørrelse. N=240.

Innbyggertallsgruppe	Gj. Snitt	Std. Avvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
Under 1 000	4,20	3,80	0,00	4,27	10,79	12	33,3
1 000-1 999	3,50	2,75	0,00	2,81	10,70	44	9,1
2 000-2 999	2,74	2,07	0,00	2,32	10,61	37	5,4
3 000-4 999	2,61	1,59	0,00	2,37	6,68	41	4,9
5 000-9 999	2,03	1,40	0,00	1,93	8,15	45	2,2
10 000-19 999	1,85	1,46	0,35	1,53	7,24	33	0,0
20 000-34 999	1,73	0,79	0,65	1,56	3,75	14	0,0
Over 35 000	1,25	0,79	0,31	1,10	3,27	14	0,0

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Tabell 9.4 Prosentfordeling av kommuner som har /ikke har brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent. Etter kommunestørrelse. N=241. Antall kommuner i parentes.

Innbyggertall	Har kommunen brukere med fritidsassistent?		Totalt
	Nei	Ja	
Under 1 000	92,3 (12)	7,7 (1)	100,0 (13)
1 000-1 999	100,0 (44)	0,0 (0)	100,0 (44)
2 000-2 999	91,4 (32)	8,6 (3)	100,0 (35)
3 000-4 999	85,4 (35)	14,6 (6)	100,0 (41)
5 000-9 999	89,4 (42)	10,6 (5)	100,0 (47)
10 000-19 999	75,0 (24)	25,0 (8)	100,0 (32)
20 000-34 999	81,3 (13)	18,8 (3)	100,0 (16)
Over 35 000	53,8 (7)	46,2 (6)	100,0 (13)

9.2 Dekningsgrad

Tabell 9.5 Dekningsgrad - støttekontakt. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Total
12,7 (31)	17,2 (42)	34,8 (85)	35,2 (86)	100,0 (244)

Tabell 9.6 Dekningsgrad - støttekontakt. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=244.

Innbyggertall	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt
Under 1 000	16,7 (2)	0,0 (0)	8,3 (1)	75,0 (9)	100,0 (12)
1 000-1 999	19,0 (8)	16,7 (7)	26,2 (11)	38,1 (16)	100,0 (42)
2 000-2 999	13,9 (5)	8,3 (3)	38,9 (14)	38,9 (14)	100,0 (36)
3 000-4 999	7,1 (3)	26,2 (11)	38,1 (16)	28,6 (12)	100,0 (42)
5 000-9 999	14,6 (7)	18,8 (9)	31,3 (15)	35,4 (17)	100,0 (48)
10 000-19 999	14,7 (5)	20,6 (7)	35,3 (12)	29,4 (10)	100,0 (34)
20 000-34 999	5,9 (1)	11,8 (2)	52,9 (9)	29,4 (5)	100,0 (17)
Over 35 000	0,0 (0)	23,1 (3)	53,8 (7)	23,1 (3)	100,0 (13)

10 Voksenopplæring

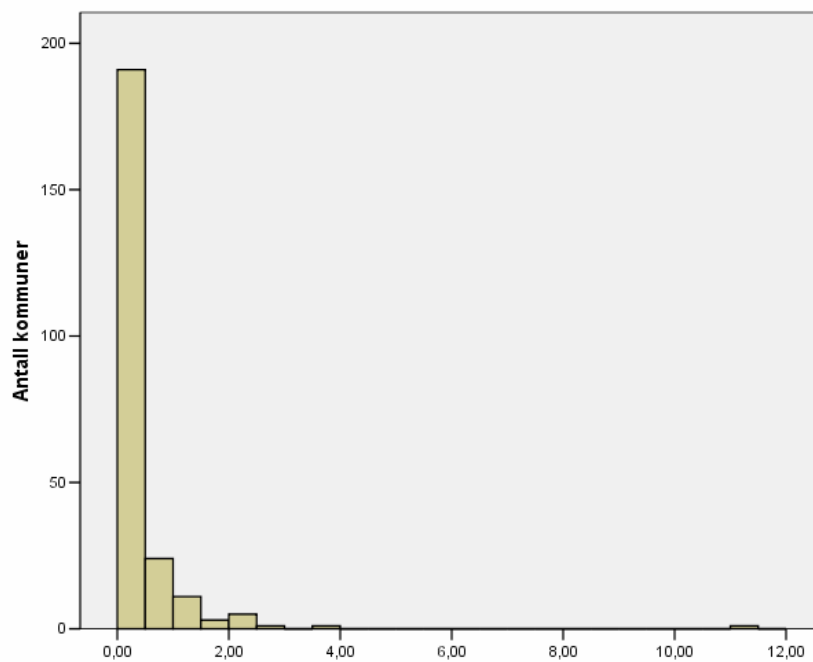
10.1 Brukerrater

Tabell 10.1 Brukerrate for voksenopplæring ved utgangen av 2004¹. N=237.

Gj. Snitt.	Sd. avvik	Min	Kvartil			Max	Prosentandel kommuner med ingen brukere
			25	50	75		
0,32	0,90	0	0,00	0,00	0,32	11,40	63,7

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Figur 10.1 Frekvensfordeling. Brukerrate for voksenopplæring. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.

Tabell 10.2 Brukerrate voksenoppl ring¹. Etter kommunestørrelse. N=237.

Innbyggertall	Gjennomsnitt	Standardavvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
Under 1 000	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	13	100,0
1 000-1 999	0,41	1,69	0,00	0,00	11,40	46	80,4
2 000-2 999	0,16	0,39	0,00	0,00	1,52	35	82,9
3 000-4 999	0,37	0,62	0,00	0,00	2,20	39	61,5
5 000-9 999	0,31	0,58	0,00	0,00	2,72	50	58,0
10 000-19 999	0,44	0,83	0,00	0,14	3,89	28	39,3
20 000-34 999	0,36	0,56	0,00	0,12	2,04	14	35,7
Over 35 000	0,28	0,36	0,00	0,15	1,06	12	25,0

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

10.2 Dekningsgrad

Tabell 10.3 Dekningsgrad – voksenopplæring. Prosentandel. Antall i parentes.

0-25 %	25-50 %	50-75 %	75-100 %	Totalt
42,7 (94)	10,0 (22)	14,5 (32)	32,7 (72)	100,0 (220)

Tabell 10.4 Dekningsgrad – voksenopplæring. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall i parentes. N=213.

Innbyggertall	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt
Under 1 000	27,3 (3)	0,0 (0)	0,0 (0)	72,7 (8)	100,0 (11)
1 000-1 999	56,4 (22)	2,6 (1)	10,3 (4)	30,8 (12)	100,0 (39)
2 000-2 999	43,8 (14)	9,4 (3)	12,5 (4)	34,4 (11)	100,0 (32)
3 000-4 999	50,0 (20)	7,5 (3)	5,0 (2)	37,5 (15)	100,0 (40)
5 000-9 999	41,3 (19)	13,0 (6)	19,6 (9)	26,1 (12)	100,0 (46)
10 000-19 999	37,5 (9)	12,5 (3)	20,8 (5)	29,2 (7)	100,0 (24)
20 000-34 999	28,6 (4)	28,6 (4)	21,4 (3)	21,4 (3)	100,0 (14)
Over 35 000	21,4 (3)	14,3 (2)	35,7 (5)	28,6 (4)	100,0 (14)

11 Arbeid/sysselsettingstiltak

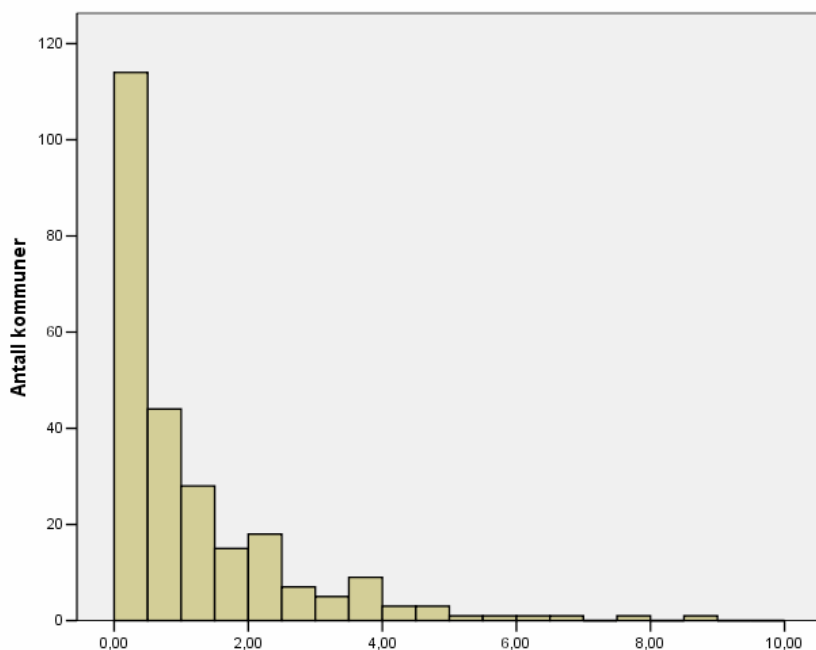
11.1 Brukerrater

Tabell 11.1 Brukerrate for arbeid/sysselsettingstiltak ved utgangen av 2004¹.

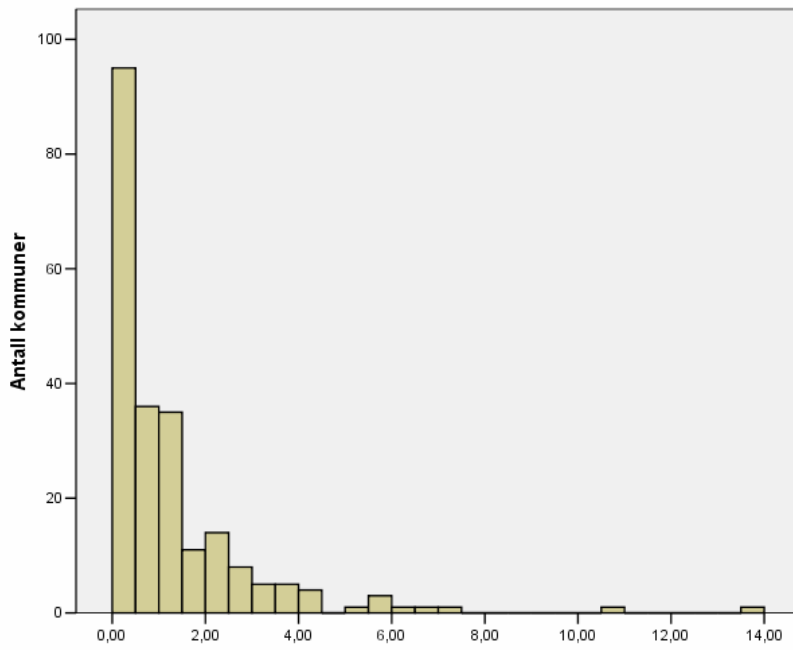
Tjeneste	Gjennom- snitt	Standard avvik	Min	Kvartil			Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
				25	50	75			
Arbeid i kommunal regi	1,14	1,43	0	0,13	0,60	1,58	8,86	252	20,4
Arbeid i regi av Aetat	1,22	1,74	0,00	0,00	0,73	1,54	13,65	222	26,7
Sum arbeid	2,32	2,29	0,00	0,82	1,78	3,19	15,57	214	8,5

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

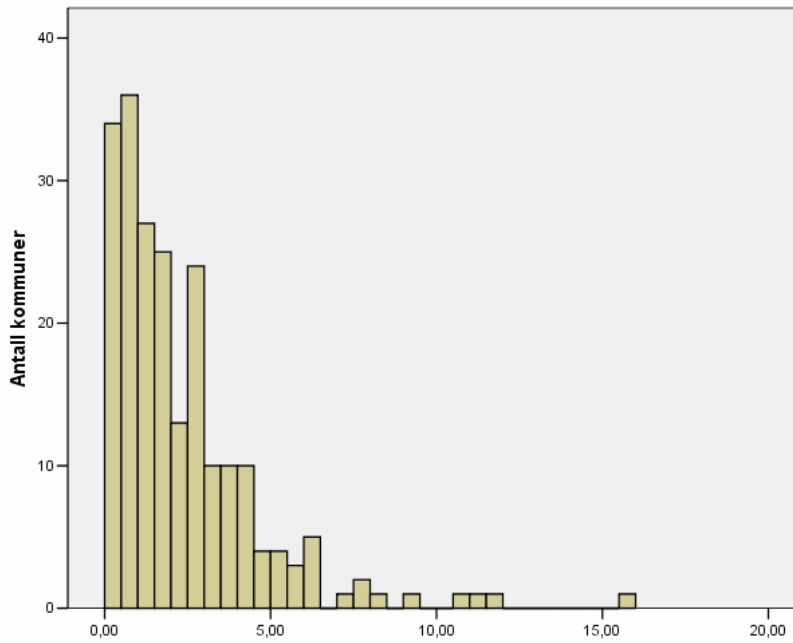
Figur 11.1 Frekvensfordeling. Brukerrate for arbeid i kommunal regi. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.

Figur 11.2 Frekvensfordeling. Brukerrate for arbeid i regi av Aetat. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.

Figur 11.3 Frekvensfordeling. Brukerrate for arbeid (sum kommunal regi og Aetat). Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 18 år og eldre.

Tabell 11.2 Prosentandel kommuner som har brukere som mottar arbeid i regi av Aetat. Kommuner med og uten brukere som mottar arbeid i kommunal regi. Antall kommuner i parentes.

Brukere i kommunal regi	Brukere i regi av Aetat		Totalt
	Ja	Nei	
Ja	75,4 (126)	24,6 (41)	100,0 (167)
Nei	61,7 (29)	38,3 (18)	100,0 (47)
Totalt	72,4 (155)	27,6 (59)	100,0 (214)

Tabell 11.3 Brukerrate arbeid/sysselsettingstiltak i kommunal regi¹. Etter kommunestørrelse. N=252.

Innbyggertallsgruppe	Gjennomsnitt	Standardavvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
Under 1 000	1,90	2,32	0,00	1,57	7,58	12	41,7
1 000-1 999	1,79	1,63	0,00	1,54	6,57	44	25,0
2 000-2 999	1,16	1,49	0,00	0,57	5,37	37	37,8
3 000-4 999	1,14	1,57	0,00	0,78	8,86	41	22,0
5 000-9 999	0,80	1,02	0,00	0,42	4,45	51	23,5
10 000-19 999	0,79	0,89	0,00	0,56	3,99	33	12,1
20 000-34 999	1,12	1,53	0,00	0,54	6,23	16	6,3
Over 35 000	0,65	0,64	0,08	0,47	2,34	18	0,0

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Tabell 11.4 Brukerrate arbeid/sysselsettingstiltak i regi av Aetat¹. Etter kommunestørrelse. N=222.

Innbyggertallsgruppe	Gjennomsnitt	Standardavvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
Under 1 000	0,96	1,93	0,00	0,00	6,10	11	72,7
1 000-1 999	0,91	1,16	0,00	0,36	4,41	40	50,0
2 000-2 999	1,35	1,47	0,00	0,90	5,80	35	28,6
3 000-4 999	1,79	2,11	0,00	1,20	10,81	38	10,5
5 000-9 999	1,43	2,24	0,00	1,02	13,65	47	21,3
10 000-19 999	1,05	1,62	0,00	0,55	6,58	28	25,0
20 000-34 999	0,45	0,29	0,09	0,39	1,08	11	0,0
Over 35 000	0,69	0,93	0,00	0,36	3,00	12	8,3

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Tabell 11.5 Brukerrate sum arbeid/sysselssettingstiltak i kommunal regi og regi av Aetat¹. Etter kommunestørrelse. N=214.

Innbyggertallsgruppe	Gjennomsnitt	Standardavvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
Under 1 000	2,76	3,65	0,00	1,34	10,67	11	45,5
1 000-1 999	2,75	2,12	0,00	2,55	9,39	39	12,8
2 000-2 999	2,54	2,12	0,00	1,96	7,42	35	14,3
3 000-4 999	2,89	2,76	0,32	2,32	11,81	35	0,0
5 000-9 999	2,15	2,54	0,00	1,56	15,57	46	6,5
10 000-19 999	1,53	1,14	0,16	1,43	4,62	26	0,0
20 000-34 999	1,30	0,91	0,37	0,78	2,99	10	0,0
Over 35 000	1,42	1,11	0,21	0,98	3,54	12	0,0

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

11.2 Dekningsgrad

Tabell 11.6 Dekningsgrad – arbeid/sysselssettingstiltak. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

0-25 %	25-50 %	50-75 %	75-100 %	Totalt
32,5 (74)	19,7 (45)	27,2 (62)	20,6 (47)	100,0 (228)

Tabell 11.7 Dekningsgrad – arbeid/sysselssettingstiltak. Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=228.

Innbyggertall	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt
Under 1 000	8,3 (1)	8,3 (1)	16,7 (2)	66,7 (8)	100,0 (12)
1 000-1 999	51,4 (19)	5,4 (2)	18,9 (7)	24,3 (9)	100,0 (37)
2 000-2 999	24,2 (8)	15,2 (5)	30,3 (10)	30,3 (10)	100,0 (33)
3 000-4 999	32,5 (13)	20,0 (8)	40,0 (16)	7,5 (3)	100,0 (40)
5 000-9 999	34,8 (16)	19,6 (9)	26,1 (12)	19,6 (9)	100,0 (46)
10 000-19 999	32,1 (9)	32,1 (9)	21,4 (6)	14,3 (4)	100,0 (28)
20 000-34 999	23,5 (4)	41,2 (7)	23,5 (4)	11,8 (2)	100,0 (17)
Over 35 000	26,7 (4)	26,7 (4)	33,3 (5)	13,3 (2)	100,0 (15)

12 Andre tilrettelagte tilbud i det psykiske helsearbeidet overfor voksne

Tabell 12.1 I hvilken grad bruker kommunene følgende tilnæringer i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Individuelle samtaler/støttesamtaler	0,4 (1)	8,9 (25)	90,7 (254)	100,0 (280)
Samtaler i grupper	47,3 (132)	48,4 (135)	4,3 (12)	100,0 (279)
Andre (terap.) gr.tilb./mestringskurs	53,3 (147)	39,5 (109)	7,2 (20)	100,0 (276)
Arbeid med familie/pårørende	9,4 (26)	73,4 (204)	17,3 (48)	100,0 (278)
Arbeid med øvrig nettverk	20,5 (57)	60,8 (169)	18,7 (52)	100,0 (278)
Miljøarbeid/boveiledning mv	9,3 (26)	42,9 (120)	47,9 (134)	100,0 (280)
Fysioterapi	44,2 (122)	49,6 (137)	6,2 (17)	100,0 (276)

Tabell 12.2 I hvilken grad bruker kommunene individuelle samtaler/støttesamtaler i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=280.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	0,0 (0)	57,1 (8)	42,9 (6)	100,0 (14)
1 000-1 999	2,2 (1)	15,2 (7)	82,6 (38)	100,0 (46)
2 000-2 999	0,0 (0)	0,0 (0)	100,0 (38)	100,0 (38)
3 000-4 999	0,0 (0)	4,4 (2)	95,6 (43)	100,0 (45)
5 000-9 999	0,0 (0)	5,2 (3)	94,8 (55)	100,0 (58)
10 000-19 999	0,0 (0)	2,5 (1)	97,5 (39)	100,0 (40)
20 000-34 999	0,0 (0)	15,8 (3)	84,2 (16)	100,0 (19)
Over 35 000	0,0 (0)	5,0 (1)	95,0 (19)	100,0 (20)

Tabell 12.3 I hvilken grad bruker kommunene samtaler i grupper i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=279.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	92,3 (12)	7,7 (1)	0,0 (0)	100,0 (13)
1 000-1 999	70,2 (33)	29,8 (14)	0,0 (0)	100,0 (47)
2 000-2 999	56,8 (21)	37,8 (14)	5,4 (2)	100,0 (37)
3 000-4 999	33,3 (15)	64,4 (29)	2,2 (1)	100,0 (45)
5 000-9 999	44,1 (26)	52,5 (31)	3,4 (2)	100,0 (59)
10 000-19 999	30,8 (12)	64,1 (25)	5,1 (2)	100,0 (39)
20 000-34 999	42,1 (8)	36,8 (7)	21,1 (4)	100,0 (19)
Over 35 000	25,0 (5)	70,0 (14)	5,0 (1)	100,0 (20)

Tabell 12.4 I hvilken grad bruker kommunene andre (terapeutiske) gruppetilbud/mestringskurs i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=276.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	92,3 (12)	7,7 (1)	0,0 (0)	100,0 (13)
1 000-1 999	74,5 (35)	23,4 (11)	2,1 (1)	100,0 (47)
2 000-2 999	60,5 (23)	36,8 (14)	2,6 (1)	100,0 (38)
3 000-4 999	44,4 (20)	48,9 (22)	6,7 (3)	100,0 (45)
5 000-9 999	46,4 (26)	42,9 (24)	10,7 (6)	100,0 (56)
10 000-19 999	44,7 (17)	44,7 (17)	10,5 (4)	100,0 (38)
20 000-34 999	36,8 (7)	47,4 (9)	15,8 (3)	100,0 (19)
Over 35 000	35,0 (7)	55,0 (11)	10,0 (2)	100,0 (20)

Tabell 12.5 I hvilken grad bruker kommunene arbeid med familie/pårørende i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=278.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	14,3 (2)	85,7 (12)	0,0 (0)	100,0 (14)
1 000-1 999	14,9 (7)	72,3 (34)	12,8 (6)	100,0 (47)
2 000-2 999	0,0 (0)	83,8 (31)	16,2 (6)	100,0 (37)
3 000-4 999	8,9 (4)	68,9 (31)	22,2 (10)	100,0 (45)
5 000-9 999	3,4 (2)	72,4 (42)	24,1 (14)	100,0 (58)
10 000-19 999	12,8 (5)	76,9 (30)	10,3 (4)	100,0 (39)
20 000-34 999	16,7 (3)	55,6 (10)	27,8 (5)	100,0 (18)
Over 35 000	15,0 (3)	70,0 (14)	15,0 (3)	100,0 (20)

Tabell 12.6 I hvilken grad bruker kommunene arbeid med øvrig nettverk i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=278.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	38,5 (5)	61,5 (8)	0,0 (0)	100,0 (13)
1 000-1 999	21,3 (10)	57,4 (27)	21,3 (10)	100,0 (47)
2 000-2 999	18,4 (7)	68,4 (26)	13,2 (5)	100,0 (38)
3 000-4 999	20,0 (9)	57,8 (26)	22,2 (10)	100,0 (45)
5 000-9 999	21,1 (12)	52,6 (30)	26,3 (15)	100,0 (57)
10 000-19 999	20,0 (8)	72,5 (29)	7,5 (3)	100,0 (40)
20 000-34 999	16,7 (3)	55,6 (10)	27,8 (5)	100,0 (18)
Over 35 000	15,0 (3)	65,0 (13)	20,0 (4)	100,0 (20)

Tabell 12.7 I hvilken grad bruker kommunene miljøarbeid/boveiledning/bistand og opplæring i dagliglivets gjøremål i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=280.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	42,9 (6)	50,0 (7)	7,1 (1)	100,0 (14)
1 000-1 999	17,0 (8)	48,9 (23)	34,0 (16)	100,0 (47)
2 000-2 999	15,8 (6)	42,1 (16)	42,1 (16)	100,0 (38)
3 000-4 999	0,0 (0)	53,3 (24)	46,7 (21)	100,0 (45)
5 000-9 999	7,0 (4)	38,6 (22)	54,4 (31)	100,0 (57)
10 000-19 999	0,0 (0)	42,5 (17)	57,5 (23)	100,0 (40)
20 000-34 999	5,3 (1)	31,6 (6)	63,2 (12)	100,0 (19)
Over 35 000	5,0 (1)	25,0 (5)	70,0 (14)	100,0 (20)

Tabell 12.8 I hvilken grad bruker kommunene fysioterapi i det psykiske helsearbeidet rettet mot voksne. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=276.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	38,5 (5)	61,5 (8)	0,0 (0)	100,0 (13)
1 000-1 999	39,1 (18)	47,8 (22)	13,0 (6)	100,0 (46)
2 000-2 999	39,5 (15)	55,3 (21)	5,3 (2)	100,0 (38)
3 000-4 999	44,4 (20)	48,9 (22)	6,7 (3)	100,0 (45)
5 000-9 999	40,4 (23)	52,6 (30)	7,0 (4)	100,0 (57)
10 000-19 999	63,2 (24)	31,6 (12)	5,3 (2)	100,0 (38)
20 000-34 999	42,1 (8)	57,9 (11)	0,0 (0)	100,0 (19)
Over 35 000	45,0 (9)	55,0 (11)	0,0 (0)	100,0 (20)

13 Forebyggende arbeid innen psykisk helsearbeid rettet mot barn og unge

Tabell 13.1 Har kommunen det siste året (2004) arbeidet med forebyggende tiltak innen det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge? (ja/nei). Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Nei	Ja	Ubesvart	Totalt
5,7 (16)	91,9 (260)	2,5 (7)	100,0 (283)

Tabell 13.2 Har kommunen det siste året (2004) arbeidet med forebyggende tiltak innen det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge? (ja/nei). Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Innbyggertall	Nei	Ja	Totalt
Under 1 000	0,0 (0)	100,0 (14)	100,0 (14)
1 000-1 999	22,2 (10)	77,8 (35)	100,0 (45)
2 000-2 999	5,6 (2)	94,4 (34)	100,0 (36)
3 000-4 999	6,7 (3)	93,3 (42)	100,0 (45)
5 000-9 999	1,8 (1)	98,2 (56)	100,0 (57)
10 000-19 999	0,0 (0)	100,0 (40)	100,0 (40)
20 000-34 999	0,0 (0)	100,0 (19)	100,0 (19)
Over 35 000	0,0 (0)	100,0 (20)	100,0 (20)

Tabell 13.3 Kartlegging av det forebyggende arbeidet mht. tema/grupper og hvilke tjenester som er involvert. Prosentandel av kommunene som har krysset for gitt kombinasjon av tema og tjeneste. N=265¹.

Tema/gruppe	Grunnskole	Barnehage	Helsestasjon	Skolehelse- tjeneste- grunnskole	Skolehelse- tjeneste- videregående skole	Barnevern	PPT	Sosial- tjenesten	Enhet for psykisk helsearbeid ²	Annet
Selvmord	11,3	1,9	23,4	29,1	26,0	15,1	8,7	8,7	25,7	9,8
Rusproblemer	37,4	4,2	40,4	54,7	36,6	34,0	14,0	38,1	29,1	12,1
Spiseforstyrrelser	18,1	1,5	33,2	46,4	30,2	7,2	9,1	3,4	15,5	6,0
Samspill barn og foreldre	23,8	29,4	70,2	35,8	12,5	38,1	28,7	9,8	20,0	7,2
Mestring/kriser	19,6	14,0	38,9	42,5	25,7	29,8	18,5	17,7	30,6	8,3
Depresjon/nedstemthet	14,7	5,7	32,8	38,9	25,7	17,4	15,1	10,6	27,2	6,4
Utagerende atferd	32,5	24,5	33,2	37,7	13,6	33,6	32,8	11,3	17,7	6,4
Tidlig tegn på alvorlige psykiske lidelser	14,3	10,2	34,3	34,0	22,3	18,5	20,4	7,5	22,3	7,9
Barn av foreldre med psykiske lidelser	16,6	16,2	50,9	36,6	12,1	38,1	21,1	13,6	33,6	9,1
Omsorgssvikt/mis- handling/overgrep	15,8	15,8	39,6	28,7	12,1	46,4	17,4	12,8	18,1	4,9
Etniske minoriteter	20,0	17,0	36,2	25,3	10,2	17,7	12,1	13,2	15,1	7,9
Vennskap/mobbing	47,9	26,8	32,8	49,6	21,5	14,7	20,4	7,2	16,6	7,2

¹ Holder utenfor de som ikke har besvart spørsmål 9a, og de som har svart ja på spørsmål 9 a og ikke satt noen kryss på spørsmål 9b. ² Ikke alle kommuner har en slik enhet.

Tabell 13.4 Kartlegging av det forebyggende arbeidet mht. tema/grupper. Prosentandel av kommunene som har oppgitt at de jobber med et gitt tema innenfor minst et tjenesteområde. Etter kommunistørrelse.

Innbyggertalls- gruppe	Selv mord	Rus- problemer	Spise- forstyrrelser	Samspill barn og foreldre	Mestring/ kriser	Depresjon/ nedstemthet	Utagerende atferd	Tidlig tegn på alvorlige psykiske lidelser	Barn av foreldre med psykiske lidelser	Omsorgssvikt /mishandling /overgrep	Etniske minoriteter	Vennskap/ mobbing	N ¹
Under 1 000	30,8	84,6	53,8	76,9	53,8	61,5	69,2	30,8	53,8	46,2	23,1	76,9	13
1 000-1 999	33,3	69,0	47,6	54,8	52,4	40,5	52,4	35,7	54,8	38,1	23,8	59,5	42
2 000-2 999	67,6	79,4	64,7	73,5	76,5	70,6	67,6	55,9	64,7	67,6	50,0	82,4	34
3 000-4 999	31,8	79,5	52,3	72,7	61,4	50,0	50,0	43,2	65,9	47,7	36,4	72,7	44
5 000-9 999	63,6	76,4	69,1	85,5	65,5	60,0	70,9	70,9	78,2	65,5	61,8	72,7	54
10 000-19 999	65,0	85,0	75,0	92,5	72,5	75,0	87,5	67,5	92,5	75,0	75,0	75,0	40
20 000-34 999	83,3	100,0	88,9	94,4	88,9	83,3	88,9	72,2	88,9	88,9	77,8	94,4	18
Over 35000	85,0	100,0	90,0	100,0	95,0	90,0	95,0	95,0	100,0	100,0	90,0	100,0	20
Total	55,6	81,2	65,4	79,3	68,4	62,8	69,5	58,3	74,1	63,2	53,4	75,9	265

¹ Holder utenfor de som ikke har besvart spørsmål 9a, og de som har svart ja på spørsmål 9a og ikke satt noen kryss på spørsmål 9b.

14 Fritidstilbud for barn og unge

14.1 Brukerrater

Tabell 14.1 Brukerrate for støttekontakt og fritidsassistent ved utgangen av 2004¹.

Tjeneste	Gjennom- snitt	Standard avvik	Min	Kvartil			Max	N	Prosent- andel kommuner med ingen brukere
				25	50	75			
Støttekontakt	2,95	3,79	0	0,00	1,86	4,42	20,08	225	33,8
Fritidsassistent	0,47	1,62	0	0,00	0,00	0,00	11,09	224	85,7

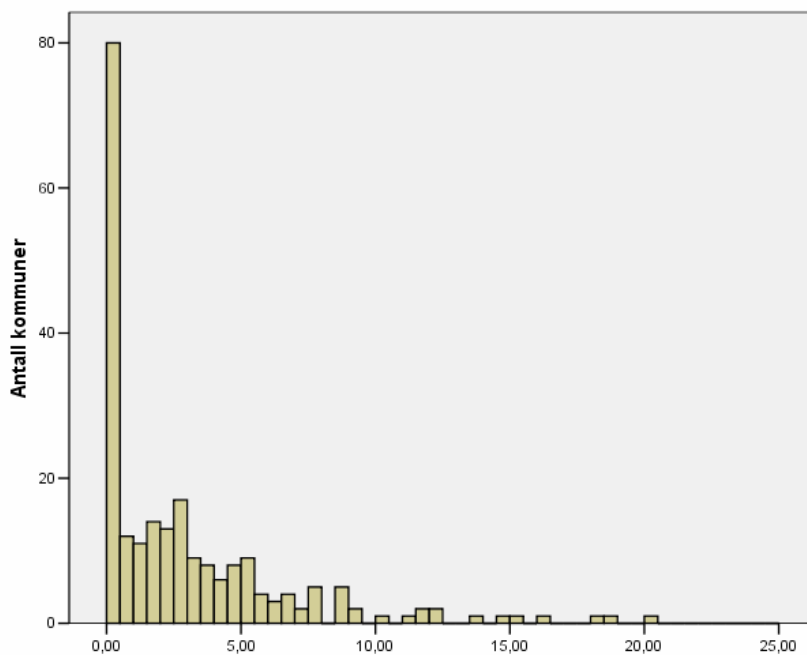
¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 0-17 år.

Tabell 14.2 Brukerrate for støttekontakt ved utgangen av 2004¹. Kommuner med og uten brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent.

Har brukere med tjenester fra fritidsassistent	Gjennom- snitt	Standard avvik	Min	Median	Max	N
Nei	2,78	4,04	0,00	1,08	20,08	177
Ja	4,11	2,52	0,00	3,24	9,01	28

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

Figur 14.1 Frekvensfordeling. Brukerrate for støttekontakt for barn og unge. Intervall på 0,5 brukere per 1,000 innbygger 0-17 år.

Tabell 14.3 Prosentandel kommuner som har brukere som mottar tjenester fra støttekontakt. . Kommuner med og uten brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent. Antall kommuner i parentes. N=193.

Har brukere med tjenester fra fritidsassistent	Brukere med støttekontakt		Totalt
	Ja	Nei	
Ja	96,4 (27)	3,6 (1)	100,0 (28)
Nei	58,8 (104)	41,2 (73)	100,0 (177)
Totalt	63,9 (131)	36,1 (74)	100,0 (205)

Tabell 14.4 Brukerrater for støttekontakt¹. Etter kommunestørrelse. N=225.

Innbyggertallsgruppe	Gj. Snitt	Std. Avvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner med ingen brukere
Under 1 000	5,24	7,38	0,00	0,00	18,87	13	61,5
1 000-1 999	3,51	4,54	0,00	0,00	18,07	39	51,3
2 000-2 999	3,42	4,17	0,00	3,10	20,08	32	34,4
3 000-4 999	2,99	3,52	0,00	2,30	12,24	38	26,3
5 000-9 999	2,28	2,73	0,00	1,20	10,47	45	44,4
10 000-19 999	2,29	2,10	0,00	1,86	8,90	31	16,1
20 000-34 999	2,49	3,49	0,00	1,85	13,75	14	7,1
Over 35 000	2,11	1,72	0,00	1,62	5,50	13	7,7

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 0-17 år.

Tabell 14.5 Prosentfordeling av kommuner som har /ikke har brukere som mottar tjenester fra fritidsassistent. Etter kommunestørrelse. N=224. Antall kommuner i parentes.

Innbyggertall	Har kommunen brukere med fritidsassistent?		Totalt
	Nei	Ja	
Under 1 000	100,0 (13)	0,0 (0)	100,0 (13)
1 000-1 999	92,3 (36)	7,7 (3)	100,0 (39)
2 000-2 999	85,3 (29)	14,7 (5)	100,0 (34)
3 000-4 999	86,5 (32)	13,5 (5)	100,0 (37)
5 000-9 999	92,9 (39)	7,1 (3)	100,0 (42)
10 000-19 999	78,8 (26)	21,2 (7)	100,0 (33)
20 000-34 999	72,7 (8)	27,3 (3)	100,0 (11)
Over 35 000	60,0 (9)	40,0 (6)	100,0 (15)

14.2 Dekningsgrad

Tabell 14.6 Dekningsgrad - støttekontakt. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Total
32,2 (69)	9,3 (20)	17,8 (38)	40,7 (87)	100,0 (214)

Tabell 14.7 Dekningsgrad - støttekontakt. Etter kommunestørrelse. Antall kommuner i parentes. N=214.

Innbyggertall	0-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Totalt
Under 1 000	36,4 (4)	0,0 (0)	0,0 (0)	63,6 (7)	100,0 (11)
1 000-1 999	37,8 (14)	0,0 (0)	2,7 (1)	59,5 (22)	100,0 (37)
2 000-2 999	31,3 (10)	3,1 (1)	25,0 (8)	40,6 (13)	100,0 (32)
3 000-4 999	37,5 (15)	10,0 (4)	25,0 (10)	27,5 (11)	100,0 (40)
5 000-9 999	34,2 (13)	7,9 (3)	18,4 (7)	39,5 (15)	100,0 (38)
10 000-19 999	24,1 (7)	20,7 (6)	27,6 (8)	27,6 (8)	100,0 (29)
20 000-34 999	26,7 (4)	20,0 (3)	20,0 (3)	33,3 (5)	100,0 (15)
Over 35 000	16,7 (2)	25,0 (3)	8,3 (1)	50,0 (6)	100,0 (12)

15 Andre tilrettelagte tilbud i det psykiske helsearbeidet overfor barn og unge

Tabell 15.1 I hvilken grad bruker kommunene følgende tilnærminger i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Individuelle samtaler/støttesamtaler	5,9 (15)	39,2 (100)	54,9 (140)	100,0 (255)
Samtaler i grupper	41,9 (103)	49,6 (122)	8,5 (21)	100,0 (246)
Annet gruppetilbud/mestringskurs	68,5 (159)	27,2 (63)	4,3 (10)	100,0 (232)
Arbeid med familie/pårørende	6,4 (16)	51,0 (128)	42,6 (107)	100,0 (251)
Arbeid med øvrig nettverk	24,5 (61)	54,2 (135)	21,3 (53)	100,0 (249)
Fysioterapi	53,0 (124)	40,2 (94)	6,8 (16)	100,0 (234)

Tabell 15.2 I hvilken grad bruker kommunene individuelle samtaler/støttesamtaler i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=255.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	9,1 (1)	45,5 (5)	45,5 (5)	100,0 (11)
1 000-1 999	16,7 (7)	35,7 (15)	47,6 (20)	100,0 (42)
2 000-2 999	2,8 (1)	44,4 (16)	52,8 (19)	100,0 (36)
3 000-4 999	7,0 (3)	37,2 (16)	55,8 (24)	100,0 (43)
5 000-9 999	2,0 (1)	43,1 (22)	54,9 (28)	100,0 (51)
10 000-19 999	0,0 (0)	29,7 (11)	70,3 (26)	100,0 (37)
20 000-34 999	5,9 (1)	41,2 (7)	52,9 (9)	100,0 (17)
Over 35 000	5,6 (1)	44,4 (8)	50,0 (9)	100,0 (18)

Tabell 15.3 I hvilken grad bruker kommunene samtaler i grupper i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=246.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	36,4 (4)	63,6 (7)	0,0 (0)	100,0 (11)
1 000-1 999	70,7 (29)	22,0 (9)	7,3 (3)	100,0 (41)
2 000-2 999	34,3 (12)	57,1 (20)	8,6 (3)	100,0 (35)
3 000-4 999	46,3 (19)	39,0 (16)	14,6 (6)	100,0 (41)
5 000-9 999	44,7 (21)	51,1 (24)	4,3 (2)	100,0 (47)
10 000-19 999	33,3 (11)	57,6 (19)	9,1 (3)	100,0 (33)
20 000-34 999	22,2 (4)	66,7 (12)	11,1 (2)	100,0 (18)
Over 35 000	15,0 (3)	75,0 (15)	10,0 (2)	100,0 (20)

Tabell 15.4 I hvilken grad bruker kommunene andre (terapeutiske) gruppetilbud/mestringskurs i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=232.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	70,0 (7)	30,0 (3)	0,0 (0)	100,0 (10)
1 000-1 999	85,0 (34)	12,5 (5)	2,5 (1)	100,0 (40)
2 000-2 999	81,3 (26)	15,6 (5)	3,1 (1)	100,0 (32)
3 000-4 999	73,7 (28)	23,7 (9)	2,6 (1)	100,0 (38)
5 000-9 999	68,9 (31)	28,9 (13)	2,2 (1)	100,0 (45)
10 000-19 999	60,6 (20)	30,3 (10)	9,1 (3)	100,0 (33)
20 000-34 999	43,8 (7)	50,0 (8)	6,3 (1)	100,0 (16)
Over 35 000	33,3 (6)	55,6 (10)	11,1 (2)	100,0 (18)

Tabell 15.5 I hvilken grad bruker kommunene arbeid med familie/pårørende i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=251.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	10,0 (1)	60,0 (6)	30,0 (3)	100,0 (10)
1 000-1 999	12,2 (5)	56,1 (23)	31,7 (13)	100,0 (41)
2 000-2 999	2,9 (1)	58,8 (20)	38,2 (13)	100,0 (34)
3 000-4 999	6,8 (3)	63,6 (28)	29,5 (13)	100,0 (44)
5 000-9 999	2,1 (1)	45,8 (22)	52,1 (25)	100,0 (48)
10 000-19 999	2,8 (1)	38,9 (14)	58,3 (21)	100,0 (36)
20 000-34 999	16,7 (3)	38,9 (7)	44,4 (8)	100,0 (18)
Over 35 000	5,0 (1)	40,0 (8)	55,0 (11)	100,0 (20)

Tabell 15.6 I hvilken grad bruker kommunene arbeid med øvrig nettverk i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=249.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	45,5 (5)	36,4 (4)	18,2 (2)	100,0 (11)
1 000-1 999	34,1 (14)	46,3 (19)	19,5 (8)	100,0 (41)
2 000-2 999	23,5 (8)	55,9 (19)	20,6 (7)	100,0 (34)
3 000-4 999	19,5 (8)	65,9 (27)	14,6 (6)	100,0 (41)
5 000-9 999	20,8 (10)	54,2 (26)	25,0 (12)	100,0 (48)
10 000-19 999	27,0 (10)	54,1 (20)	18,9 (7)	100,0 (37)
20 000-34 999	16,7 (3)	55,6 (10)	27,8 (5)	100,0 (18)
Over 35 000	15,8 (3)	52,6 (10)	31,6 (6)	100,0 (19)

Tabell 15.7 I hvilken grad bruker kommunene fysioterapi i det psykiske helsearbeidet rettet mot barn og unge. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=234.

Innbyggertall	Ikke/i liten grad	I noen grad	I stor grad	Total
Under 1 000	60,0 (6)	30,0 (3)	10,0 (1)	100,0 (10)
1 000-1 999	46,2 (18)	48,7 (19)	5,1 (2)	100,0 (39)
2 000-2 999	47,1 (16)	41,2 (14)	11,8 (4)	100,0 (34)
3 000-4 999	56,1 (23)	41,5 (17)	2,4 (1)	100,0 (41)
5 000-9 999	65,9 (29)	27,3 (12)	6,8 (3)	100,0 (44)
10 000-19 999	45,2 (14)	41,9 (13)	12,9 (4)	100,0 (31)
20 000-34 999	46,7 (7)	46,7 (7)	6,7 (1)	100,0 (15)
Over 35 000	55,0 (11)	45,0 (9)	0,0 (0)	100,0 (20)

16 Likemannsarbeid og samarbeid med organisasjoner

16.1 Lokallag av mental helse og LPP

Tabell 16.1 Finnes det lokallag av Mental Helse, Landsforeningen for pårørende innen psykiatri i kommunen og Voksne for barn? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

	Nei	Ja	ubesvart	Totalt
Mental Helse	42,8 (121)	56,2 (159)	1,1 (3)	100,0 (283)
Landsforeningen for pårørende innen psykiatri (LPP)	83,7 (237)	14,5 (41)	1,8 (5)	100,0 (283)
Voksne for barn	91,5 (259)	4,6 (13)	3,9 (11)	100,0 (283)

Tabell 16.2 Prosentandel kommuner med lokallag av Mental Helse, Landsforeningen for pårørende innen psykiatri og Voksne for barn. Etter kommunestørrelse. Antall kommuner i parentes.

Innbyggertall	Mental Helse ¹	Landsforeningen for pårørende innen psykiatri ²	Voksne for barn ³
Under 1 000	23,1 (13)	0,0 (14)	0,0 (14)
1 000-1 999	36,2 (47)	4,3 (47)	0,0 (47)
2 000-2 999	36,8 (38)	2,6 (38)	0,0 (37)
3 000-4 999	56,8 (44)	7,0 (43)	2,3 (44)
5 000-9 999	61,0 (59)	10,2 (59)	3,4 (58)
10 000-19 999	77,5 (40)	15,8 (38)	5,4 (37)
20 000-34 999	84,2 (19)	42,1 (19)	5,6 (18)
Over 35 000	85,0 (20)	75,0 (20)	41,2 (17)

¹ N=280. ² N=278. ³ N=272.

16.2 Økonomisk støtte og samarbeid om tilbud til brukere

Tabell 16.3 Økonomisk støtte til og/eller samarbeid med organisasjoner innen psykisk helsearbeid. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Nei, kommunen gir verken økonomisk støtte eller samarbeider om tilbud til brukerne	16,5 (45)
Ja, kommunen ga økonomisk støtte til bruker-/interesse- og/eller frivillige organisasjoner	18,3 (50)
Ja, kommunen samarbeider med organisasjoner om tilbud til brukerne	8,1 (22)
Ja, kommunen både gir økonomisk støtte og samarbeider om tilbud til brukerne	57,1 (156)
Totalt	100,0 (273)

Tabell 16.4 Økonomisk støtte til og/eller samarbeid med organisasjoner innen psykisk helsearbeid. Etter kommune-størrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=273.

Innbyggertall	Nei, kommunen gir verken økonomisk støtte eller samarbeider om tilbud til brukerne	Ja, kommunen ga økonomisk støtte til bruker-/interesse- og/eller frivillige organisasjoner	Ja, kommunen samarbeider med organisasjoner om tilbud til brukerne	Ja, kommunen både gir økonomisk støtte og samarbeider om tilbud til brukerne	Totalt
Under 1 000	42,9 (6)	21,4 (3)	7,1 (1)	28,6 (4)	100,0 (14)
1 000-1 999	26,2 (11)	14,3 (6)	4,8 (2)	54,8 (23)	100,0 (42)
2 000-2 999	24,3 (9)	24,3 (9)	8,1 (3)	43,2 (16)	100,0 (37)
3 000-4 999	14,0 (6)	16,3 (7)	7,0 (3)	62,8 (27)	100,0 (43)
5 000-9 999	17,2 (10)	15,5 (9)	5,2 (3)	62,1 (36)	100,0 (58)
10 000-19 999	2,5 (1)	27,5 (11)	15,0 (6)	55,0 (22)	100,0 (40)
20 000-34 999	10,5 (2)	10,5 (2)	5,3 (1)	73,7 (14)	100,0 (19)
Over 35 000	0,0 (0)	15,0 (3)	15,0 (3)	70,0 (14)	100,0 (20)

16.3 Type samarbeid

Tabell 16.5 Type samarbeid med organisasjoner. Prosentandel. Antall i parentes.

	Nei	Ja	Totalt
Økonomisk støtte	12,0 (27)	88,0 (198)	100,0 (225)
Dagsenter	75,1 (169)	24,9 (56)	100,0 (225)
Arbeid/aktiviteter	76,4 (172)	23,6 (53)	100,0 (225)
Kultur/fritid	66,7 (150)	33,3 (75)	100,0 (225)
Annet	70,7 (159)	29,3 (66)	100,0 (225)

Tabell 16.6 Type samarbeid med organisasjoner. Prosentandel av kommunene som har krysset for gitt kombinasjon av type samarbeid og organisasjon. N=225¹.

	Økonomisk støtte	Dagsenter	Arbeid/aktiviteter	Kultur/fritid	Annet
Mental Helse	72,0	22,2	16,9	20,9	21,8
Landsforeningen for pårørende innen psykiatri	16,4	0,0	0,9	2,2	6,2
Voksne for barn	8,9	0,0	0,0	0,0	2,7
Andre bruker-/pårørende organisasjoner	20,9	1,8	3,1	5,3	7,1
Frivillige org., lokale lag og -foreninger, o.l.	25,3	3,1	6,2	15,6	9,8

¹ Kommuner som oppgir at de samarbeider med organisasjoner og som ikke har satt kryss for kombinasjon av type samarbeid og organisasjon er holdt utenfor.

Tabell 16.7 Type samarbeid med organisasjoner. Etter kommunestørrelse. Prosentandel.

Innbyggertall	Økonomisk støtte	Dagsenter	Arbeid/aktiviteter	Kultur/fritid	Annet	N
Under 1 000	87,5	12,5	0,0	25,0	12,5	8
1 000-1 999	93,8	18,8	25,0	37,5	21,9	32
2 000-2 999	88,9	25,9	11,1	29,6	25,9	27
3 000-4 999	89,2	21,6	24,3	43,2	27,0	37
5 000-9 999	83,3	27,1	35,4	25,0	31,3	48
10 000-19 999	86,8	26,3	21,1	31,6	28,9	38
20 000-34 999	94,1	23,5	23,5	29,4	35,3	17
Over 35 000	83,3	38,9	22,2	44,4	50,0	18

16.4 Brukerråd

Tabell 16.8 Har kommunen etablert brukerråd eller tilsvarende knyttet til psykisk helsearbeid? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Nei	Ja	Ubesvart	Totalt
55,8 (158)	25,1 (71)	19,1 (54)	100,0 (283)

Tabell 16.9 Har kommunen etablert brukerråd eller tilsvarende knyttet til psykisk helsearbeid? Etter kommune-
størrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=229.

Innbyggertall	Nei	Ja	Totalt
Under 1 000	100,0 (9)	0,0 (0)	100,0 (9)
1 000-1 999	86,1 (31)	13,9 (5)	100,0 (36)
2 000-2 999	85,7 (24)	14,3 (4)	100,0 (28)
3 000-4 999	69,2 (27)	30,8 (12)	100,0 (39)
5 000-9 999	70,0 (35)	30,0 (15)	100,0 (50)
10 000-19 999	55,9 (19)	44,1 (15)	100,0 (34)
20 000-34 999	43,8 (7)	56,3 (9)	100,0 (16)
Over 35 000	35,3 (6)	64,7 (11)	100,0 (17)

17 Kompetanseheving

17.1 Kompetanseheving i psykisk helsearbeid

Tabell 17.1 Er det i løpet av de siste tre årene (2002-2004) gjennomført kompetansehevende tiltak innen psykisk helsearbeid for kommunens ansatte? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Nei	Ja	Ubesvart	Totalt
3,5 (10)	95,1 (269)	1,4 (4)	100,0 (283)

Tabell 17.2 Er det i løpet av de siste tre årene (2002-2004) gjennomført kompetansehevende tiltak innen psykisk helsearbeid for kommunens ansatte? Etter kommunistørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=279.

Innbyggertall	Nei	Ja	Totalt
Under 1 000	0,0 (0)	100,0 (14)	100,0 (14)
1 000-1 999	4,3 (2)	95,7 (44)	100,0 (46)
2 000-2 999	10,8 (4)	89,2 (33)	100,0 (37)
3 000-4 999	4,4 (2)	95,6 (43)	100,0 (45)
5 000-9 999	3,4 (2)	96,6 (57)	100,0 (59)
10 000-19 999	0,0 (0)	100,0 (39)	100,0 (39)
20 000-34 999	0,0 (0)	100,0 (19)	100,0 (19)
Over 35 000	0,0 (0)	100,0 (20)	100,0 (20)

17.2 Type tiltak

Tabell 17.3 Kompetansehevende tiltak. Prosentandel av kommunene som har gjennomført tiltaket for minst en ansatt i minst en tjeneste. N=279.

Kurs/seminar	86,0
Voksenopplæring (fagbrev vg. skole)	9,0
Etterutdanning i psykisk helsearbeid	57,7
Videreutdanning av høyskoleutdannet personell i psykisk helsearbeid	66,7
Samlet	96,4

Tabell 17.4 Kompetansehevede tiltak. Prosentandel av kommunene som har gjennomført tiltaket for minst en ansatt i minst en tjeneste. Etter kommunestørrelse. N=279.

Innbyggertall	Kurs/seminar	Voksen opplæring (fagbrev v.g. skole)	Etterutd. i psykisk helsearbeid	Videreutd. av høyskolepers. i psykisk helsearbeid	Samlet	N
Under 1 000	92,9	0,0	28,6	21,4	100,0	14
1 000-1 999	76,1	2,2	39,1	43,5	95,7	46
2 000-2 999	75,7	10,8	40,5	62,2	89,2	37
3 000-4 999	86,7	2,2	64,4	71,1	95,6	45
5 000-9 999	88,1	10,2	66,1	72,9	96,6	59
10 000-19 999	94,9	23,1	64,1	87,2	100,0	39
20 000-34 999	84,2	15,8	73,7	73,7	100,0	19
Over 35 000	100,0	5,0	85,0	85,0	100,0	20

17.3 Tjenesteområder som styrkes

Tabell 17.5 Kompetansehevede tiltak. Prosentandel av kommunene som har gjennomført tiltaket for minst en ansatt innenfor oppgitt tjenesteområde. N=279.

	Kurs/seminar	Voksen opplæring (fagbrev v.g. skole)	Etterutdanning i psykisk helsearbeid	Videreutd. av høyskolepers. i psykisk helsearbeid
Enhet for psykisk helsearbeid ¹	55,6	2,5	29,4	39,1
Pleie og omsorg	60,2	6,8	29,0	30,8
Sosialtjenesten	53,8	0,0	15,8	19,4
Barneverntjenesten	49,5	0,4	11,1	10,8
PPT	28,3	0,0	3,2	2,2
Barnehager/ grunnskole	32,3	0,4	3,2	2,9
Helsestasjon/ skolehelsetjenesten	61,6	0,0	14,0	13,6
Legetjenesten	29,0	0,0	1,8	2,9
Fysioterapi/ergoterapi/rehab.tj.	29,0	0,0	5,7	7,2
Kultur	15,1	0,0	1,4	0,4
Annet	8,6	0,7	3,2	3,9

¹ Ikke alle kommuner har en slik enhet.

Tabell 17.6 Kompetansehevende tiltak. Prosentandel av kommunene som har gjennomført kompetansehevende tiltak for minst en ansatt innenfor oppgitt tjenesteområde.

Innbyggertalls- gruppe	Enhet for psyk. helse arbeid ¹	Pleie og omsorg	Sosial tjenesten	Barnevern	PPT	Barneh/ grunnsk.	Helsestasj./ skolehelsetj.	Lege- tjenesten	Annen helsetj. ²	Kultur	Annet	N
Under 1 000	50,0	78,6	50,0	50,0	21,4	21,4	57,1	42,9	7,1	0,0	7,1	14
1 000-1 999	54,3	60,9	54,3	45,7	13,0	26,1	63,0	21,7	21,7	8,7	4,3	46
2 000-2 999	59,5	73,0	54,1	56,8	13,5	29,7	67,6	32,4	32,4	13,5	2,7	37
3 000-4 999	68,9	66,7	55,6	46,7	26,7	35,6	73,3	31,1	26,7	13,3	13,3	45
5 000-9 999	74,6	76,3	64,4	54,2	37,3	33,9	64,4	25,4	37,3	11,9	11,9	59
10 000-19 999	87,2	82,1	76,9	64,1	48,7	41,0	74,4	28,2	48,7	20,5	7,7	39
20 000-34 999	84,2	94,7	89,5	84,2	47,4	52,6	84,2	52,6	68,4	31,6	26,3	19
Over 35 000	75,0	85,0	90,0	80,0	50,0	55,0	90,0	55,0	45,0	50,0	25,0	20
Total	69,5	74,6	64,5	57,0	30,8	35,5	70,3	31,9	35,1	16,5	10,8	279

¹ For kommuner som har en slik enhet. ² Fysioterapi/ergoterapi/rehabiliteringstjeneste.

18 Rekruttering av personell

18.1 Omfang og sammensetning¹⁶

Tabell 18.1 Har det i de tre siste årene (2002, 2003, 2004) skjedd endringer i antall årsverk som arbeider med psykisk helsearbeid? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Nei	Ja	Ubesvart	Totalt
11,3 (32)	84,5 (239)	4,2 (12)	100,0 (283)

Tabell 18.2 Er det i løpet av de siste tre årene (2002-2004) gjennomført kompetansehevende tiltak innen psykisk helsearbeid for kommunens ansatte? Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=271.

Innbyggertall	Nei	Ja	Totalt
Under 1 000	28,6 (4)	71,4 (10)	100,0 (14)
1 000-1 999	32,6 (15)	67,4 (31)	100,0 (46)
2 000-2 999	18,9 (7)	81,1 (30)	100,0 (37)
3 000-4 999	6,8 (3)	93,2 (41)	100,0 (44)
5 000-9 999	5,2 (3)	94,8 (55)	100,0 (58)
10 000-19 999	0,0 (0)	100,0 (37)	100,0 (37)
20 000-34 999	0,0 (0)	100,0 (17)	100,0 (17)
Over 35 000	0,0 (0)	100,0 (18)	100,0 (18)

¹⁶ Se kapittel 4 for beskrivelse av tilrettelegging av datamaterialet for analyse, spesielt håndtering av 'missing'-problematikk.

Tabell 18.3 Endring i antall årsverk i psykisk helsearbeid per 1,000 innbygger i perioden 2002-2004. Etter personellkategori. N=267.

Type personell	Gjennom- snitt	Standard avvik	Min	Kvartil			Max	Prosent- andel kommuner uten endring
				25	50	75		
Lege	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	97,8
Psykolog	0,00	0,03	-0,25	0,00	0,00	0,00	0,19	90,6
Psykiatrisk sykepleier	0,08	0,19	-0,50	0,00	0,00	0,14	1,66	58,4
Annet høyskoleutd helse/sosial pers. m/videreutd. i psyk. helsearb.	0,08	0,25	-0,10	0,00	0,00	0,07	3,28	68,2
Annet høyskoleutd helse/sosialpers.	0,13	0,20	-0,29	0,00	0,05	0,19	1,17	44,2
Pers. med lavere helse-/sosialfaglig utd.	0,10	0,25	-0,90	0,00	0,00	0,14	2,16	53,6
Annet personell	0,06	0,24	-0,13	0,00	0,00	0,02	3,16	74,5
Sum	0,45	0,61	-0,22	0,18	0,34	0,52	6,33	10,5

Tabell 18.4 Endring i antall årsverk i psykisk helsearbeid per 1,000 innbygger i perioden 2002-2004. Etter kommunestørrelse. N=267.

Innbyggertall	Gjennom- snitt	Standard. avvik	Min	Median	Max	N	Prosentandel kommuner uten endring
Under 1 000	1,28	1,43	0,00	0,93	4,93	13	23,1
1 000-1 999	0,48	0,60	0,00	0,35	2,98	46	28,3
2 000-2 999	0,42	0,40	0,00	0,35	1,97	38	15,8
3 000-4 999	0,54	0,93	-0,22	0,44	6,33	44	6,8
5 000-9 999	0,35	0,22	-0,13	0,33	1,18	56	5,4
10 000-19 999	0,35	0,18	0,07	0,31	0,81	38	0,0
20 000-34 999	0,29	0,17	0,03	0,26	0,67	18	0,0
Over 35 000	0,23	0,16	0,01	0,25	0,56	14	0,0

¹ Antall brukere pr 1,000 innbyggere 18 år og eldre.

18.2 Hvilke tjenesteområder styrkes?

Tabell 18.5 Hvilke tjenesteområder er styrket. Prosentandel kommuner som har oppgitt at tjenesteområdet er styrket gjennom rekruttering.

Innbyggertalls- gruppe	Enhet for psyk. helse arbeid ¹	Pleie og omsorg	Sosial tjenesten	Barnevern	PPT	Barneh/ grunnsk.	Helsestasj./ skolehelsetj.	Lege- tjenesten	Annen helsetj. ²	Kultur	Annet
Styrket	78,7	51,0	34,3	35,9	6,1	16,3	66,5	8,2	23,3	27,1	38,0
uendret	19,8	45,5	61,7	61,2	93,1	81,6	30,2	91,1	73,6	70,1	62,0
svekket	1,4	3,5	4,0	2,9	0,8	2,0	3,3	0,7	3,1	2,8	0,0
totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ubesvart	26,9	28,6	38,2	39,9	53,7	48,1	24,0	48,4	54,4	49,1	72,1

¹ Ikke alle kommuner har en slik enhet. ² Fysioterapi/ergoterapi/rehabiliteringstjeneste.

18.3 Rekrutteringsproblemer?

Tabell 18.6 Har kommunen de siste tre årene (2002, 2003 og 2004) opplevd problemer med å rekruttere personell til psykisk helsearbeid? Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Nei	Ja	Ubesvart	Totalt
69,3 (196)	28,6 (81)	2,1 (6)	100,0 (283)

Tabell 18.7 Har kommunen de siste tre årene (2002, 2003 og 2004) opplevd problemer med å rekruttere personell til psykisk helsearbeid? Etter kommunestørrelse. Prosentandel. Antall kommuner i parentes. N=277.

Innbyggertall	Nei	Ja	Totalt
Under 1 000	78,6 (11)	21,4 (3)	100,0 (14)
1 000-1 999	65,2 (30)	34,8 (16)	100,0 (46)
2 000-2 999	89,5 (34)	10,5 (4)	100,0 (38)
3 000-4 999	73,3 (33)	26,7 (12)	100,0 (45)
5 000-9 999	59,6 (34)	40,4 (23)	100,0 (57)
10 000-19 999	66,7 (26)	33,3 (13)	100,0 (39)
20 000-34 999	73,7 (14)	26,3 (5)	100,0 (19)
Over 35 000	73,7 (14)	26,3 (5)	100,0 (19)

Tabell 18.8 Endring i personellinnsats sett i forhold til eventuelle rekrutteringsproblemer i perioden 2002-2004. Prosentandel. Antall kommuner i parentes.

Endring i personell?	Rekrutteringsproblemer?		Totalt
	Nei	Ja	
Nei	74,2 (23)	25,8 (8)	100,0 (31)
Ja	70,0 (166)	30,0 (71)	100,0 (237)
Totalt	70,5 (189)	29,5 (79)	100,0 (268)

Tabell 18.9 Rekrutteringsproblemer for ulike personell kategorier. Prosentandel.

	Ikke opplevd problemer med rekruttering	Ikke klart å rekruttere	Har ikke klart å rekruttere så mange som planlagt	Har hatt problemer med rekruttering, men har nå lykkes	Total
Lege	97,8 (271)	0,7 (2)	0,4 (1)	1,1 (3)	100,0 (277)
Psykolog	95,3 (264)	2,5 (7)	0,0 (0)	1,8 (5)	100,0 (277)
Psykiatrisk sykepleier	79,4 (220)	6,1 (17)	4,0 (11)	10,1 (28)	100,0 (277)
Annet høysk. utd. helse-/sosial personell med videreutd. i psykisk helsearbeid	88,8 (246)	3,6 (10)	2,9 (8)	4,7 (13)	100,0 (277)
Annet høyskoleutdannet helse-/ sosialpersonell	94,9 (263)	0,4 (1)	1,1 (3)	3,6 (10)	100,0 (277)
Personell med lavere helse-/ sosialfaglig utdanning	94,6 (262)	1,1 (3)	1,4 (4)	2,9 (8)	100,0 (277)
Annet personell	96,8 (268)	0,7 (2)	1,1 (3)	1,4 (4)	100,0 (277)

Tabell 18.10 Har opplevd rekrutteringsproblemer for oppgitt personell kategori. Prosentandel. Etter kommunestørrelse.

Innbyggertalls- gruppe	Lege	Psykolog	Psyk. sykepl.	Annet høysk. utd. helse/sosial- pers. med videreutd. i psyk. helsearb.	Annet høyskoleutd. helse/sosial- personell	Personell med lavere helse-/ sosialfaglig utdanning	Annet personell	N
Under 1 000	0,0	0,0	21,4	0,0	0,0	0,0	0,0	14
1 000-1 999	2,2	0,0	21,7	2,2	4,3	10,9	6,5	46
2 000-2 999	0,0	0,0	7,9	7,9	2,6	2,6	2,6	38
3 000-4 999	2,2	4,4	24,4	6,7	0,0	2,2	2,2	45
5 000-9 999	3,5	8,8	24,6	17,5	8,8	5,3	1,8	57
10 000-19 999	2,6	7,7	23,1	20,5	10,3	7,7	7,7	39
20 000-34 999	5,3	15,8	15,8	10,5	0,0	0,0	0,0	19
Over 35 000	0,0	0,0	21,1	21,1	10,5	10,5	0,0	19
Total	2,2	4,7	20,6	11,2	5,1	5,4	3,2	277

Referanser

- Dyb E (2006): Bolig og tjenester til personer med psykiske lidelser. Vurdering av behovet 2006–2008. BYGGFORSK Norges byggforskningsinstitutt. Prosjektrapport 401-2006
- Dyb. E og K Nordlund.(2005): Boligbehov i psykisk helsevern. Kartlegging av behov for tilrettelagte boliger for mennesker med psykiske lidelser 2005 – 2008. Byggforsknotat 77-2005 Norges byggforskningsinstitutt.
- Hansen ILS og S Ytrehus (2005): Alle skal bo, det er tjenestene det kommer an på. Kartlegging av udekkede tjeneste- og boligbehov blant personer med psykiske lidelser. Fafo-rapport 494.
- Holm A (2006): Bolig- og oppfølgingstjenester i bosituasjonen for psykisk vanskeligstilte. En studie av fire kommuners oppfølging av intensjonene i Opptappingsplanen for psykisk helse. BYGGFORSK Norges byggforskningsinstitutt. Prosjektrapport 398-2006
- Kalseth J (2003): Psykisk helsearbeid i kommunene – variasjoner i tiltak og tjenester. SINTEF Unimed Helsetjenesteforskning. STF78 A035006.
- Kalseth J (2005a): Kommunal iverksetting av nasjonal plan – har øremerkede tilskudd den tilsktede effekt? Sammendragsrapport fra første fase i prosjektet. SINTEF Helse. STF78 A055012.
- Kalseth J (2005b): Holdninger til virkemiddelbruken i Opptappingsplanen for psykisk helse – resultater fra en spørreundersøkelse blant rådmenn/administrasjonssjefer i kommunene i 2005. SINTEF Helse. STF78 A055034.
- Ose S O og J Kalseth (2004): Opptappingsplan for psykisk helse: Hva forklarer variasjonene i kommunale brukerrater og dekningsgrader? SINTEF Helse. STF78 A045027.
- Rundskriv I-4/99: Opptappingsplan for psykisk helse 1999-2006. Utbygging av kommunale tiltak øremerket tilskudd til kommunene 1999. Oslo: Sosial- og helsedepartementet.
- St. meld. nr. 25 (1996-1997): Åpenhet og helhet. Om psykiske lidelser og tjenestetilbudene. Oslo: Sosial- og helsedepartementet.
- St.prp. nr. 63 (1997-98): Om opptappingsplanen for psykisk helse 1999-2006. Endinger i statsbudsjettet for 1998. Oslo: Sosial- og helsedepartementet.
- St.prp. nr. 1 (2003-04): (Statsbudsjettet) For budsjetterminen 2004. Det kongelige helsedepartement.

